

Bevezetés az R-be

Oktatási segédlet - VÁZLAT 0.2

Abari Kálmán
DE, Pszichológiai Intézet
abari.kalman@gmail.com

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	2
Előszó.....	4
1. Bevezetés.....	5
1.1. Mi az R?	5
1.2. Az R telepítése	5
1.3. Munkafolyamat (session) az R-ben.....	5
1.4. Az R parancssoros használata	6
1.5. Szkriptek végrehajtása.....	7
1.6. A csomagok használata	8
1.7. Segítség az R használatához.....	9
2. Az R alapjai.....	11
2.1. Számolás az R-ben	11
2.2. Objektumok.....	13
2.2.1. Értékadás	13
2.2.2. Objektumok elnevezése.....	14
2.3. Függvények	15
2.4. Adattípusok az R-ben	18
2.4.1. Karakteres adatok	18
2.4.2. Logikai adatok	20
3. Adatszerkezetek	22
3.1. Vektorok.....	22
3.1.1. Vektorok létrehozása.....	22
3.1.2. Műveletek vektorokkal.....	26
3.1.3. Függvények vektorokkal	27
3.1.4. Az NA hiányzó érték.....	28
3.1.5. Az Inf és a NaN	28
3.1.6. Objektumok attribútumai	29
3.1.7. Vektorok indexelése	30
3.1.8. Vektorok rendezése	33
3.1.9. Előre definiált objektumok, nevesített konstansok	34
3.2. Faktorok	34
3.3. Mátrixok és tömbök	36
3.3.1 Számítások a mátrix soraiban és oszlopaiban	40
3.3.2 Sorok és oszlopok kezelése	43
3.5 Listák	44
3.5 Adattáblák (dataframes)	47
3.5 Idősorok.....	49
4. Adatok olvasása és írása.....	50
4.1. Adatok beolvasása.....	50
4.1.1. A c() és a scan() függvények.....	50
4.1.2. A read.table() család.....	52
4.1.3. A read.fwf() függvény.....	52
4.1.4. Bináris állományok olvasása	53
4.1.5. Adatbázisok elérése.....	53
4.2. Adatok kiírása	53
4.2.1. A cat() függvény.....	54
4.2.2. A write.table() család	54

5. Adattáblák kezelése	55
5.1. Adattáblák létrehozása	56
5.2. Adattáblák indexelése.....	57
5.3. A with() és az attach()	59
5.4. Sorok és oszlopok nevei	60
5.5. Rendezés.....	61
5.5. Adattábla szűrése.....	62
5.6. Hiányzó értékeket tartalmazó sorok eltávolítása	63
5.7. Adattábla oszlopainak transzformálása	64
6. Grafika az R-ben	67
6.1. Grafikus eszközök	67
6.2. Az eszközfelület felosztása	68
6.2. Az eszközfelület részei.....	70
6.3. Magas-szintű rajzfüggvények	74
6.3.1. A plot() függvény	74
6.3.2. A curve() függvény	78
6.3.3. A hist() függvény	79
6.3.4. A boxplot() függvény	81
6.3.5. A pie() függvény	81
6.3.6. A barplot() függvény.....	82
6.4. Alacsony-szintű rajzfüggvények	83
6.4.1. Szöveg elhelyezése.....	83
6.4.2. Pontok, vonalak	85
6.4.3. Téglalapok, poligonok, nyilak.....	87
6.4.4. Egyéb kiegészítők	89
6.5. Interaktív grafikus függvények	92
6.5. Trellis grafika	94
6.6. A ggplot2 grafika	94
7. Matematika az R-ben	95
7.1. Eloszlások.....	95
Irodalomjegyzék.....	98
R feladatok	99
Alapok	99
Egyéb adatszerkezetek	99
Megoldások	100
Alapok	100
Egyéb adatszerkezetek	100

Előszó

E jegyzet célja az R nyelv és környezet elsajátításának segítése. A jegyzetet elsősorban a kezdő R felhasználóknak ajánljuk. A leírtak megértéséhez a középiskolai matematikán túl semmilyen előzetes ismeret nem szükséges.

A jegyzetben az R 2.6.2-es (2008-02-08) verziójának Windows platformra szánt változatát használjuk a példák végrehajtásához. Ez semmifajta megszorítást nem jelent, a használt parancsok a későbbi verziókban és az egyéb platformokon (Linux, Mac OS X) futó R példányokban is ugyanígy használhatók.

Örömmel fogadjuk az Olvasóink észrevételeit, amelyeket az `abari.kalman@gmail.com` címre várjuk.

1. Bevezetés

1.1. Mi az R?

Az R egy magas szintű programozási nyelv és környezet, melynek legfontosabb felhasználása az adatelemzés és az ahhoz kapcsolódó grafikus megjelenítés.

Az R nyelv egy interpretált szkript nyelv, azaz az utasításainkat nem fordíthatjuk le futtatható bináris állománnyá, hanem a végrehajtandó parancsokat az R egyesével értelmezi (ellenőrzi a parancs szabályosságát, ha megfelelőnek találja rögtön végrehajtja). Az R program legfontosabb része tehát az R-értelmező (interpreter), amely a parancsok végrehajtásáért felelős.

Az R-interpreterhez kétféle módon juttathatunk parancsot, vagy interaktívan, az egyes parancsok begépelésével, vagy „kötegetten” ún. szkript módban, előre összegyűjtött parancsok formájában.

A parancsok eredménye megjelenhet a terminálban, állományokban vagy adatbázisokban is, de grafikus megjelenítésre is van lehetőségünk.

A legegyszerűbb alapl műveletektől kezdve a bonyolult statisztikai eljárásokig nagyon sokféle művelet hajtható végre az R-ben. Az egyes műveletek eredményeit ún. objektumokban tárolhatjuk. A műveletek pedig ún. operátorok és függvények formájában jelennek meg az R-ben.

Az R számos beépített függvényt bocsát a felhasználók rendelkezésére, de számos kiegészítés is készült az R-hez, melyeket ún. csomagok (package) formájában érhetünk el. A csomag függvényeket és objektumokat tartalmazhat, amelyeket a csomag telepítésével és betöltésével tehetünk elérhetővé.

1.2. Az R telepítése

Első közelítésben gondoljunk az R-re, mint egy többplatformos alkalmazásra, vagyis egy olyan programra, amely futtatható Windows, Linux és Mac OS X operációs rendszereken is. Az R szabad szoftver, tehát bátran letölthetjük a kedvenc operációs rendszerünknek megfelelő telepítő példányt az R hivatalos oldaláról (<http://www.R-project.org>), majd, mint egy közönséges alkalmazást, a szokásos módon telepíthetjük a számítógépünkre.

A Windows operációs rendszerekre szánt verzió részletes telepítése megtalálható [1]-ben, a 80-84. oldalon.

1.3. Munkafolyamat (session) az R-ben

Az R program (rendszer) sikeres telepítése után az R futtatása, a megfelelő platform bináris állományának elindítását jelenti. A Windows operációs rendszerekben ez többnyire az Asztalon lévő R ikon segítségével lehetséges.

Az R indítása után a terminál vagy konzol ablakban megjelenik a program verziószáma és a kiadási dátuma. Jó gyakorlat lehet, ha rendszeresen ellátogatunk az R hivatalos oldalára, ahonnan az R aktuális példányának a letöltésével mindig az R legfrissebb példányát használhatjuk. Érdemes az új példány telepítése előtt, a régi változatot eltávolítani a számítógépünkről. Ügyeljünk arra, hogy az R frissítése után a csomagokat újra kell telepíteni.

Fontos lehet az R-el végzett munkáink publikálásánál, hogy hogyan hivatkozzunk erre a programra. Az R indítása után, a megjelenő fejrészből ez is kiolvasható.

```
> citation()
```

Az R indítása és leállítása közötti rész egy munkafolyamatot (session) határoz meg. A munkafolyamat során létrehozott objektumokat (lásd. később) az R név szerint tárolja. A létrehozott objektumok együttesét munkaterületnek (workspace) nevezzük. A munkafolyamathoz tartozik egy munkakönyvtár (working directory) is. Ez a könyvtár az alapértelmezett könyvtár abban az esetben, ha a parancsok megadásánál nem használunk könyvtárhivatkozást.

A Windows operációs rendszerekben az R ikonhoz tartozó 'Indítás helye' mező határozza meg az alapértelmezett munkakönyvtárát. A munkakönyvtár az R-ben lekérdezhető, ill. beállítható a **getwd()** és a **setwd()** parancsok kiadásával.

```
> getwd()
[1] "C:/Documents and Settings/Abari Kálmán/Dokumentumok"
```

```
> setwd("C:/Documents and Settings/Abari Kálmán/Dokumentumok/peldak")
```

A munkakönyvtár jelentőségét tovább növeli, hogy az R indításakor ebben a könyvtárban 2 állomány létezését figyeli:

- .Rhistory (a visszahívható parancsokat tartalmazó szöveges állomány)
- .RData (a tárolt objektumokat tartalmazó bináris állomány).

A fenti állományok ugyanis betöltésre kerülnek az R indításakor, ha azokat az R megtalálja a munkakönyvtárban. Így ezek után az .Rhistory állományból jövő parancsok között válogathatunk a parancssor használata során, ill. az .RData állományban tárolt objektumok azonnal elérhetőek, azaz lesz egy induló munkaterületünk.

Ezeket az állományokat legtöbbször az R-ből való kilépés során, maga a rendszer hozza létre, ehhez csak igennel kell válaszolnunk a munkaterület mentésére vonatkozó kérdésre.

Azonban a fentiekhez hasonló szerkezetű állományokat mi is létrehozhatunk a munkánk során. A parancsok történetét tartalmazó szöveges állomány a **loadhistory()** és a **savehistory()** parancsokkal tölthető be és írható ki. A tárolt objektumokat a **load()** és a **save()** vagy **save.image()** parancsok töltik be és írják ki.

A munka(folyamat) befejezése a **quit()** vagy **q()** parancsok kiadásával lehetséges.

1.4. Az R parancssoros használata

Az R program indítása után a terminálban vagy a konzol ablakban megjelenő '>' (nagyobb jel) jelzi számunkra, hogy az R várja a parancsainkat. Ez az ún. prompt, amely után egy tetszőleges karaktersorozat begépelésére van lehetőségünk. A begépelte parancsot az ENTER billentyűvel küldjük el az R értelmezőnek, amely ha mindent „rendben” talál a parancsunkban, akkor végrehajtja azt.

```
> 1+2
[1] 3
```

A parancssort piros színezéssel emeljük ki a jegyzetben, az R válaszát a begépelte parancsra kék színnel jelöljük.

Nem minden parancs ad választ az R-ben.

```
> x<-0
```

Sőt, az is előfordulhat, hogy az R nem talált valamit „rendben” a parancsban. Ekkor természetesen nem hajtja/hajthatja végre a begépelte sort, helyette hibát (error) jelez.

```
> Ez nem lesz jó.  
Error: unexpected symbol in "Ez nem"
```

Hosszabb, bonyolult parancsok gépelésénél gyakran előfordul, hogy nem „teljes” a begépelte parancs, valami még hiányzik belőle (pl. egy záró kerek zárójel). Ezt az R észreveszi és az ENTER megnyomása után egy '+' prompt megjelenítésével jelzi ezt számunkra. A '+' prompt után van lehetőségünk a hiányzó részek pótlására, majd ha készen vagyunk az ENTER billentyűvel az összes eddig még végre nem hajtott sort elküldhetjük az értelmezőnek.

```
> paste("Ez már",  
+ "jó"  
+ )  
[1] "Ez már jó"
```

Ha nem találjuk a hiányzó részt a parancsunkban, akkor az R-nek ezen kényelmi funkciója oda vezethet, hogy örökké '+' promptot kapjuk az ENTER megnyomása után. Ezt a helyzetet hivatott megoldani az ESC billentyű, mellyel megszakíthatjuk az értelmezőt, azaz ebben a szituációban egy új sort, immár egy '>' prompttal kezdődő (üres) sort kapunk a konzol ablakban.

Az R parancssoros használatát még további 2 dolog teszi kényelmesebbé. Egyrészt a korábban végrehajtott parancsainkat (history) visszahívhatjuk, lapozhatunk bennük előre, hátra. Erre a FEL/LE NYÍL billentyűkkel van lehetőségünk. Természetesen, az így visszahívott parancsot tetszőleges módon átszerkeszthetjük: navigálhatunk a sorban előre hátra, beszúrhatunk/törölhetünk karaktereket vagy használhatjuk a vágóasztal billentyűparancsait. A visszahívott és módosított parancsot az ENTER segítségével újra végrehajthatjuk, és ehhez még a sor végére sem kell a szövegkurzort pozicionálni, az a sorban tetszőleges helyen állhat, az R mégis a teljes sort fogja értelmezni.

A másik kényelmi lehetőség a TAB billentyű használata, amellyel az elkezdett, még be nem fejezett sorokat egészíthetjük ki. Ha egy sort többféleképpen is kiegészíthet az R, akkor egy listát kapunk a lehetőségekről, amelyet továbbgépeléssel szűkíthetünk, ha pedig csak egyetlen szóba jöhető befejezése van a begépelte karaktereknek, akkor a TAB megnyomása után ezzel a résszel kiegészül az elkezdett sorunk. Így nemcsak egyszerűen gépelést, ill. időt takaríthatunk meg, hanem pl. tájékozódhatunk a korábban létrehozott objektumok nevével vagy az elérhető függvények nevével és paramétereiről is.

Az objektum, a függvények és az egyéb ebben a fejezetben homályosan hagyott fogalmak definícióit a jegyzet későbbi részeiben részletesen tárgyaljuk.

1.5. Szkriptek végrehajtása

Az R-t nemcsak interaktívan, parancsok egymás utáni begépelésével használhatjuk, hanem ún. szkript módban is. A végrehajtandó parancsokat összegyűjtjük és egy szöveges állományban eltároljuk (pl. 'parancsok.R'), majd az összes parancsot egyetlen sor begépelésével elküldjük az értelmezőnek.

```
> source("parancsok.R")
```

A fenti parancs feltételezi, hogy a szkript állomány ('parancsok.R') az R környezet munkakönyvtárában van, ha esetleg más könyvtárban található, akkor az elérési utat is meg kell adnunk.

1.6 A csomagok használata

Az R indítása után néhány csomag automatikusan betöltésre kerül. Ezeket a csomagokat és az egyéb környezeteket listázhadjuk ki a **search()** függvénnyel.

```
> search()
[1] ".GlobalEnv"          "package:stats"      "package:graphics"
[4] "package:grDevices"   "package:utils"      "package:datasets"
[7] "package:methods"     "Autoloads"          "package:base"
```

A fenti eredményben a 'package' karaktersorozattal kezdődő elemek mutatják, hogy melyek az alapértelmezés szerint betöltött csomagok. A korábban telepített csomagok betöltéséhez használjuk a **library()** függvényt.

```
> library(foreign)
> search()
[1] ".GlobalEnv"          "package:foreign"    "package:stats"
[4] "package:graphics"    "package:grDevices"  "package:utils"
[7] "package:datasets"    "package:methods"    "Autoloads"
[10] "package:base"
```

A fenti példában a **foreign** csomag betöltését és annak hatását követhetjük nyomon. Ezután a csomagban lévő függvényeket és objektumokat a parancsainkban felhasználhatjuk.

Egy adott csomagban (esetünkben a **foreign** csomagban) lévő függvények és objektumok a

```
> library(help=foreign)
```

vagy a

```
> help(package=foreign)
```

paranccsal kérdezhetők le. Betöltött csomagok esetében használhatjuk az

```
> ls("package:foreign")
```

parancsot is. Betöltött csomagot a

```
> detach(package:foreign)
```

paranccsal távolíthatunk el a környezetből.

Számítógépünkre az **install.packages()** függvénnyel telepíthetünk csomagokat. A grafikus felhasználói felületet (is) tartalmazó **Rcmdr** csomagot az

```
> install.packages("Rcmdr")
```

paranccsal telepíthetünk számítógépünkre. A függvény működéséhez Internet kapcsolatra van szükség.

1.7. Segítség az R használatához

Az R használatához számos segítséget találunk az Interneten és a telepített R példányunkban egyaránt. Az online segítségek közül elsősorban a <http://cran.r-project.org> címen olvasható R dokumentációkat emeljük ki, ahol több tucat, elsősorban angol nyelvű leírást találunk az R megismeréséhez. Erről az oldalról tölthető le, az Irodalomjegyzékben [1] alatt szereplő magyar nyelvű leírás is. Az R népszerűségének köszönhetően, nagyon sok további dokumentációt, tutoriált és példát találhatunk, ha az internetes keresőkhöz fordulunk.

Az R környezetben további lehetőségek állnak rendelkezésre. Az R megismerését kezdhetjük a

```
> help.start()
```

paranccsal, ahol számos, az R nyelvet részletesen tárgyaló dokumentum közül választhatunk.

Ha csak egyetlen függvénnyel kapcsolatban szeretnénk segítséget kérni, akkor használhatjuk a beépített sűgórendszer parancsait. Adjuk ki a

```
> help(t.test)
```

vagy a rövidebb

```
> ?t.test
```

parancsot, ha a **t.test()** függvényről szeretnénk részletes leírását kapni. Abban az esetben ha nem ismerjük teljesen a függvény nevét, használhatjuk a

```
> help.search("test")
```

parancsot, ekkor az összes olyan függvényt kilistázhatjuk, amelynek a nevében vagy a leírásában a 'test' karaktersorozat előfordul.

Hasznos lehet továbbá a **find()** parancs, amely elárulja, hogy az illető függvény melyik már betöltött csomagban foglal helyet.

```
> find("aov")
[1] "package:stats"
```

A fenti példából kiolvasható, hogy az **aov()** függvény a **stats** csomagban található.

Ugyancsak a betöltött csomagokban végez keresést az **apropos()** függvény, amellyel lehetőség van a parancssorból elérhető függvények vagy objektumok nevében keresni.

```
> apropos("aov")
[1] ".__C__aov"           ".__C__maov"         "aov"
[4] "eff.aovlist"         "model.frame.aovlist" "summary.aov"
[7] "summary.aovlist"     "terms.aovlist"      "TukeyHSD.aov"
```

Tovább segítheti az egyes függvények használatának elsajátítását az **example()** parancs, amely az egyes függvények használatára mutat példát.

```
> example(t.test)
```

Utolsó lehetőségként ejtsünk szót a **demo()** függvényről, amellyel olyan beépített szkripteket futtathatunk, amelyek az R tudását, erejét hivatottak demonstrálni. Próbáljuk ki a

```
> demo(graphics)
> demo(persp)
> demo(plotmath)
> demo(Hershey)
```

parancsokat.

Közösségi oldalakon tartalom alapján kereshetünk az **RSiteSearch()** függvény segítségével:

```
> RSiteSearch("repeated measures")
```

R-rel kapcsolatos webes tartalmat a <http://www.rseek.org/> címen kerestetünk.

2. Az R alapjai

2.1. Számolás az R-ben

Kezdjük az R nyelv megismerését egy egyszerű sor begépelésével.

```
> 2+2
[1] 4
```

Az ENTER megnyomása után a konzolban láthatjuk az összeadás eredményét a 4-et. Az eredmény előtt egy szögletes zárójelben lévő sorszámot is láthatunk ([1]), amely bonyolultabb eredményekben segít eligazodni. Később visszatérünk ennek az értelmezésére.

Látjuk, ebben az esetben az R úgy viselkedik, mint egy számológép. A parancssorba gépelt algebrai kifejezés értékét kiszámolja és a képernyőn megjeleníti. Természetesen az összeadáson túl más műveletet is használhatunk.

```
> 4+6*2
[1] 16
```

A fenti példából látható, hogy az R követi a műveletek elvégzésének matematikában megszokott sorrendjét. Azaz a szorzás művelet (*) hamarabb hajtódik végre, ennek eredménye 12. Ezt követi az összeadás (+) most már a 4 és a 12 között. Ennek az összeadás műveletnek az eredménye (16), ami egyben a kifejezés értéke is, tehát ez jelenik meg a konzolban.

```
> (4+6)*2
[1] 20
```

Természetesen a matematikában megszokott módon változtathatunk a műveletek végrehajtásának alapértelmezett sorrendjén, használhatunk kerek zárójeleket. Ezeket az R a megszokott módon értelmezi: a zárójelben szereplő műveletek végrehajtását előreszti. A fenti példában tehát az összeadás művelet lesz az első, amelynek az eredménye 10. Ezt követi a szorzás, így kapjuk a kifejezés értékeként a 20-at.

Ezeket a matematikában megszokott algebrai kifejezéseket, az R-ben egyszerűen *kifejezésnek* vagy utalva arra, hogy a kifejezés értéke szám *aritmetikai kifejezésnek* nevezünk. Az eddigiek alapján az aritmetikai kifejezések tehát a következő nyelvi elemeket tartalmazhatják:

- számok, amelyeket az R *numerikus konstans*nak nevez,
- műveleti jelek, melyeket az R-ben *aritmetikai operátornak* nevezünk,
- és kerek zárójelek.

Az R a parancssorba írt kifejezések értékét kiszámolja *kiértékeli a kifejezést* és a kapott értéket megjeleníti.

A numerikus konstansok többféle alakban is megjelenhetnek az R-ben.

Numerikus konstans formája az R-ben	Értéke	Leírás
1, -1, 2, 100, 3.5, .4	1, -1, 2, 100, 3.5, 0.4	pozitív és negatív egész és nem egész számok
1L, -1L, 2L, 100L	1, -1, 2, 100	pozitív és negatív egész

		számok az 'L' suffix használatával
1.2e3, 3e+4, .6e-2, 4e1L	1200, 30000, 0.006, 40	exponenciális alakú egész és nem egész számok
0xef, 0xf01, 0xEf03, 0xd1L	239, 3841, 61187, 209	hexadecimális (16-os számrendszerben felírt számok)

Az R-ben használható aritmetikai operátorokat a precedencia csökkenő sorrendjében a következő táblázat tartalmazza.

Operátor formája	Művelet	Példa	Példa eredménye
$^$ (vagy $**$)	hatványozás	2^3 $2**3$	8 8
$+$ $-$ (unáris)	előjelek	$+3.3$ $-.5$	3.3 $-.5$
$\% \%$ $\% / \%$	maradékos osztás és egész osztás	$13 \% 4$ $15 \% / \% 4$	1 3
$*$ $/$	szorzás és osztás	$2*3$ $4 / 2$	6 2
$+$ $-$ (binér)	összeadás és kivonás	$2 + 3$ $2 - 3$	5 -1

A fentiek alapján összetettebb aritmetikai kifejezéseket is megfogalmazhatunk az R parancssorában.

```
> 4^2-3*2
[1] 10
```

```
> (56-14)/6-4*7*10/(5**2-5)
[1] -7
```

Az aritmetikai kifejezések használata során ne felejtkezzünk meg az operátorok precedenciájáról sem.

```
> -2^2
[1] -4
```

```
> (-2)^2
[1] 4
```

Itt a hatványozás és az előjel operátor közötti végrehajtási sorrend okozza az eltérő eredményeket.

Eddig láthattuk, hogy kifejezéseinket operátorok, számok és zárójelek segítségével építettük fel. Ezek a kifejezések két részletükben is általánosíthatók: (1) egyrészt a kifejezés adat részében, amelyet eddig a numerikus konstansok képviseltek, (2) másrészt a kifejezés műveleti részében, amelyet eddig az operátorok jelenítettek meg. Az adatrész általánosítása az *objektum* a műveletek pedig a *függvény*. Ezeket tekintjük át a következőkben.

2.2. Objektumok

Ha egy kifejezés értéket nem egyszerűen a képernyőn szeretnénk megjeleníteni, hanem azt később is fel akarjuk használni, akkor *objektumokat* kell létrehoznunk. A memóriában tárolt adatok elérésére az R-ben objektumokon keresztül lehetséges. (Más nyelvekben ezt változónak vagy szimbólumnak nevezik, ha nem okoz félreértést, akkor mi is használhatjuk ezeket az elnevezéseket.)

```
> 117/11+2^3  
[1] 18.63636
```

Tudjuk, ha a fenti aritmetikai kifejezést a parancssorba írjuk, az R miután kiértékelte a kifejezést, a kifejezés értékét a megjeleníti a konzolban. Ez az érték azonban a megjelenítés után rögtön el is vész.

```
> x <- 117/11+2^3
```

Ha azonban létrehozunk egy **x** nevű objektumot a fenti módon, akkor ezt az értéket további kifejezésekben is szerepeltethetjük. Egyszerűen azokon a helyeken, ahol eddig számok jelentek meg a kifejezésben, oda ez az **x** objektumnév is beírható.

Írhatjuk tehát a következőket:

```
> x+2  
[1] 20.63636
```

```
> 2*x^3+5  
[1] 12950.34
```

Minden objektumnak van neve és tartozik hozzá a memóriában egy terület, ahol a kérdéses érték tárolásra kerül. Esetünkben az objektum neve **x** a hozzá tartozó memóriaterületen pedig a 18.63636 értéket tárolja az R.

Az objektumok kezelése az R-ben alapvetően 3 dolgot jelent: (1) az objektum létrehozása, (2) az objektum értékének lekérdezése és (3) az objektum értékének megváltoztatása. (Később látjuk, mi mindent tehetünk még az objektumokkal.)

2.2.1. Értékadás

Objektumot *értékadással* hozhatunk létre. Az értékadás tartalmaz egy *értékadás operátort*, melynek alakja '**<-**', vagyis egy 'kisebb jel' és egy 'mínusz előjel' egymás után írva szóköz nélkül. (További értékadó operátorok a '**->**', '**<<-**', '**->>**' és a '**=**'. Ezekről később lesz szó.)

Az értékadás általános alakja: objektumnév **<-** kifejezés. Ahol lehet a továbbiakban ezt a „balra nyíl” alakú értékadó operátort használjuk az értékadás során. Az egyszerűség kedvéért a „balra nyíl” előtt lévő objektumnevet az értékadás „bal oldalának”, az utána lévő kifejezést az értékadás „jobb oldalának” nevezzük.

Ha nem létező objektumnevet szerepeltetünk az értékadásban, akkor az R létrehoz egy ilyen nevű új objektumot, a hozzá tartozó memóriaterületen pedig az értékadás jobb oldalán lévő kifejezés kiértékelése után kapott értéket tárolja el.

```
> a <- 1+2
```

Fent, a korábban nem létező **a** objektumot hoztuk létre. Az értékadás után **a** már létező objektum, így a munkafolyamatunk munkaterületéhez tartozik.

Ha az értékadásban használt objektumnév már létezik, akkor a jobb oldali kifejezés kiértékelése után a kapott értékkel felülírja a bal oldali objektumhoz tartozó memóriaterületet. Ezzel a módszerrel tehát korábban létrehozott objektum értékét módosíthatjuk.

```
> a <- 10/3
```

Most tehát a már létező **a** objektum értékét változtattuk meg.

Az objektum memóriában tárolt értékét le is kérdezhetjük. A legegyszerűbb mód erre, ha az objektum nevét a parancssorba írjuk

```
> a
[1] 3.333333
```

Objektumot azonban kifejezésekben is felhasználhatjuk, akár értékadás jobb oldalán lévő kifejezésben is.

```
> a*3
[1] 10
```

```
> a <- 4+a*3
> a
[1] 14
```

2.2.2. Objektumok elnevezése

Az objektumok elnevezésére az angol ábécé kis és nagy betűit, a számjegyeket és a pont (.) illetve az aláhúzás (_) szimbólumokat használhatjuk. Az objektum neve csak betűvel vagy ponttal kezdődhet, de ez utóbbi esetben a következő karakternek betűnek kell lennie. Hagyományosan a pont karaktert használhatjuk az objektumnevek tagolására. Az R a magyar ékezetes karakterek használatát is megengedi az objektumnevekben, de csakúgy mint az állományok elnevezésében, érdemes ezek használatát mellőzni.

Az objektumoknak érdemes „beszédese” nevet választani, még ha ennek az ára némi extra gépelés is. (Tudjuk, a TAB billentyű ezen segíthet.)

Az R kis- és nagybetű érzékeny, vagyis az **x** és a **X** különböző objektumoknak számítanak. Például a következő

```
> pulzus.atlag <- 72.86
```

parancs után a

```
> Pulzus.atlag
Error: object "Pulzus.atlag" not found
```

sor hibát jelez, azaz a 'Pulzus.atlag' objektumot nem találja az R. Minden olyan esetben, ha nem létező objektumra hivatkozunk, a fenti hibaüzenet jelenik meg a konzolban.

```
> Pulzus.atlag <- 69.37          # Új objektumot hozunk létre
> pulzus.atlag; Pulzus.atlag
[1] 72.86
[1] 69.37
```

A fenti példában már gondoskodtunk a nagy 'P'-vel kezdődő objektumról is, így lehetőségünk van hibaüzenet nélkül mindkét objektum értékének kiírására.

Ez a példa két további apró újdonságot is tartalmaz.

Megjegyzést az R-ben a kettős kereszt (#) karakter használatával vezetünk be, az R értelmező a kettős kereszttől a sor végéig tartó részt figyelmen kívül hagyja. Itt helyezhetjük el a paranccsal kapcsolatos magyarázatainkat magunk vagy a kódot később olvasók számára.

Továbbá, ha a parancssorban több utasítást szeretnénk elhelyezni, akkor ezeket pontosvesszővel (;) kell elválasztanunk. Ezeket az utasításokat az R értelmező egymás után, balról jobbra haladva hajtja végre, mintha külön sorba írtuk volna őket.

2.3. Függvények

Az aritmetikai kifejezéseinkben használható operátorok nem teszik lehetővé minden matematikai művelet elvégzését. Mit tegyünk, ha a 2 négyzetgyökét szeretnénk kiszámolni? A négyzetgyökvonás operátor nem létezik az R-ben, de ebben a speciális esetben a hatványozás operátor segítségével elérhetjük a célunkat.

```
> 2^0.5
[1] 1.414214
```

Az R azonban más lehetőséget is biztosít a négyzetgyök kiszámítására és ez az **sqrt()** függvény használata.

```
> sqrt(2)
[1] 1.414214
```

A függvények valamilyen utasítássorozatot hajtanak végre és a számítás eredményét szolgáltatják. Esetünkben az **sqrt()** függvény egy szám négyzetgyökét számolja ki, még hozzá annak a számnak a négyzetgyökét, amely a kerek zárójelek között szerepel. Tehát az R a paraméterben megadott 2 értékre meghívja az **sqrt()** függvényt, ami visszatér a 2 négyzetgyökével.

A R számos beépített függvény hívását teszi lehetővé. A függvényhívás általános alakja függvénynév(arg1, arg2, ..., argN).

A függvény neve ugyanazoknak a szabályoknak engedelmeskedik, amelyeket az objektumok nevével megtárgyaltunk (lévén a függvény is egy objektum, lsd. később). A függvény neve után kerek zárójelben következnek a függvény argumentumai, amelyek a függvény utasításainak a bemenő paraméterei. A függvény a bemenő paraméterek alapján az utasításainak megfelelően egy visszatérési értéket fog szolgáltatni.

Egy függvény hívásainál előforduló argumentumok száma és azok sorrendje igen változatos képet mutathat. Előljáróban elmondhatjuk, hogy a függvények argumentumai alapértelmezett értékkel rendelkezhetnek, így ezek az argumentumok elhagyhatók. Továbbá, a függvények argumentumai névvel is rendelkeznek, amelyeket ha a függvény hívásánál felhasználjuk, az argumentumok sorrendje hívásnál átrendezhető.

Először tekintsük át az R alapvető matematikai függvényeit.

Függvény	Leírás	Példa	Példa értéke
abs(x)	abszolútérték függvény	abs(-1)	1
sign(x)	előjel függvény	sign(pi)	1

<code>sqrt(x)</code>	négyzetgyök függvény	<code>sqrt(9+16)</code>	5
<code>exp(x)</code>	exponenciális függvény	<code>exp(1)</code>	2.718282
<code>log(x)</code>	természetes alapú logaritmus	<code>log(exp(3))</code>	3
<code>log(x, base)</code>	tetszőleges alapú logaritmus	<code>log(100, 10)</code>	2
<code>log10(x)</code> <code>log2(x)</code>	10-es és 2-es alapú logaritmus	<code>log10(1000)</code> <code>log2(256)</code>	3 8
<code>cos(x)</code>	koszinusz függvény (x radiánban mért)	<code>cos(pi)</code>	-1
<code>sin(x)</code>	szinusz függvény (x radiánban mért)	<code>sin(pi/2)</code>	1
<code>tan(x)</code>	tangens függvény (x radiánban mért)	<code>tan(0)</code>	0
<code>acos(x)</code> <code>asin(x)</code> <code>atan(x)</code>	inverz trigonometrikus függvények (x radiánban mért)	<code>2*asin(1)</code> <code>acos(-1)</code> <code>atan(pi)</code>	3.141593 3.141593 1.262627
<code>cosh(x)</code> <code>sinh(x)</code> <code>tanh(x)</code>	hiperbolikus trigonometrikus függvények	<code>cosh(0)</code> <code>sinh(0)</code> <code>tanh(0)</code>	1 0 0
<code>acosh(x)</code> <code>asinh(x)</code> <code>atanh(x)</code>	inverz hiperbolikus trigonometrikus függvények	<code>acosh(0)</code> <code>asinh(0)</code> <code>atanh(0)</code>	NaN 0 0
<code>round(x, digits=0)</code>	kerekítés adott tizedesre	<code>round(1.5)</code> <code>round(-1.5)</code>	2 -2
<code>floor(x)</code>	x-nél kisebb, legnagyobb egész	<code>floor(1.5)</code> <code>floor(-1.5)</code>	1 -2
<code>ceiling(x)</code>	x-nél nagyobb, legkisebb egész	<code>ceiling(1.5)</code> <code>ceiling(-1.5)</code>	2 -1
<code>trunc(x)</code>	az x-hez legközelebbi egész x és 0 között	<code>trunc(1.5)</code> <code>trunc(-1.5)</code>	1 -1

Nézzük meg részletesebben a **log()** függvényt. Ha kikérjük a súgóját a

```
> ?log
```

parancs begépelésével, akkor megtudhatjuk, hogy ez a legáltalánosabb logaritmus függvény, tetszőleges alap esetén hívható. Számunkra most a legfontosabb a súgónak az sora, amely a logaritmus függvény használatát mutatja:

```
log(x, base=exp(1)).
```

Ebből kiolvasható, hogy a **log()** függvénynek 2 paramétere van. Az elsőt **x**-nek, a másodikat **base**-nek nevezik. A második paraméter alapértelmezett értékkel is rendelkezik, tehát ez a paraméter a hívásnál elhagyható, míg az **x** argumentum megadása kötelező. A **base** paraméter értéke könnyen kideríthető az

```
> exp(1)
[1] 2.718282
```

parancsból. Ezt az irracionális számot a matematikában 'e'-vel jelöljük, és a természetes alapú logaritmus alapjának nevezzük.

Vagyis, ha nem határozzuk meg a második paramétert, akkor a **log()** függvény, természetes alap estén számítja az **x** logaritmusát.

Ezek alapján 2 természetes alapú logaritmusát a

```
> log(2)
[1] 0.6931472
```

függvényhívás adja meg. Azt is megtehetjük, hogy felhasználjuk hívásnál az argumentum nevét (**x**), és egy egyenlőségjel ('=') felhasználásával ezt a 2 elé szúrjuk be. A

```
> log(x=2);
[1] 0.6931472
```

sor természetesen ugyanazt az eredményt szolgáltatja, csak most explicit módon közöltük, hogy az aktuális paraméterben szereplő 2-es értéket az **x** nevű formális paraméternek feleltetjük meg. Ez most felesleges gépelést jelentett és általában is elmondhatjuk, hogy matematikai függvények esetében az oly gyakori **x** argumentumnevet szokás szerint nem használjuk az aktuális paraméterek elnevezésére.

Hívjuk most két argumentummal a **log()** függvényt. A 100 szám 10-es alapú logaritmusát a

```
> log(100, 10)
[1] 2
```

parancsból olvashatjuk ki. A függvényhívásnál az **x** formális argumentum a 100, a **base** pedig a 10 értéket kapja. Természetesen ezt a hívásnál mi is rögzíthetjük a világosabb értelmezés kedvéért saját magunk számára a

```
> log(100, base=10)
[1] 2
```

vagy akár

```
> log(x=100, base=10)
[1] 2
```

formában is.

Arra is lehetőség van, hogy ha az nem okoz félreértést az R számára, megcseréljük az aktuális paraméterek sorrendjét. A legbiztonságosabb ekkor az összes paraméter nevesítése

```
> log(base=10, x=100)
[1] 2
```

de két argumentum esetén így is egyértelmű a hozzárendelés:

```
> log(base=10, 100); log(10, x=100)
[1] 2
[1] 2
```

Ha az argumentumok nevesítése nélkül cseréljük fel az aktuális paramétereket, akkor természetesen hibás eredményt kapunk, mert az a 10 szám 100-as alapú logaritmus lesz.

```
> log(10, 100)
[1] 0.5
```

Kényelmi lehetőség az aktuális paraméterek elnevezésénél, hogy rövidítéseket is használhatunk, addig csonkolhatjuk az argumentum nevét, amíg az argumentumok

egyértelműen azonosíthatók maradnak. Így a példában akár a **b**-vel is helyettesíthetjük a **base** argumentumnevet:

```
> log(b=10, 100)
[1] 2
```

Mint korábban említettük, az **x** argumentum nem rendelkezik alapértelmezett értékkel, így paraméter nélkül nem hívható a **log()** függvény.

```
> log()
Error: 0 arguments passed to 'log' which requires 1 or 2
```

A fenti hibaüzenet láthatjuk, ha egy függvényt hibás paraméterszámmal hívunk.

Eddig a függvények aktuális paramétereiként csak numerikus konstansokat használtunk, pedig tetszőleges kifejezéseket is megadhatunk. A függvény hívása előtt ezek kiértékelődnek és a hívás során ezek az értékek rendelődnek a formális paraméterekhez.

```
> alap <- 10; log(exp(1)); log(exp(4), base=alap); log(2*exp(2), b=alap/2)
[1] 1
[1] 1.737178
[1] 1.673346
```

A fenti példa a következő numerikus konstansokkal történő hívásoknak felel meg:

```
> log(2.718282); log(54.59815, base=10); log(14.77811, base=5)
[1] 1
[1] 1.737178
[1] 1.673346
```

Mostanra rendelkezünk elég ismerettel, hogy a kifejezés fogalmát pontosíthassuk. Egy konstans, egy objektum vagy egy függvényhívás önmagában kifejezés, de ezek operátorokkal és kerek zárójelekkel összefűzött sorozata is kifejezés.

2.4. Adattípusok az R-ben

Eddig numerikus értékekkel végeztünk műveleteket, de tekintsük át az R többi adattípusát is. A legalapvetőbb numerikus adat mellett beszélünk *karakteres* és *logikai* adatokról is.

2.4.1. Karakteres adatok

Az R-ben egy karakterkonstans (vagy más néven sztring) idézőjelekkel határolt, tetszőleges karaktereket tartalmazó sorozat.

```
> "Helló"
[1] "Helló"

> 'Itt vagyok'
[1] "Itt vagyok"
```

Az karakterkonstansokat határoló idézőjel lehet egyszeres és dupla is, de egy konstanson belül nem keverhetjük őket. Az R a dupla idézőjelet részesíti előnyben.

Egy karakterkonstans tetszőleges karaktert (betűt, számjegyet, írásjelet, szóközt, stb) tartalmazhat, egyedül azt az idézőjelet kell elkerülnünk, amelyet a konstans létrehozásánál használtuk.

A karakterkonstansok tartalmazhatnak ún. escape szekvenciákat, olyan backslash jellel ('\\', fordított perjel) kezdődő karaktersorozatokot, amelyeket speciálisan kell értelmezni. A legfontosabb escape szekvenciák a következők:

Escape szekvencia	Jelentése
\\	' (szimpla idézőjel)
\"	” (dupla idézőjel)
\n	új sor karakter
\r	kocsi vissza karakter
\t	tabulator
\\	\ (backslash) karakter

A fentiek alapján a következő idézőjel-használatok engedélyezettek a karakterkonstansokban:

```
> '\"alma\"'; '\"alma\"'; '\"\"alma\"\"'; '\"alma\"'
[1] '\"alma\"'
[1] '\"alma\"'
[1] '\"\"alma\"\"'
[1] '\"\"alma\"\"'
```

Karakteres objektumokat is létrehozhatunk:

```
> neve<-'Zsolt'; foglalkozasa<-"festő"
```

Karakteres operátor az R-ben nincs, de számos karakterkezelő függvény segíti a sztringek kezelését.

Függvény	Leírás	Példa	Példa értéke
paste(..., sep)	sztringek összefűzése	paste('a', 'b', sep='')	"a=b"
nchar(x)	karaktersztrting hossza	nchar('alma')	4
substr(x, start, stop)	sztring egy része	substr('alma', 3, 5)	"ma"
tolower(x)	kisbetűsre konvertál	tolower("Kiss Géza")	"kiss géza"
toupper(x)	nagybetűsre konvertál	toupper("Kiss Géza")	"KISS GÉZA"
chartr(old, new, x)	karakterek cseréje	chartr("it", "ál", "titik")	"lálák"
cat(..., sep)	kiíratás	cat('alma', 'fa\n', sep='')	almafa
grep(), regexpr(), gregexpr()	részsztringek keresése		
sub(), gsub()	részsztringek cseréje		

2.4.2. Logikai adatok

Az eddigiekben megismert numerikus és karakteres konstansok nagyon sokféle érték megjelenítésére képesek, de ugyanígy a numerikus és karakteres objektumokhoz nagyon sok lehetséges numerikus és karakteres érték rendelhető. A logikai adattípus ezektől lényegesen egyszerűbb tárolási szerkezet, mivel összesen két értéket tárolására van módunk. Ezek a logikai igaz és a logikai hamis érték, amelyek az R nyelvben a TRUE és a FALSE logikai konstansokat jelentik. Az R a logikai konstansok írását a T és F globális változók bevezetésével segíti, ezek induló értéke a TRUE és FALSE logikai konstans.

Ezeket a logikai konstansokat értékadásban is szerepeltethetjük, így logikai objektumokat hozhatunk létre.

```
> fiu<-TRUE; van.kocsija<-FALSE; hazas<-T;
> fiu; van.kocsija; hazas
[1] TRUE
[1] FALSE
[1] TRUE
```

Logikai értékeket vagy objektumokat relációs operátorok segítségével is létrehozhatunk.

Operátor formája	Művelet	Példa	Példa eredménye
<	kisebb	1<2 'alma'<'körte'	TRUE TRUE
>	nagyobb	3<(1+2) 'abc'>'ab'	FALSE TRUE
<=	kisebb egyenlő	1<=-.3 'él'<='elő'	FALSE TRUE
>=	nagyobb egyenlő	3/4>=7/9 'aki'>='Ági'	FALSE TRUE
==	egyenlő	20==2e1 'Len'=='len'	TRUE FALSE
!=	nem egyenlő	exp(1)!=pi 'Len'!='len'	TRUE TRUE

Numerikus és karakteres adatok is lehetnek a relációs operátorok operandusai. Numerikus adatok esetén a számok nagysága, karakteres adatok esetén az ábécében elfoglalt hely és a sztringek hossza (lexikografikus sorrend) alapján végzi az R az összehasonlítást. A sztringek lexikografikus összehasonlítása, magyar területi beállítások esetén, a magyar ékezetes karaktereket is helyesen kezeli. (Bővebben: **?locals**).

Az ilyen, logikai értékkel visszatérő kifejezéseket (egyszerű) *logikai kifejezéseknek* nevezzük. Ezekből az egyszerű logikai kifejezésekből a *logikai operátorok* segítségével összetett logikai kifejezéseket hozhatunk létre.

Operátor formája	Művelet	Példa	Példa eredménye
!	logikai NEM	!(1<2) !TRUE !FALSE	FALSE FALSE TRUE
& és &&	logikai ÉS	TRUE & TRUE TRUE & FALSE FALSE & TRUE FALSE & FALSE	TRUE FALSE FALSE FALSE
és	logikai VAGY	TRUE TRUE TRUE FALSE	TRUE TRUE

		FALSE TRUE	TRUE
		FALSE FALSE	FALSE

3. Adatszerkezetek

Az előző fejezetben láttuk, hogy a konstansok és az objektumok alapvetően 3 típusba sorolható értéket vehetnek fel. Ezek a numerikus, karakteres és logikai típusok voltak. Az eddigi példákban az objektumokhoz hozzárendelt érték „elemi” volt. Egy numerikus változó a hozzárendelt memóriaterületen pl. a 12 értéket tárolhatja, egy másik karakteres objektum a „január” értéket és egy logikai objektum pl. a TRUE értéket.

Az R azonban támogatja az összetettebb adatszerkezeteket is, sőt a fenti „elemi” esetek az ún. vektor adatszerkezet legegyszerűbb, speciális változatának tekinthetők. Az összetett adatszerkezetre úgy gondolhatunk, hogy az objektum neve nem egyetlen számra, karaktersorozatra vagy logikai értékre vonatkozik, hanem ezekből többre: pl. két számra, vagy három karaktersorozatra, vagy tíz logikai értékre, esetleg ezekre mind együtt.

Az R a következő adatszerkezeteket tartalmazza: vektor (vector), faktor (factor), mátrix (matrix), tömb (array), lista (list), adattábla (data frame), idősor (ts).

3.1 Vektorok

Az R legalapvetőbb adatszerkezete a vektor. A vektort egymás melletti cellákban tárolt értékek sorozataként képzelhetjük el, mely értékek mindegyike azonos típusú. Így azt mondhatjuk, hogy a vektor azonos típusú (egynemű, homogén) adatok egydimenziós együttese. A vektor fontos jellemzője, hogy homogén, tehát a vektort alkotó értékek vagy kizárólag numerikus konstansok, vagy kizárólag karakteres konstansok, vagy kizárólag logikai konstansok.

3.1.1. Vektorok létrehozása

Vektort legegyszerűbben a **c()** függvénnyel hozhatunk létre, a paraméterben sorban felsoroljuk a vektort alkotó értékeket. Numerikus vektort hozhatunk létre, ha a paraméterben numerikus konstansokat sorolunk fel:

```
> v1<-c(2,4,6,8)
> v1
[1] 2 4 6 8
```

A fenti példában a **v1** objektum egy 4 elemű vektor. Az első eleme a 2 numerikus konstans, a második eleme a 4, a harmadik a 6 és a negyedik egyben utolsó eleme a 8. A vektor elemei kiíratáskor szóközzel elválasztva jelennek meg a konzolban.

Karakteres vektort hasonlóan hozhatunk létre:

```
> v2<-c("erős", "közepes", "gyenge")
> v2
[1] "erős"      "közepes"   "gyenge"
```

A fenti **v2** vektor 3 elemű.

Egy logikai vektor csak logikai konstansokat tartalmazhat (TRUE vagy FALSE):

```
> v3<-c(TRUE, FALSE, TRUE)
> v3
[1] TRUE FALSE TRUE
```

A **v1**, **v2**, **v3** objektum egy-egy példa az R különböző típusú vektoraira. Egy vektor típusát a **typeof()** függvénnyel kérdezhetjük le:

```
> typeof(v1); typeof(v2); typeof(v3)
[1] "double"
[1] "character"
[1] "logical"
```

A **v1** objektum 'double' típusa a numerikus típusok egyik változata (nem egész értékeket is tárolhatunk benne), a **v2** karakteres és a **v3** logikai típusa pedig a fenti példából könnyen kiolvasható.

Az objektumok fontos jellemzője az objektum hossza, ami vektorok esetén a vektort alkotó elemek számát jelenti. Ezt a **length()** függvénnyel kérdezhetjük le.

```
> length(v1); length(v2); length(v3)
[1] 4
[1] 3
[1] 3
```

Térjünk vissza a vektorok létrehozásához. A **c()** függvény paraméterébe természetesen konstansok helyett tetszőleges kifejezéseket is írhatunk:

```
> szamok<-c(1, (2+3)*4, 1/4, .5^3)
> szamok
[1] 1.000 20.000 0.250 0.125

> nevek<-c("Péter", paste('Zso', "lt", sep=""))
> nevek
[1] "Péter" "Zsolt"

> iteletek<-c(T, 1<2, 2==3)
> iteletek
[1] TRUE TRUE FALSE
```

A vektorok esetében a homogenitás központi szerepet játszik. Az R abban az esetben sem fog különböző típusú elemekből vektort létrehozni, ha ezeket egyetlen **c()** függvényhívásban szerepeltetjük. Ekkor automatikus típuskonverzió történik. Nézzük ezeknek az eseteit:

```
> eset1<-c(2,4,"6",8)
> eset1
[1] "2" "4" "6" "8"

> eset2<-c(T, FALSE,"6")
> eset2
[1] "TRUE" "FALSE" "6"

> eset3<-c(T, FALSE, 3)
> eset3
[1] 1 0 3
```

Amennyiben karakteres konstans szerepel az elemek között a vektor karakteres típusú lesz. Ha numerikus és logikai értéket sorolunk fel, akkor a vektor numerikus lesz, azzal a kiegészítéssel, hogy a **TRUE** logikai érték 1-re a **FALSE** pedig 0-ra konvertálódik.

További lehetőség a **c()** függvény használata során, hogy a paraméterben vektort szerepeltessünk. Ekkor ezek az elemek is szerepelni fognak az eredményvektorban:

```
> elol<-c(1,2,3)
> hatul<-c(7,8,9)
> c(0,elol,4,5,6,hatul,10)
[1] 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
```

A fenti példában létrehozott (majd el is vesző) 11 elemű vektor összerakásához felhasználtunk két 3 elemű vektort is.

Szabályos numerikus vektorokat hozhatunk létre a kettőspont (`:`) operátorral, a **seq()** és a **sequence()** függvénnyel. Az így létrehozott vektorok ugyanis valamilyen számtani sorozat egymást követő elemei, vagyis az egymás mellett lévő elemek különbsége állandó.

A legegyszerűbb vektorlétrehozási mód a kettőspont (`:`) operátor, ahol az egymást követő elemek távolsága 1. Általános alakja: `start:stop`.

```
> 1:10
[1] 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

> 10:1
[1] 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

> -1.5:5
[1] -1.5 -0.5 0.5 1.5 2.5 3.5 4.5
```

Látható, hogy az így létrejövő sorozatok lehetnek csökkenő vagy növekvő rendezettségűek valamint tört értékeket is használhatunk operandusként. A sorozat nem feltétlenül a kettőspont utáni értékig tart, annyi igaz, hogy a `stop` értéknél mindig kisebb egyenlő.

A **seq()** függvény nagyobb szabadságot ad a numerikus sorozatok generálására. Legegyszerűbb használata esetén a kettőspont (`:`) operátort kapjuk vissza:

```
> seq(1,10)
[1] 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
```

A **seq()** függvény használatához 4 nevesített paraméter jelentését kell megtanulnunk: a `from` a sorozat első elemét határozza meg, a `to` az utolsó elemet, a `by` a lépésközt és a `length.out` a létrehozandó vektor elemeinek a számát. A négy paraméterből 3 megadása már egyértelműen azonosítja a kívánt vektort:

```
> seq(from=1, to=10, by=2)
[1] 1 3 5 7 9

> seq(from=1, to=10, length.out=5)
[1] 1.00 3.25 5.50 7.75 10.00

> seq(to=10, by=1.3, length.out=5)
[1] 4.8 6.1 7.4 8.7 10.0

> seq(from=1, by=1.3, length.out=5)
[1] 1.0 2.3 3.6 4.9 6.2
```

A **sequence()** függvény a paraméterében szereplő értékig, mint végpontig 1-től kezdődő 1 lépésközü sorozatot hoz létre. A függvényt pozitív értékeket tartalmazó vektorral is hívhatjuk, ekkor több, a fenti szabálynak eleget tevő szabályos vektor sorozata lesz az eredményvektor:

```
> sequence(4)
[1] 1 2 3 4
```



```
> sequence(c(4,5))
[1] 1 2 3 4 1 2 3 4 5
```

```
> sequence(c(4,5,3))
[1] 1 2 3 4 1 2 3 4 5 1 2 3
```

Tetszőleges típusú vektor létrehozására használhatjuk a **rep()** függvényt, amely egy létező vektor értékeit ismétli meg.

```
> rep(2, times=3)
[1] 2 2 2
```

```
> rep(c(2, 0, -2), times=3)
[1] 2 0 -2 2 0 -2 2 0 -2
```

```
> rep("tó", times=3)
[1] "tó" "tó" "tó"
```

```
> rep(c(F,T,T), times=3)
[1] FALSE TRUE TRUE FALSE TRUE TRUE FALSE TRUE TRUE
```

A fenti példában mindenhol háromszor ismételtük meg az első paramétert, méghozzá úgy, hogy az R egymás után sorolta fel őket.

Egy meglévő vektor ismétlésének van egy másik esete is, amikor az elemeit sorban egyenként véve végezzük el az ismétlést. Ekkor nem a `times` paramétert, hanem az `each` argumentumot kell használnunk a függvény hívásánál.

```
> rep(2, each=3)
[1] 2 2 2
```

```
> rep(c(2, 0, -2), each=3)
[1] 2 2 2 0 0 0 -2 -2 -2
```

```
> rep("tó", each=3)
[1] "tó" "tó" "tó"
```

```
> rep(c(F,T,T), each=3)
[1] FALSE FALSE FALSE TRUE TRUE TRUE TRUE TRUE TRUE
```

Látjuk, hogy egy elemű vektorok ismétlése esetén nincs különbség a `times` és az `each` paraméterek használata között.

Utolsó esetként vegyük azt az esetet, amikor elemenként szeretnénk ismételni, de mindegyiket esetleg eltérő mértékben. Ekkor az `each` paraméterben a bemenő vektor elemszámával azonos hosszú vektort kell megadni. Ez a vektor tartalmazza az egyes elemek ismétlési számát.

```
> rep(c(2,3,4), c(1,2,3))
[1] 2 3 3 4 4 4
```

```
> rep(c("tó","part"), c(2,3))
[1] "tó" "tó" "part" "part" "part"
```

```
> rep(c(T,F,T), c(2,3,4))
[1] TRUE TRUE FALSE FALSE FALSE TRUE TRUE TRUE TRUE
```

3.1.2. Műveletek vektorokkal

Amint azt az előzőekben láttuk, az R rendszer legalapvetőbb adattárolási szerkezete a vektor. Az egyik legnagyobb tulajdonsága pedig az, ahogyan a vektorokkal műveleteket végezhetünk. Korábban már láttuk, hogyan tudunk összeadni két számot az R-ben. Próbáljunk meg összeadni két 2 elemű vektort:

```
> c(1,2)+c(3,4)
[1] 4 6
```

A két fenti vektort a parancssorban hoztuk létre a **c()** függvénnyel. Az összeadás eredménye egy 2 elemű vektor. Az eredményvektor az 1+3 és a 2+4 műveletek alapján jött létre, vagyis az összeadás operandusaiban szereplő vektor azonos sorszámú elemeire hajtotta végre a kijelölt műveletet az R.

Két vektor összeadásánál természetesen használhatunk objektumneveket is:

```
> x<-1:3; y<-2:4
> x+y
[1] 3 5 7
```

Itt az eredményvektor 3 elemű, és a komponensenkénti művelet-végrehajtás szabályainak megfelelően az 1+2, 2+3 és a 3+4 összeadások eredménye.

Az összeadás műveletet tetszőleges operátorral felcserélhetjük, vektor operandusokkal használhatjuk az összes aritmetikai és logikai operátort.

```
> c(1,2)-c(2,3)
[1] -1 -1

> x<-1:3; y<-2:4
> x-y; x*y; x/y; x^y
[1] -1 -1 -1
[1] 2 6 12
[1] 0.5000000 0.6666667 0.7500000
[1] 1 8 81
```

A fenti műveletek közül a hatványozás végrehajtása tűnhet kicsit szokatlannak, itt ugyanis egy 3 elemű vektort, mint alapot egy 3 elemű másik vektorra, mint kitevőre emeljük. Ha azonban a komponensenkénti végrehajtás szabályát észben tartjuk, akkor világos, hogy az eredményvektor az 1^2 , 2^3 és a 3^4 eredménye.

A komponensenkénti végrehajtás szabálya logikai operátorokra is érvényes:

```
> !c(T,T,F,F)
[1] FALSE FALSE TRUE TRUE

> c(T,T,F,F) & c(T,F,T,F)
[1] TRUE FALSE FALSE FALSE

> c(T,T,F,F) | c(T,F,T,F)
[1] TRUE TRUE TRUE FALSE
```

Az operátorokon túl a matematikai függvények is támogatják a vektor paramétert. Ekkor nem egyetlen értékkel térnek vissza, hanem a bemenő vektor minden elemére kiszámolt függvényértékek vektorával:

```
> sqrt(c(4,9,16))
[1] 2 3 4
```

```
> log(1:3)
[1] 0.0000000 0.6931472 1.0986123
```

A vektorok közötti műveletek legegyszerűbb esetét tekintettük át eddig, azaz két azonos elemszámú vektort adtunk össze, vontunk ki stb. Ha az operátor két oldalán lévő vektorok elemszáma eltér, akkor az általános szabály az, hogy a rövidebbik vektort az R megismétli mindaddig, míg a hosszabbik vektor elemszámát el nem éri. Ha a rövidebbik vektort nem egész számszor megismételve kapjuk a hosszabb vektort, akkor figyelmeztetést kapunk az R-től, melyben erre a tényre felhívja a figyelmünket, de a kijelölt műveletet az R ennek ellenére végrehajtja.

```
> c(1,2)+5
[1] 6 7
```

A fenti példában egy 2 elemű és egy 1 elemű vektort adunk össze. A rövidebb vektort még egyszer megismételve már az (5, 5) vektort kapjuk, így a kijelölt összeadás minden fennakadás nélkül végrehajtható. Az eredményvektor az 1+5 és a 2+5 összeadások eredménye lesz.

```
> c(1,2)+c(3,4,5)
[1] 4 6 6
Warning message:
In c(1, 2) + c(3, 4, 5) :
  longer object length is not a multiple of shorter object length
```

Itt egy 2 elemű és egy 3 elemű vektort adunk össze. A rövidebbik vektort még egyszer megismételve nem használjuk fel annak minden elemét, így egy figyelmeztető üzenetet kapunk. Az eredményvektor az 1+3, 2+4 és a 1+5 összeadások eredménye. A következő példában már nincs figyelmeztetés:

```
> c(1,2)+c(3,4,5,6)
[1] 4 6 6 8
```

3.1.3. Függvények vektorokkal

Az R egyik legnagyobb erőssége, hogy vektorok elemeivel ciklusok megadása nélkül különböző műveleteket végezhetünk. A legfontosabb vektor alapú függvényeket a következő táblázat tartalmazza:

Függvény	Leírás	Példa	Példa értéke
max(x)	az x vektor legnagyobb eleme	max(1:10)	10
min(x)	az x vektor legkisebb eleme	min(11:20)	11
sum(x)	x elemeinek összege	sum(1:5)	15
prod(x)	x elemeinek szorzata	prod(1:5)	120
mean(x)	x számtani közepe (mintaátlag)	mean(1:10)	5.5
median(x)	x mediánja	median(1:10)	5.5

<code>range(x)</code>	x legkisebb és legnagyobb eleme	<code>range(1:10)</code>	1 10
<code>sd(x)</code>	az x tapasztalati szórása	<code>sd(1:10)</code>	3.027650
<code>var(x)</code>	az x tapasztalati varianciája	<code>var(1:10)</code>	9.166667
<code>cor(x,y)</code>	korreláció x és y között	<code>cor(1:10,11:20)</code>	1

3.1.4. Az NA hiányzó érték

Gyakorlati esetekben sokszor előfordul, hogy a vektor adott értékét nem ismerjük, de jelentősége miatt mégis jelölnünk kell. Az R-ben az NA értékkel jelölhetjük a hiányzó adatot, amely tetszőleges típusú vektor esetében használható:

```
> x<-c(2,NA,4); x
[1] 2 NA 4

> x<-c("erős", NA, "gyenge"); x
[1] "erős" NA "gyenge"

> x<-c(T, NA, FALSE); x
[1] TRUE NA FALSE
```

Az NA érték tesztelésére az **is.na()** függvényt használhatjuk, amelynek a visszatérési értékében lévő vektor ott tartalmaz TRUE értéket, ahol hiányzó adatot találunk.

```
> is.na(c(1, NA))
[1] FALSE TRUE
```

Hiányzó értékeket is tartalmazó vektor esetén néhány függvény meglepő eredményt adhat, pl:

```
> mean(c(1:10,NA))
[1] NA
```

Ha kíváncsiak vagyunk az NA értéken kívüli elemek átlagára, akkor egy második paramétert is szerepeltetnünk kell a **mean()** függvényben:

```
> mean(c(1:10,NA), na.rm=T)
[1] 5.5
```

Az **na.rm** argumentum TRUE értéke biztosítja, hogy az átlag számítása során a hiányzó értékeket figyelmen kívül hagyjuk.

3.1.5. Az Inf és a NaN

Az R-ben a numerikus műveletek eredménye – a matematikai értelmezéstől sokszor eltérően – vezethet a pozitív vagy negatív végtelen eredményre. Ezeket az Inf és a -Inf szimbólumok jelölik, amelyeket a kifejezésekben mi is felhasználhatunk:

```
> 1/0
[1] Inf

> log(0)
[1] -Inf
```

```
> exp(Inf)
[1] Inf

> mean(c(1, 2, Inf))
[1] Inf
```

Más esetekben a numerikus kifejezések eredménye nem értelmezhető számként, ezt az R-ben a NaN ('Not a Number') jelöli. Ilyen kifejezések például:

```
> 0/0
[1] NaN

> Inf-Inf
[1] NaN

> Inf/Inf
[1] NaN
```

Egy kifejezés véges vagy végtelen voltát az **is.finite()** vagy **is.infinite()** függvényekkel tesztelhetjük. A NaN értékre az **is.nan()** függvénnyel kérdezhetünk rá. Érdekes megfigyelni, hogy a NaN értékre mind az **is.nan()** mind az **is.na()** függvény igazat ad:

```
> x<-c(1, 2, NA, NaN, Inf, -Inf)
> is.na(x); is.nan(x); is.infinite(x); is.finite(x)
[1] FALSE FALSE TRUE TRUE FALSE FALSE
[1] FALSE FALSE FALSE TRUE FALSE FALSE
[1] FALSE FALSE FALSE FALSE TRUE TRUE
[1] TRUE TRUE FALSE FALSE FALSE FALSE
```

3.1.6. Objektumok attribútumai

Az R-ben használható objektumok, pl. az eddig vizsgált vektorok, két alapvető attribútummal rendelkeznek. Ez a *mód* (mode) és a *hossz* (length), melyek az objektum tárolási szerkezetéről és az elemeinek a számáról adnak tájékoztatást. Ezeket az attribútumokat a **mode()** és a **length()** függvények segítségével kérdezhetjük le, ill. állíthatjuk be:

```
> x<--1:1; x; mode(x); length(x)
[1] -1 0 1
[1] "numeric"
[1] 3

> mode(x)<-"logical"; length(x)<-5; x
[1] TRUE FALSE TRUE NA NA
```

Más attribútumokat is rendelhetünk objektumokhoz, melyek speciális jelentéssel bírnak. A **names** attribútummal például a vektor egyes értékeit nevezhetjük el. (Későbbiekben látjuk a **dim**, **dimnames**, **row.names**, **level**, **class**, **tsp** attribútumok jelentőségét is.)

A **names** attribútum lekérdezhető és beállítható a **names()** függvénnyel:

```
> x<-1:5
> names(x)<-c("elégtelen", "elégsgés", "közepes", "jó", "jeles")
> x
elégtelen elégsgés   közepes      jó      jeles
      1         2         3         4         5

> names(x)
[1] "elégtelen" "elégsgés" "közepes"   "jó"        "jeles"
```

A **names** attribútum egy karakteres vektor, a hozzárendelés után pl. az R egy kiíratásban is felhasználja ezeket a címkéket. További lehetőségek az attribútumok meghatározására az **attributes()** és az **attr()** függvények. Az

```
> attributes(x)
$names
[1] "elégtelen" "elégséges" "közepes"   "jó"         "jeles"
```

parancs az összes attribútumot (az elsődlegeseket nem) kiírja a képernyőre, de ezt a függvényt használva tudjuk az összes attribútumot törölni is (az elsődlegeseket nem törölhetjük):

```
> attributes(x) <- NULL
> attributes(x)
NULL
```

Az **attr()** függvényben meg kell adnunk az elérendő attribútum nevét is:

```
> attr(x, "names") <- c("elégtelen", "elégséges", "közepes", "jó", "jeles")
> attr(x, "names")
[1] "elégtelen" "elégséges" "közepes"   "jó"         "jeles"
```

3.1.7. Vektorok indexelése

A vektorok révén egyetlen változónév segítségével tetszőleges számú konstans értékre hivatkozhattunk, így például nagyon egyszerűen mindegyik elemhez hozzáadhattunk 1-et:

```
> x <- 1:10
> x+1
[1] 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
```

Sokszor van szükség azonban arra is, hogy a vektor egyes elemeit külön tudjuk elérni, lekérdezni vagy módosítani. A vektor egy tetszőleges részét, egy vagy több elemét az *indexelés* művelettel érhetjük el. Az index operátor a szögletes zárójel (**[]**), amit a vektor után kell írunk. Az index operátorban numerikus, karakteres és logikai vektorok is szerepelhetnek. Nézzük ezeket sorban.

Ha létrehozunk egy 10 elemű **x** vektort a

```
> x <- 11:20; x
[1] 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
```

paranccsal, akkor megfigyelhetjük, hogy az **x** vektor első eleme 11, a második 12, az utolsó, a tizedik pedig éppen 20. Ebben a felsorolásban az elemek sorszámai (első, második, tizedik) pontosan a vektor indexeit jelentik. A vektor indexelése tehát 1-el kezdődik, ez az első elem indexe, a második elem indexe 2, az utolsó elemé pedig 10.

Ha az index operátorba egy ilyen egyszerű sorszámot írunk, akkor a vektor adott indexű elemét érhetjük el:

```
> x[1]
[1] 11

> x[2]
[1] 12

> x[10]
[1] 20
```

De nem csak lekérdezhetjük, hanem az értékadó operátor segítségével felül is írhatjuk valamelyik elem értékét:

```
> x[2]<-100
> x[3]<-2*x[2]
> x
[1] 11 100 200 14 15 16 17 18 19 20
```

Itt először a második elemet 100-ra cseréljük, majd a harmadikat a második kétszeresére. A változást látjuk a képernyőn. Ha az **x** vektort az elemszámánál nagyobb indexszel próbáljuk elérni, akkor NA értéket kapunk:

```
> x[11]
[1] NA
```

Ha negatív skalár értékkel indexelünk, akkor a negatív előjellel megadott sorszámon kívül az összes többi elemet elérhetjük:

```
> x<-11:20; x[-3]
[1] 11 12 14 15 16 17 18 19 20

> x[-5]<-0; x
[1] 0 0 0 0 15 0 0 0 0 0
```

Vektorokat azonban nem csak numerikus skalárral, hanem két vagy több elemű numerikus vektorokkal is indexelhetünk. Ebben az esetben az indexben felsorolt sorszámnak megfelelő indexű elemeket érhetjük el:

```
> x<-11:20
> x[c(1,3,5)]; x[3:6]
[1] 11 13 15
[1] 13 14 15 16

> y<-c(3,7); x[y]<-c(100,200); x
[1] 11 12 100 14 15 16 200 18 19 20
```

Természetesen indexeléskor negatív értékeket tartalmazó numerikus vektorokat is használhatunk:

```
> x<-11:20; x[-seq(from=0, to=10, by=3)]; x[-c(1,10)]; x[-(1:5)]
[1] 11 12 14 15 17 18 20
[1] 12 13 14 15 16 17 18 19
[1] 16 17 18 19 20
```

Egy vektor indexe mindig egész szám, de az R megengedi, hogy tört értékeket szerepeltessünk az index operátorban, ekkor az egész részét veszi az indexeknek (csonkolja őket):

```
> x<-11:20; x[2.3]; x[2.8]; x[-2.3]; x[-2.8]
[1] 12
[1] 12
[1] 11 13 14 15 16 17 18 19 20
[1] 11 13 14 15 16 17 18 19 20
```

Egy **name** attribútummal is rendelkező vektort indexelhetünk karakteres vektorral is:

```
> x<-1:5
```

```
> names(x) <- c("elégtelen", "elégséges", "közepes", "jó", "jeles")
> x["közepes"]; x[c("közepes", "jó")]
közepes
      3
közepes      jó
      3      4
```

Ha tekintünk egy másik példát,

```
> x <- c(18, 12, 20); names(x) <- 0:2; x
  0  1  2
18 12 20
```

ahol a (0, 1, 2) értékek előfordulási gyakoriságait a (18, 12, 20) elemeket tartalmazó vektorban rögzítjük. Az elemek nevei most is karakteres konstansok, az automatikus konverzióról az R gondoskodik:

```
> names(x)
[1] "0" "1" "2"
```

Az **x** vektor indexelésénél fontos, hogy megkülönböztessük a numerikus és a karakteres indexeket, az utóbbiaknál mindig idézőjelet kell használnunk:

```
> x[1]; x["1"]
  0
18
  1
12

> x[c(1, 3)]; x[c("0", "2")]
  0  2
18 20
  0  2
18 20
```

Az R-ben a vektorokat logikai vektorokkal is indexelhetjük, a TRUE logikai értékkel jelezzük, hogy az adott sorszámú elemet el akarjuk érni:

```
> x <- 11:15; x[c(TRUE, FALSE, T, T, F)]
[1] 11 13 14
```

A fenti példában TRUE szerepel az első, a harmadik és a negyedik pozícióban, így az x vektor 1., 3. és 4. elemeit érhetjük el.

Az indexelésre használt logikai vektor elemszáma kisebb is lehet, mint az indexelt vektor hossza, ekkor az R az indexvektor ismétlését használja:

```
> x <- 11:15; x[c(T, F)]; x[T]; x[F]
[1] 11 13 15
[1] 11 12 13 14 15
integer(0)
```

Ha a csupa TRUE értékű vektorral indexelünk, akkor az **x** vektor összes elemét megkapjuk, ha pedig a csupa FALSE értékkel, akkor az üres vektort kapjuk, az integer(0) az üres, egész értékeket „tartalmazó” vektort jelöli.

A logikai index-értékek lehetővé teszik a vektor szűrését is, bizonyos feltételeknek eleget tevő értékek leválogatását. Tekintsük ehhez az **x** vektort:


```
> x<-c(4,7,9,2,8)
> which(x<5)
[1] 1 4
```

A **which()** függvény bemenő paraméterként egy logikai vektort vár, visszatérési értéke pedig a TRUE logikai értékek indexe lesz. Látható, hogy az

```
> x<5
[1] TRUE FALSE FALSE TRUE FALSE
```

logikai vektor az 1. és 4. pozícióban tartalmaz logikai igaz értéket. Ha tehát egy adott feltételnek eleget tevő vektorelemek indexére vagyunk kíváncsiak, a **which()** függvényt használhatjuk. Ha a feltételnek eleget tevő vektor elemeit is el akarjuk érni, akkor vagy a **which()** által szolgáltatott numerikus értékekkel,

```
> x[which(x<5)]
[1] 4 2
```

vagy sokkal elegánsabb módon közvetlenül a logikai vektor értékeivel indexelünk:

```
> x[x<5]
[1] 4 2
```

Természetesen összetett logikai kifejezésekkel is indexelhetünk, pl.:

```
> which(3<=x & x<=7)
[1] 1 2
```

```
> x[3<=x & x<=7]
[1] 4 7
```

A vektorok indexelése során az indexoperátor üresen is maradhat, ekkor a vektor összes elemét elérhetjük, továbbá az NA, NaN és NULL értékekkel is indexelhetünk:

```
> x<-11:15; x[]; x[NA]; x[NaN]; x[NULL]
[1] 11 12 13 14 15
[1] NA NA NA NA NA
[1] NA
integer(0)
```

3.1.8. Vektorok rendezése

Sokszor szükség van egy vektor elemeit növekvő vagy csökkenő sorrendben látni. Az R-ben a vektor elemeit a **sort()** függvénnyel rendezhetjük:

```
> x<-c(1:5,5:3); x
[1] 1 2 3 4 5 5 4 3

> sort(x); sort(x, decreasing=T); rev(sort(x))
[1] 1 2 3 3 4 4 5 5
[1] 5 5 4 4 3 3 2 1
[1] 5 5 4 4 3 3 2 1
```

A **sort()** függvény alapértelmezés szerint növekvő sorrendbe rendezi át a bemenő vektort, ha azonban a **decreasing** paramétert TRUE-ra állítjuk, csökkenő rendezést kapunk. A **rev()**

függvénnyel, amely a bementi vektor elemit fordított sorrendben sorolja fel, szintén elérhetjük a csökkenő rendezettséget.

Ha a **sort()** függvénnyel átrendezett vektort a továbbiakban fel szeretnénk használni, akkor azt egy újabb objektumban tároljuk. Rossz gyakorlat, ha felülírjuk a kiinduló vektorunkat.

A vektor rendezésének másik módja az **order()** függvényhez kapcsolódik. A visszatérési érték ekkor egy numerikus indexvektor, amellyel a bemenő vektort indexelve rendezett vektort kapunk.

```
> x<-c(1:5,5:3); order(x)
[1] 1 2 3 8 4 7 5 6

> x[order(x)]; x[order(x, decreasing=T)];
[1] 1 2 3 3 4 4 5 5
[1] 5 5 4 4 3 3 2 1
```

Az **order()** függvény esetében is használhatjuk a **decreasing** paramétert, amellyel csökkenő sorrendbe rendezhetjük a vektorunkat.

A numerikus vektorokon túl karakteres és logikai vektorokat is sorba rendezhetjük a **sort()** és az **order()** függvényekkel.

3.1.9. Előre definiált objektumok, nevesített konstansok

A R-ben a következő globális változókat használhatjuk, amelyek a **base** csomagban vektorokként kerültek megvalósításra:

```
> pi; T; F
[1] 3.141593
[1] TRUE
[1] FALSE

> LETTERS; letters
[1] "A" "B" "C" "D" "E" "F" "G" "H" "I" "J" "K" "L" "M"
[14] "N" "O" "P" "Q" "R" "S" "T" "U" "V" "W" "X" "Y" "Z"
[1] "a" "b" "c" "d" "e" "f" "g" "h" "i" "j" "k" "l" "m"
[14] "n" "o" "p" "q" "r" "s" "t" "u" "v" "w" "x" "y" "z"

> month.abb; month.name
[1] "Jan" "Feb" "Mar" "Apr" "May" "Jun" "Jul" "Aug"
[9] "Sep" "Oct" "Nov" "Dec"
[1] "January" "February" "March" "April"
[5] "May" "June" "July" "August"
[9] "September" "October" "November" "December"
```

3.2. Faktorok

A faktor a vektorhoz nagyon hasonló, homogén, egydimenziós adatszerkezet, amelyet elsősorban kategorikus változók értékeinek tárolására használunk. Faktorok esetében csak numerikus és karakteres adattípusokat használhatunk.

Numerikus vagy karakteres vektorból a **factor()** függvény segítségével hozhatunk létre faktort. A faktor az alapértelmezett attribútumokon kívül egy **levels** attribútumot is tartalmaz, amely a faktor különböző értékeit (szintjeit) sorolja fel. A faktorok **class** attribútumának értéke pedig **factor**.

```
> x<-c(rep("A",3), rep("B",4), rep("C",3)); x
```

```
[1] "A" "A" "A" "B" "B" "B" "B" "C" "C" "C"

> xf<-factor(x); xf
[1] A A A B B B B C C C
Levels: A B C

> attributes(xf)
$levels
[1] "A" "B" "C"

$class
[1] "factor"
```

A fenti példában három lehetséges értéket tartalmazó faktort hoztunk létre, amelyek a **levels()** függvénnyel lekérdezhetők és átírhatók:

```
> levels(xf)
[1] "A" "B" "C"

> levels(xf)<-c(0:2); xf
[1] 0 0 0 1 1 1 1 2 2 2
Levels: 0 1 2

> levels(xf)
[1] "0" "1" "2"
```

A szintek meghatározásakor a faktorban eddig nem szereplő értékeket is megadhatjuk:

```
> levels(xf)<-c("A","B","C","D"); xf
[1] A A A B B B B C C C
Levels: A B C D
```

A szintek számáról és azok címkéjéről a **factor()** függvényben is gondoskodhatunk:

```
> factor(1:3, levels=1:5)
[1] 1 2 3
Levels: 1 2 3 4 5

> factor(1:3, levels=1:5, labels="L")
[1] L1 L2 L3
Levels: L1 L2 L3 L4 L5

> factor(1:3, levels=1:5, labels=c("A","B","C","D","E"))
[1] A B C
Levels: A B C D E
```

A faktor létrehozásánál gondoskodhatunk bizonyos értékek kizárásáról, olyan értékekről, amelyeket nem szeretnénk a faktorban felsorolni:

```
> factor(c(1:5, NA, 3:6))
[1] 1 2 3 4 5 <NA> 3 4 5 6
Levels: 1 2 3 4 5 6
```

Alapértelmezés szerint az NA értéket zárjuk ki a faktor szintjeiből, de ezt megváltoztathatjuk az **exclude** paraméter használatával:

```
> factor(c(1:5, NA, 3:6), exclude=NULL)
[1] 1 2 3 4 5 <NA> 3 4 5 6
Levels: 1 2 3 4 5 6 <NA>
```

```
> factor(c(1:5, NA, 3:6), exclude=c(4, NA))
[1] 1 2 3 <NA> 5 <NA> 3 <NA> 5 6
Levels: 1 2 3 5 6
```

Ahogy látjuk a fenti példában, akár az NA értéket is bevonhatjuk a faktor szintjeibe, akár más értékeket is kizárhatunk.

Faktorokat a **gl()** függvénnyel is létrehozhatunk ('generate levels'), ahol a szintek számát és az ismétlések számát kell megadnunk.

```
> gl(3,2)
[1] 1 1 2 2 3 3
Levels: 1 2 3
```

További paraméterként a faktor hosszát és címkéit is meghatározhatjuk:

```
> gl(3,2,8)
[1] 1 1 2 2 3 3 1 1
Levels: 1 2 3
```

```
> gl(3,2,8,labels="F")
[1] F1 F1 F2 F2 F3 F3 F1 F1
Levels: F1 F2 F3
```

```
> gl(3,2,8,labels=c("gyenge", "közepes", "erős"))
[1] gyenge gyenge közepes közepes erős erős gyenge gyenge
Levels: gyenge közepes erős
```

3.3. Mátrixok és tömbök

Az egydimenziós vektor többdimenziós megfelelője a *tömb* (array). A tömb a vektorhoz hasonlóan homogén adatszerkezet, amely az alapvető attribútumokon túl a **dim** attribútummal is rendelkezik. Egy vektort könnyen átalakíthatunk pl. egy 3 dimenziós tömbbé a **dim()** függvény segítségével:

```
> x<-1:8; is.vector(x)
[1] TRUE

> dim(x)<-c(2,2,2); is.vector(x); is.array(x)
[1] FALSE
[1] TRUE
```

```
> x
, , 1
     [,1] [,2]
[1,]    1    3
[2,]    2    4

, , 2
     [,1] [,2]
[1,]    5    7
[2,]    6    8
```

Az **x** vektorból egy háromdimenziós tömböt hoztunk létre. Az **is.vector()** és az **is.array()** függvények eligazítanak az objektum adatszerkezetével kapcsolatban, vektor ill. tömb paraméter esetén logikai igaz értéket adnak. A tömb kiírása során az indexoperátorokban

szereplő sorszámok segítségével igazodhatunk el az elemek között. A háromdimenziós **x** tömb dimenziói a sorok, oszlopok és a lapok. A 8 elemet két lapon a ' , , 1' és a ' , , 2' nevű lapokon két-két sorba '[1,]', '[2,]' és két-két oszlopba '[,1]', '[,2]' rendezve sorolja fel az R. A második lapon a 2. sor 1. eleméhez meg kell találnunk a ' , , 2' lapot, a '[2,]' sort és a '[,1]' oszlopot, ami esetünkben a 6.

Tömböket az **array()** függvénnyel is létrehozhatunk:

```
> x<-array(data=1:20, dim=c(4,5)); x
      [,1] [,2] [,3] [,4] [,5]
[1,]    1    5    9   13   17
[2,]    2    6   10   14   18
[3,]    3    7   11   15   19
[4,]    4    8   12   16   20
```

A fenti **x** tömb dimenzióinak száma 2, az ilyen tömböket *mátrix*nak is nevezhetjük. Mátrixok létrehozására használhatjuk a **matrix()** függvényt is:

```
> x<-matrix(data=1:20, nrow = 4); x
      [,1] [,2] [,3] [,4] [,5]
[1,]    1    5    9   13   17
[2,]    2    6   10   14   18
[3,]    3    7   11   15   19
[4,]    4    8   12   16   20
```

Itt az **nrow** paraméter segítségével irányítjuk az R-t, hogy a sorok és az oszlopok számát meghatározhassa. A **matrix()** függvényben az **ncol** paraméter is használható. Láthatjuk, hogy a 20 elemű vektorból az oszlopok mentén hoztuk létre a mátrixot. Ha sorfolytonosan szeretnénk a bemenő vektor elemeiből mátrixot képezni, akkor a **byrow** paramétert igazra kell állítanunk:

```
> matrix(1:12,ncol=4,byrow=T)
      [,1] [,2] [,3] [,4]
[1,]    1    2    3    4
[2,]    5    6    7    8
[3,]    9   10   11   12
```

Mátrixok létrehozásához tehát egy adott elemszámú vektor szükséges, de előfordul, hogy a vektor elemeit ismételni kell:

```
> matrix(3:5, nrow=2, ncol=3)
      [,1] [,2] [,3]
[1,]    3    5    4
[2,]    4    3    5

> matrix(0, nrow=2, ncol=3)
      [,1] [,2] [,3]
[1,]    0    0    0
[2,]    0    0    0
```

Mátrixot és tömböt karakteres vagy logikai értékekből is építhetünk:

```
> matrix(c("a","b"), nrow=2, ncol=3, byrow=T)
      [,1] [,2] [,3]
[1,] "a"  "b"  "a"
[2,] "b"  "a"  "b"
```

```
> matrix(c(T,F,T), nrow=2, ncol=3, byrow=T)
      [,1] [,2] [,3]
[1,] TRUE FALSE TRUE
[2,] TRUE FALSE TRUE
```

A tömbök indexelése nagyon hasonló a vektorok indexelésére, itt is a szögletes zárójel (`[]`) operátort kell használnunk a tömb egyes elemeinek elérésére. Az egyetlen különbség, hogy mivel itt a dimenziók száma nagyobb mint egy, az egyes dimenzióknak megfelelően, több indexeket kell megadnunk és ezeket vesszővel választjuk el az indexoperátoron belül. Tehát ha **x** például 3 dimenziós, akkor az **x[1,3,2]** egy lehetséges példa indexelésére, ahol az első sor, harmadik oszlopában lévő elemre gondolunk, a második lapról. A két dimenziós mátrixok esetén csak a sor és oszlop azonosító indexre van szükségünk (pl. **x[2,3]**), 4 vagy afeletti dimenziószámok esetén természetesen 4 vagy több, vesszővel elválasztott indexre.

Az egyes dimenziópozíciókban szereplő indexekre ugyanazok a szabályok érvényesek, mint a vektorokra. Használhatunk pozitív vagy negatív numerikus skalárokat és vektorokat, de a karakteres és logikai vektorokkal való indexelés is megengedett. Ha egy dimenziópozíciót üresen hagyunk, az továbbra is az összes elemet jelenti abból a dimenzióból:

```
> x<-matrix(1:10,nrow=2, ncol=5,byrow=T); x
      [,1] [,2] [,3] [,4] [,5]
[1,]    1    2    3    4    5
[2,]    6    7    8    9   10

> x[2,3]
[1] 8

> x[2,c(1,4)]
[1] 6 9

> x[,c(1,4)]
      [,1] [,2]
[1,]    1    4
[2,]    6    9

> x[,-c(1,4)]
      [,1] [,2] [,3]
[1,]    2    3    5
[2,]    7    8   10
```

A mátrix indexelés során a kapott elemek elveszthetik a 2 dimenziójukat és egyszerű vektor lehet az eredmény. Ha ezt el akarjuk kerülni, használjuk a **drop** paramétert hamis értékkel az indexben:

```
> x[2,3,drop=F]
      [,1]
[1,]    8

> x[2,c(1,4), drop=F]
      [,1] [,2]
[1,]    6    9

> x[2,, drop=F]
      [,1] [,2] [,3] [,4] [,5]
[1,]    6    7    8    9   10

> x[,3, drop=F]
      [,1]
[1,]    3
```

```
[1,] 3
[2,] 8
```

A mátrix sorait és oszlopait elnevezhetjük a **rownames()** és a **colnames()** függvényekkel, amelyek mint az látható, a **dimnames** attribútumot módosítják:

```
> rownames(x) <- c("eset1", "eset2")
> colnames(x) <- paste("sz.", 1:5, sep="")
> x
      sz.1 sz.2 sz.3 sz.4 sz.5
eset1    1    2    3    4    5
eset2    6    7    8    9   10
```

```
> attributes(x)
$dim
[1] 2 5

$dimnames
$dimnames[[1]]
[1] "eset1" "eset2"

$dimnames[[2]]
[1] "sz.1" "sz.2" "sz.3" "sz.4" "sz.5"
```

Amennyiben egy mátrixnak (vagy egy tetszőleges tömbnek) az egyes dimenzió értékeit elnevezzük, akkor az R megjelenítéskor is használja őket, sőt az indexelés során is felhasználhatjuk:

```
> x["eset1", "sz.2"]
[1] 2

> x["eset1", 2]
[1] 2

> x["eset2", ]
      sz.1 sz.2 sz.3 sz.4 sz.5
      6    7    8    9   10

> x["eset1", c(T,F)]
sz.1 sz.3 sz.5
   1    3    5
```

Mátrixok (és tömbök) esetén megengedett a mátrixszal történő indexelés is:

```
> x <- matrix(1:9, nrow=3); x
      [,1] [,2] [,3]
[1,]    1    4    7
[2,]    2    5    8
[3,]    3    6    9

> index.m <- matrix(c(1:3, 3:1), nrow=3); index.m
      [,1] [,2]
[1,]    1    3
[2,]    2    2
[3,]    3    1

> x[index.m] <- 0
> x
      [,1] [,2] [,3]
[1,]    1    4    0
```

```
[2,]    2    0    8
[3,]    0    6    9
```

3.3.1 Számítások a mátrix soraiban és oszlopaiban

Ha üresen hagyjuk a mátrix sor vagy oszlop pozícióját az indexelés során, akkor a mátrix teljes oszlopára vagy sorára tudunk hivatkozni, majd ezekkel, mint vektorokkal műveleteket hajthatunk végre:

```
> x<-matrix(1:10,nrow=2, ncol=5,byrow=T); x
      [,1] [,2] [,3] [,4] [,5]
[1,]    1    2    3    4    5
[2,]    6    7    8    9   10

> mean(x[,1]); var(x[,4])
[1] 3
[1] 12.5
```

Négy speciális függvénnyel az oszlopok és sorok összegét és átlagát számíthatjuk ki:

```
> rowSums(x); rowMeans(x)
[1] 15 40
[1] 3 8

> colSums(x); colMeans(x)
[1] 7 9 11 13 15
[1] 3.5 4.5 5.5 6.5 7.5
```

Általánosabb megoldás, ha az **apply()** függvényt használjuk, amelyben a mátrix soraira vagy oszlopaikra vonatkozó függvényt mi határozzuk meg. Az **apply()** első paramétere a mátrix, a második helyen pedig 1 vagy 2 áll, attól függően, hogy a mátrix soraira vagy oszlopaikra akarjuk a harmadik paraméterben szereplő függvényt alkalmazni.

```
> apply(x, 1, mean); apply(x, 1, var); apply(x, 1, min)
[1] 3 8
[1] 2.5 2.5
[1] 1 6

> apply(x, 2, mean); apply(x, 2, var); apply(x, 2, min)
[1] 3.5 4.5 5.5 6.5 7.5
[1] 12.5 12.5 12.5 12.5 12.5
[1] 1 2 3 4 5
```

Lehetőség van a mátrix oszlopaikat úgy összegezni, hogy az egyes sorokat csoportokba soroljuk és az összegzést a csoportokon belül hajtjuk végre. Ha például az

```
> x<-matrix(1:12,nrow=4, ncol=3); x
      [,1] [,2] [,3]
[1,]    1    5    9
[2,]    2    6   10
[3,]    3    7   11
[4,]    4    8   12
```

mátrix első két sora ill. a második két sora képez egy-egy csoportot, akkor ezt a sorok számával megegyező elemszámú vektor létrehozásával jelezhetjük a következő módon:

```
> csoportok<-c("A","A","B","B")
```


Magát az oszlopok összegzését az egyes csoportokon a **rowsum()** függvény végzi:

```
> rowsum(x, csoportok)
      [,1] [,2] [,3]
A       3   11   19
B       7   15   23
```

Amennyiben nem összegzés, hanem más művelet végrehajtása a cél kijelölt csoportokon, akkor a **tapply()** függvényt használhatjuk. A csoportok meghatározása itt a bemenő **x** mátrixszal egyező elemszámú faktorok listáján alapul, amit a második paraméterben kell meghatározunk. A csoportok meghatározásánál a **row()** és **col()** függvényeket is használjuk, ezek az **x** mátrix szerkezetét megtartva minden értékben a sor ill. oszlopsorszámot tartalmazzák:

```
> row(x)
      [,1] [,2] [,3]
[1,]     1     1     1
[2,]     2     2     2
[3,]     3     3     3
[4,]     4     4     4
```

```
> col(x)
      [,1] [,2] [,3]
[1,]     1     2     3
[2,]     1     2     3
[3,]     1     2     3
[4,]     1     2     3
```

Ezek alapján rögtön alternatív lehetőséget látunk sorokra és oszlopokra történő műveletvégzésre, hisz a

```
> tapply(x, row(x), max)
      1  2  3  4
      9 10 11 12
```

minden sor maximumát, a

```
> tapply(x, col(x), max)
      1  2  3
      4  8 12
```

pedig minden oszlop maximumát szolgáltatja. Ahhoz azonban, hogy az eredeti célunkat elérjük, nevezetesen, az oszlopok összegét vegyük, úgy, hogy az első két sor és a második két sor külön csoportba tartozik, még a **tapply()** második paraméterében újabb csoportosító vektort kell megadnunk. Ezt a vektort a **list()** függvénnyel fűzzük a **col(x)** csoportosító vektor elé, hisz ez a sorokra fog vonatkozni. A **tapply()** második paramétere tehát csoportosító vektorokat tartalmazó lista, amelynek az elemeit faktorokra konvertálja az R, mielőtt felhasználja őket.

```
> cs.matrix<-matrix(c("A","A","B","B"), nrow=4, ncol=3); cs.matrix
      [,1] [,2] [,3]
[1,] "A"  "A"  "A"
[2,] "A"  "A"  "A"
[3,] "B"  "B"  "B"
[4,] "B"  "B"  "B"

> tapply(x, list(cs.matrix,col(x)), sum)
```

```

  1  2  3
A 3 11 19
B 7 15 23

```

A fenti példában a sorok csoportosítása miatt hoztuk létre a **cs.matrix** mátrixot. Egyszerűbb azonban ha helyette a **csoportok** vektort használjuk fel, még hozzá egy mátrixszal indexelt alakját:

```

> csoportok[row(x)]
[1] "A" "A" "B" "B" "A" "A" "B" "B" "A" "A" "B" "B"

```

Ekkor a **row(x)** mátrixot az alapértelmezett oszlopfolytonos módon véve, éppen a kívánt csoportosító vektort kapjuk, így írhatjuk:

```

> tapply(x, list(csoportok[row(x)],col(x)), sum)
  1  2  3
A 3 11 19
B 7 15 23

```

A **sum()** függvény helyett most már tetszőlegesen választhatunk ebben az általános alakban:

```

> tapply(x, list(csoportok[row(x)],col(x)), mean)
  1  2  3
A 1.5 5.5 9.5
B 3.5 7.5 11.5

```

Hasonló eredményt kapunk az **aggregate()** függvény használatával is:

```

> aggregate(x,list(csoportok),sum)
  Group.1 V1 V2 V3
1      A  3 11 19
2      B  7 15 23

```

Érdekes lehetőség az oszlopokban lévő elemek véletlenszerű átrendezése a **sample()** függvény segítségével. A **sample()** függvény a bemenő vektor elemeiből egy véletlen mintát állít elő, alapesetben a bemenet egy permutációját adja:

```

> sample(1:5)
[1] 1 2 5 3 4

```

Beállíthatjuk az eredményvektor elemszámát is a második paraméterben:

```

> sample(1:100,10)
[1] 77 13 68 47 36 99 90 29 16 38

```

Ha tehát az oszlopok értékeit egymástól függetlenül fel akarjuk cserélni, írhatjuk a következőt:

```

> apply(x,2,sample)
  [,1] [,2] [,3]
[1,]  2   6  11
[2,]  1   5  12
[3,]  3   8   9
[4,]  4   7  10

```

3.3.2 Sorok és oszlopok kezelése

Létező mátrixot újabb sorokkal és oszlopokkal egészíthetünk ki az **rbind()** és a **cbind()** függvényekkel, de vektorokból is építhetünk segítségükkel mátrixot.

```
> cbind(1,1:2,1:4)
      [,1] [,2] [,3]
[1,]    1    1    1
[2,]    1    2    2
[3,]    1    1    3
[4,]    1    2    4

> rbind(1,1:2,1:4)
      [,1] [,2] [,3] [,4]
[1,]    1    1    1    1
[2,]    1    2    1    2
[3,]    1    2    3    4
```

Vektor paraméterek esetén, a felsorolt vektorok fogják alkotni az új mátrix oszlopait (**cbind()** esetén), ill. sorait (**rbind()** esetén), a rövidebb vektor, ha van ilyen, ismétlődni fog.

Új oszloppal vagy új sorral is kiegészíthetjük a mátrixunkat:

```
> x<-matrix(1:12,nrow=4, ncol=3); x
      [,1] [,2] [,3]
[1,]    1    5    9
[2,]    2    6   10
[3,]    3    7   11
[4,]    4    8   12

> cbind(-3:0,x,13:16)
      [,1] [,2] [,3] [,4] [,5]
[1,]   -3    1    5    9   13
[2,]   -2    2    6   10   14
[3,]   -1    3    7   11   15
[4,]    0    4    8   12   16

> rbind(-1,x,1)
      [,1] [,2] [,3]
[1,]   -1   -1   -1
[2,]    1    5    9
[3,]    2    6   10
[4,]    3    7   11
[5,]    4    8   12
[6,]    1    1    1
```

Tetszőleges pozícióba beszúrhatunk egy oszlopot vagy egy sort:

```
> cbind(x,13:16)[,c(1,2,4,3)]
      [,1] [,2] [,3] [,4]
[1,]    1    5   13    9
[2,]    2    6   14   10
[3,]    3    7   15   11
[4,]    4    8   16   12

> rbind(x,-1)[c(1,2,3,5,4),]
      [,1] [,2] [,3]
[1,]    1    5    9
[2,]    2    6   10
[3,]    3    7   11
```

```
[4,]  -1  -1  -1
[5,]   4   8  12
```

Hasznos lehetőség összesítő sorok vagy oszlopok mátrixhoz fűzése és elnevezése:

```
> x<-rbind(x,apply(x,2,mean))
> rownames(x)<-c(1:4,"átlag")
> x
      [,1] [,2] [,3]
1      1.0  5.0  9.0
2      2.0  6.0 10.0
3      3.0  7.0 11.0
4      4.0  8.0 12.0
átlag  2.5  6.5 10.5
```

A sorok vagy oszlopok sorrendjét is megcserélhetjük a mátrixban, valamint ezek törlésére is van lehetőségünk:

```
> x<-matrix(1:12,nrow=4, ncol=3); x
      [,1] [,2] [,3]
[1,]    1    5    9
[2,]    2    6   10
[3,]    3    7   11
[4,]    4    8   12

> cbind(x[,c(2,3,1)])      # oszlopcsere
      [,1] [,2] [,3]
[1,]    5    9    1
[2,]    6   10    2
[3,]    7   11    3
[4,]    8   12    4

> rbind(x[c(3,2,4,1),])    # sorcsere
      [,1] [,2] [,3]
[1,]    3    7   11
[2,]    2    6   10
[3,]    4    8   12
[4,]    1    5    9

> cbind(x[,c(1,3)])        # a 2. oszlop törlése
      [,1] [,2]
[1,]    1    9
[2,]    2   10
[3,]    3   11
[4,]    4   12

> rbind(x[c(1,3),])        # az 2. és a 4. sor törlése
      [,1] [,2] [,3]
[1,]    1    5    9
[2,]    3    7   11
```

3.5 Listák

Az eddig megismert vektor, faktor, mátrix és tömb adatszerkezet mindegyike homogén, csak azonos típusú értékeket tárolhatunk el bennük. A *lista* adatszerkezetben egymás után többfajta adatot is felsorolhatunk, sem azok típusára, sem azok méretére nincs megszorítás. A **list()** függvénnyel hozhatunk létre legegyszerűbben listákat, melyben vesszővel elválasztva kell megadnunk a lista elemeit:

```
> x<-list(1:10, c("A","B"), c=T); x
[[1]]
 [1]  1  2  3  4  5  6  7  8  9 10

[[2]]
 [1] "A" "B"

$c
 [1] TRUE
```

A fenti példában **x** egy 3 elemű lista, az első eleme egy 10 elemű numerikus vektor, a második eleme egy 2 elemű karakteres vektor, a harmadik eleme pedig egy 1 elemű logikai vektor. A harmadik elemnek a 'c' nevet adtuk, ezt mindegyik listaelem esetén megtehettük volna. Ha a lista értékét megjelenítjük a képernyőn, akkor a listaelemek egymás alatt jelennek meg. Az első két esetben a kettős szögletes zárójelben ('[[]]') lévő sorszám azonosítja a lista elemeit, a harmadik esetben pedig a listaelem általunk megadott neve a '\$' után.

A listaelemek nevét az **x** lista **names** attribútuma tartalmazza, segítségével a többi elemnek is adhatunk értéket:

```
> names(x)
 [1] ""  ""  "c"

> names(x)[c(1,2)]<-c("a","b")
> names(x)
 [1] "a" "b" "c"

> x
$a
 [1]  1  2  3  4  5  6  7  8  9 10

$b
 [1] "A" "B"

$c
 [1] TRUE
```

A lista elemeire a vektoroknál megszokott '[' operátor segítségével hivatkozhatunk, ahol numerikus, karakteres és logikai értékeket is megadhatunk:

```
> x[1]
$a
 [1]  1  2  3  4  5  6  7  8  9 10

> x[c(2,3)]
$b
 [1] "A" "B"

$c
 [1] TRUE

> x["a"]
$a
 [1]  1  2  3  4  5  6  7  8  9 10

> x[c(T,F,T)]
$a
```

```
[1] 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
```

```
$c
```

```
[1] TRUE
```

A '[' operátorral kapott eredmény minden esetben lista, még akkor is, ha egyetlen elemét érjük el az **x** listának. Nagyon fontos ettől megkülönböztetni a '[' operátor eredményét, amely a lista valamelyik elemével, annak az értékével tér vissza. Itt nincs mód több listaelem elérésére sem, szokás szerint numerikus vagy karakteres értékkel indexelhetünk.

```
> x[[1]]
```

```
[1] 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
```

```
> x[["b"]]
```

```
[1] "A" "B"
```

```
> x[[3]]
```

```
[1] TRUE
```

A '[' operátor alkalmazása helyett a rövidebb '\$' operátort használhatjuk azoknak a listaelemeknek az elérésére, amelyeket korábban elneveztünk. A lista nevét és az elem nevét fűzzük össze a '\$' operátorral:

```
> x$a
```

```
[1] 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
```

```
> x$b
```

```
[1] "A" "B"
```

```
> x$c
```

```
[1] TRUE
```

Ha a lista elemét valamelyik módszer segítségével elértük, akkor további indexelés segítségével az elem összetevőit is lekérdezhethetjük:

```
> x[["a"]][3:4]; x$a[4:5]<-0; x$c<-F; x
```

```
[1] 3 4
```

```
$a
```

```
[1] 1 2 3 0 0 6 7 8 9 10
```

```
$b
```

```
[1] "A" "B"
```

```
$c
```

```
[1] FALSE
```

A lista minden elemével a **lapply()** vagy az **sapply()** függvény segítségével hajthatunk végre műveletet:

```
> lapply(x,length)
```

```
$a
```

```
[1] 10
```

```
$b
```

```
[1] 2
```

```
$c
```

```
[1] 1
```

```
> sapply(x,length)
  a  b  c
10  2  1
```

Az **lapply()** a bemenő lista elemszámával egyező méretű listával tér vissza, melynek értékei a második paraméterben szereplő függvény visszatérési értékei. Az **sapply()** hasonlóan jár el, de a visszatérési értéke egy vektor.

3.5 Adattáblák (dataframes)

Az *adattábla* (*dataframe*) statisztikai feldolgozás szempontjából az R legfontosabb adatszerkezete. Inhomogén, kétdimenziós szerkezet, amely a lista és a mátrix adatszerkezetek előnyeit hordozza. Sorok és oszlopok alkotják, alapvetően azonos hosszúságú (oszlop)vektorok listájának tekinthető.

Adattáblát legegyszerűbben a **data.frame()** függvénnyel hozhatunk létre, a paraméterben az őt alkotó elemeket kell felsorolni. Ezek lehetnek vektorok, faktorok, mátrixok, listák vagy adattáblák is. Ha a paraméterek hossza nem azonos, akkor a függvény ismétli a rövidebb elemeket, de ez csak egész számszor lehetséges:

```
> x<-c('A','B'); y<-6:9; z<-1:8
> d<-data.frame(x,y,z); d
  x y z
1 A 6 1
2 B 7 2
3 A 8 3
4 B 9 4
5 A 6 5
6 B 7 6
7 A 8 7
8 B 9 8
```

A példában egy 8 sorból és 3 oszlopból álló adattáblát készítettünk. A **data.frame()** függvényben nem azonos hosszú vektorokat használtunk az adattábla létrehozására, az automatikus ismétléssel mégis eredményt értünk el. Nézzük, hogyan tekint az R az adattáblára:

```
> typeof(d); mode(d); length(d)
[1] "list"
[1] "list"
[1] 3

> is.list(d); is.data.frame(d)
[1] TRUE
[1] TRUE
```

Az adattáblák típusa és módja is 'list', a hossza pedig az alkotó (oszlop)vektorok száma. Az adattáblára tehát tekinthetünk úgy, mint egy listára, melynek elemei az adattábla oszlopai lesznek.

Az adattábla sorai és oszlopai névvel is rendelkeznek, ezek attribútumokban foglalnak helyet:

```
> attributes(d)
$names
[1] "x" "y" "z"

$row.names
[1] 1 2 3 4 5 6 7 8
```

```
$class
[1] "data.frame"
```

Az **str()** függvény segítségével az adattábla szerkezetéről kapunk felvilágosítást:

```
> str(d)
'data.frame': 8 obs. of 3 variables:
 $ x: Factor w/ 2 levels "A","B": 1 2 1 2 1 2 1 2
 $ y: int 6 7 8 9 6 7 8 9
 $ z: int 1 2 3 4 5 6 7 8
```

Láthatjuk, hogy a **d** adattáblánk 8 sort (megfigyelést) és 3 változót (oszlopot) tartalmaz, valamint leolvashatjuk az egyes oszlopok adattípusát is. Megfigyelhetjük, hogy a **d\$x** oszlopot karakteres vektorból faktor típusú változóvá konvertálta a **data.frame()** függvény. Ezt az alapértelmezett és a statisztikában nagyon hasznos viselkedést az **I()** függvénnyel tudjuk megakadályozni:

```
> str(data.frame(I(x),y,z))
'data.frame': 8 obs. of 3 variables:
 $ x:Class 'AsIs' chr [1:8] "A" "B" "A" "B" ...
 $ y: int 6 7 8 9 6 7 8 9
 $ z: int 1 2 3 4 5 6 7 8
```

Az **names** attribútum az adattábla oszlopainak, a **row.names** pedig a sorainak a nevét határozza meg. Ezeket az attribútumokat számos függvénnyel átírhatjuk: a **rownames()** a sorok nevét a **colnames()** vagy a **names()** az oszlopok nevét írja át, de használhatjuk az általános **attr()** vagy **attributes()** függvényeket is. A sorok nevének meghatározásánál ügyeljünk arra, hogy azoknak egyedieknek kell lenniük, két azonos sornév nem fordulhat elő.

```
> rownames(d)<-paste(1:8, ".szemely", sep="")
> names(d)<-c("X","Y","Z")
> d
      X Y Z
1.szemely A 6 1
2.szemely B 7 2
3.szemely A 8 3
4.szemely B 9 4
5.szemely A 6 5
6.szemely B 7 6
7.szemely A 8 7
8.szemely B 9 8
```

Az adattáblák indexelése a mátrixoknál és a listáknál látott módokon is történhet. Ha az adattáblára, mint egy mátrixra tekintünk, használhatjuk a következő hivatkozásokat:

```
> d[2,3]
[1] 2

> d[c(2,3),3]
[1] 2 3

> d[c(2,3),]
      X Y Z
2.szemely B 7 2
3.szemely A 8 3

> d[,3]
```



```
[1] 1 2 3 4 5 6 7 8
```

```
> d[,3, drop=F]
```

```
      Z  
1.szemely 1  
2.szemely 2  
3.szemely 3  
4.szemely 4  
5.szemely 5  
6.szemely 6  
7.szemely 7  
8.szemely 8
```

Ha az adattáblát listaként indexeljük, akkor érvényesek a következők:

```
> d$X
```

```
[1] A B A B A B A B  
Levels: A B
```

```
> d$Y
```

```
[1] 6 7 8 9 6 7 8 9
```

```
> d$Y[3:5]
```

```
[1] 8 9 6
```

Az adattábla indexelésénél logikai vektorokat is használhatunk, melyek az adattábla tartalmára vonatkozó relációs kifejezések is lehetnek. Ezzel a módszerrel érhetjük el, hogy az adattábla sorait valamilyen szempont szerint megszűrjük:

```
> d[d$Y < 8,]
```

```
      X Y Z  
1.szemely A 6 1  
2.szemely B 7 2  
5.szemely A 6 5  
6.szemely B 7 6
```

```
> d[d$Y < 8 & d$Z > 2,]
```

```
      X Y Z  
5.szemely A 6 5  
6.szemely B 7 6
```

3.5 Idősorok

```
[...]
```

4. Adatok olvasása és írása

Az R-ben adatokkal dolgozunk, amelyek beolvasására és kiírására az R számos eljárást kínál. Adatokat beolvashatunk a billentyűzetről, a vágóasztalról és külső adatforrásból: állományból vagy adatbázisból is. Az R-ben feldolgozott adatokat a vágóasztalra vagy állományba írhatjuk ki.

4.1. Adatok beolvasása

4.1.1. A `c()` és a `scan()` függvények

Leggyorsabban a **`c()`** függvény használatával hozhatunk létre adatvektort, de nagyobb elemszám, tipikusan 10 feletti esetekben, nem ez a legkényelmesebb megoldás:

```
> x<-c(4,8,3,6,8,2)
```

Szintén a parancssort használhatjuk adatbevitelre a **`scan()`** függvény használata során:

```
> x<-scan()
```

```
1:
```

A függvényhívás hatására megjelenő '1:' után az első vektorelemet gépelhetjük be, a bevétel végét az ENTER billentyű lenyomásával jelezzük. A megjelenő '2:' után a második elem begépelésére van lehetőségünk, és így tovább. Ha 5 elemű numerikus vektort akarunk létrehozni, akkor a '6:' megjelenése után egy ENTER segítségével fejezhetjük be a vektor létrehozását. Ekkor kilépünk a **`scan()`** függvényből és ezután az **`x`** vektor a begépelte elemeket fogja tartalmazni.

```
> x<-scan()
1: 2
2: 14
3: 3.5
4: 4.9
5: 3
6:
Read 5 items
```

```
> x
[1] 2.0 14.0 3.5 4.9 3.0
```

A **`scan()`** függvény használata során az adatokat a vágóasztalról is beilleszthetjük (CTRL-V), akár rögtön az '1:' megjelenése után. A tipikusan szövegszerkesztőből vagy táblázatkezelőből származó adatokat érdemes úgy előkészíteni, hogy egymás alatt, egy oszlopban soroljuk fel a számokat, majd ezt másoljuk fel a vágóasztalra. Az így beillesztett adatokat a fenti **`scan()`** függvényhívás helyesen fogja értelmezni.

A számok begépelése során lehetőségünk van szóközökkel, vagy esetleg más karakterekkel elválasztani az egy sorban megadott numerikus konstansokat. Az alapértelmezett szóköz elválasztó karaktert a **`sep`** argumentum segítségével változtathatjuk meg. Az előző vektor beolvasását így is elvégezhetjük:

```
> x<-scan()
1: 2 14 3.5
```

```
4: 4.9 3
6:
Read 5 items
```

Karakteres adatokat is beolvashatunk a **what** paraméter beállításával. Az alapértelmezett értéke a `double(0)`, amely, mint korábban láttuk, numerikus vektor létrehozását tette lehetővé. Ha az üres karaktersorozatot állítjuk be, akkor karakteres konstansokat is begépelhetünk:

```
> x<-scan(what="", sep="\n")
1: Első sor
2: Ez a második sor
3: Utolsó...
4:
Read 3 items

> x
[1] "Első sor"          "Ez a második sor" "Utolsó..."
```

A fenti példában a **sep** paraméter értéke ("`\n`") biztosítja, hogy a vektor elemeit a sor vége karakter és ne a szóköz válassza el.

A numerikus és karakteres adatokon kívül logikai és bináris adatok beolvasása is lehetséges a **scan()** függvénnyel, sőt, egy lista elemeit is beolvashatjuk:

```
> x<-scan(what=list(nev="", kor=0, suly=0))
1: a 33 72
2: b 42 81
3: c 39 78
4:
Read 3 records

> x
$nev
[1] "a" "b" "c"

$kor
[1] 33 42 39

$suly
[1] 72 81 78

> as.data.frame(x)
  nev kor suly
1  a  33   72
2  b  42   81
3  c  39   78
```

Az elemi adattípusok mellett a fenti példában használt lista is lehet a **what** paraméter értéke, ekkor minden listaelem típusát a szokásos elemi adattípus jelzésével kell megadnunk. Látjuk, hogy adattáblát is megadhatunk ezzel a módszerrel.

Vágóasztalon lévő információt közvetlenül a **readClipboard()** függvény segítségével is objektumhoz rendelhetünk. Tipikusan karakteres konstansok létrehozására használjuk Windows környezetben:

```
x<-readClipboard()
```

A **dget()** függvény segítségével a **dput()** függvénnyel kiírt szöveges állományból olvashatunk vissza objektumokat.

```
x<- dget("adat.txt")
```

4.1.2. A read.table() család

A leggyakoribb módszer külső állomány beolvasására a **read.table()** függvény használata. Az adatokat táblázatszerűen tartalmazó, tagolt (adott karakterrel elválasztott) szöveges állományok olvasására használhatjuk. A paraméterekben többek között gondoskodhatunk az első sorban lévő oszlopnevekről (**header**), az elválasztó karakterről (**sep**), a tizedesvessző alakjáról (**dec**) és a hiányzó értékek jelöléséről (**na.strings**).

```
> d<-read.table("c:/temp/adat.txt",header=T,sep=";",dec=","")
```

A fenti sor egy első sorában oszlopneveket tartalmazó szöveges állomány tartalmát helyezi el a **d** adattáblában. Az állományban az adatokat (és az oszlopneveket is) a pontosvessző (;) választja el, a numerikus értékekben pedig vesszőt használunk a tizedesvessző jelölésére.

A paraméterekben leírt feltételeknek megfelelő szöveges állományt egy egyszerű szövegszerkesztővel is létrehozhatjuk, de sokszor egyszerűbb táblázatkezelőt használni, és az abban elkészült, táblázatos formában lévő adatokat megfelelő formátumban exportálni. (Pl. magyar Excel esetén választhatjuk a 'CSV (pontosvesszővel tagolt)' formátumot).

A **read.table()** függvény helyett használhatjuk a **read.csv()** és **read.csv2()** függvényeket is, amelyek csak a paraméterek alapértelmezett értékeiben térnek el az alapfüggvénytől. Ezekben a függvényekben a **header** alapértelmezetten TRUE, az elválasztó karakter pedig a vessző (csv) ill. a pontosvessző (csv2), valamint a tizedesvessző alakja a pont (csv) ill. a vessző (csv2). Ha tabulátorral tagolt állományt szeretnénk beolvasni, akkor a **read.delim()** ill. a **read.delim2()** függvényeket érdemes használni, mert az elválasztó karakter itt alapértelmezés szerint a tabulátor karaktert ("\\t").

4.1.3. A read.fwf() függvény

A legtöbb beolvasandó szöveges állomány tabulátorral vagy pontosvesszővel tagolt. Ritkábban szükség lehet fix széles mezőket tartalmazó állományok beolvasására is. A **read.fwf()** függvény **width** paraméterében kell megadnunk az egyes mezők hosszát. A függvény a megadott mezőhossz értékek alapján egy ideiglenes, tabulátorral elválasztott szöveges állományt hoz létre, amely a **read.table()** függvénnyel kerül ténylegesen feldolgozásra.

```
> allomany.nev<-tempfile()
> cat(file=allomany.nev,"A;B;C","123456","987654",sep="\\n")
> read.fwf(allomany.nev, widths=c(1,2,3),header=T,sep=";")
  A  B  C
1 1 23 456
2 9 87 654
```

A fenti példában a **tempfile()** függvényt használjuk egy a rendszerünkben érvényes ideiglenes állomány nevének meghatározására. A **cat()** függvénnyel egy 3 soros szöveges állományt hozunk létre. Az első sor pontosvesszővel elválasztott oszlopneveket tartalmaz, a következő két sor pedig 3 fix széles adatmezőt tartalmaz. Ezek hossza rendre 1, 2 és 3 karakternyi. A **read.fwf()** függvényben pontosan ezeket a mezőhosszakat adjuk meg a **width** paraméterben. A **header** paraméterrel jelezzük, hogy az első sor oszlopneveket

tartalmaz, a **sep** paraméter pedig az első sorban használt elválasztó karaktert jelöli. A **sep** paraméterre csak akkor van szükség, ha oszlopneveket tartalmazó sort is be akarunk olvasni. Láthatjuk, hogy a függvény által visszaadott adattábla 2 sort és 3 oszlopot tartalmaz.

4.1.4. Bináris állományok olvasása

Az R-ben számos más statisztikai programcsomag adatállományát is beolvashatjuk. Ezek a **foreign** csomagban található függvények a

```
> library(foreign)
```

függvényhívás után lesznek elérhetőek, és segítségükkel többek között SPSS, SAS, Minitab, S-PLUS, Stata és Systat állományokat is beolvashatunk. Az összes elérhető függvény listáját a

```
> ls("package:foreign")
 [1] "data.restore" "lookup.xport" "read.arff"    "read.dbf"
 [5] "read.dta"     "read.epiinfo"  "read.mtp"    "read.octave"
 [9] "read.S"       "read.spss"     "read.ssd"    "read.systat"
[13] "read.xport"   "write.arff"    "write.dbf"   "write.dta"
[17] "write.foreign"
```

paranccsal kérdezhetjük le.

4.1.5. Adatbázisok elérése

A kis és közepes nagyságú adattáblák megnyitása és kezelése az R-ben nem jelent nehézséget. Ugyan a **read.table()** függvény a megfelelő oszloptípusok kitalálása miatt, sokszor lassúnak bizonyul, kb. 100 Mb alatti szöveges állományok kezelése nem okoz problémát. Mivel az R az objektumokat a memóriában tárolja, az ennél nagyobb méretű állományok esetén adatbázis-kezelők használata javasolt. Az adatokat tehát nem az R-ben, hanem egy külső adatforrásban tároljuk, amit az R-ből elérhetünk, lekérdezhetünk.

Az R az **RODBC** csomag segítségével számos adatbázis-kezelőhöz tud kapcsolódni (pl. Microsoft SQL Server, Access, MySQL, Oracle), de nagyméretű állományokban tárolt információkhoz is hozzáférhetünk (pl. Excel, DBase, szöveges állományok).

Az RODBC csomagban lévő függvények segítségével kapcsolódhatunk egy ODBC kapcsolattal rendelkező adatbázishoz. Ez lehet akár egy Excel állomány is:

```
> kapcsolat<-odbcConnect("Excel adatok")
> sqlTables(kapcsolat)
> minta<-sqlFetch(kapcsolat, "Munka1")

> odbcCloseAll()
```

Adatbázishoz az **odbcConnect()** függvény segítségével kapcsolódhatunk, majd az **sqlTables()** hívással megkajuk az elérhető táblákat. Az **sqlFetch()** teljes tábla tartalmát adja vissza.

4.2. Adatok kiírása

Az objektumok értékeinek kiírása könnyebb feladat, mint az adatállományok beolvasása. Egyszerűbb objektumokat a **cat()** függvénnyel, adattáblákat és mátrixokat a **write.table()** függvénnyel írhatjuk ki.

4.2.1. A cat() függvény

A **cat()** függvénnyel egyszerű objektumokat írhatunk a képernyőre vagy állományba. A **file** paraméterben gondoskodhatunk a kimeneti állomány nevééről:

```
> cat("Helló világ\n")
Helló világ

> cat("Helló világ\n", file="kiir.txt")
```

A **sep** paraméterben az elemi adatokat elválasztó karaktert határozzuk meg, az alapértelmezés a szóköz.

```
> x<-1:5
> cat(x, "\n", sep="\t")
1      2      3      4      5
```

A példában az **x** vektor értékei jelennek meg a képernyőn, majd egy sortörés karakter. Az adatokat a tabulátor jel választja el.

4.2.2. A write.table() család

Adattáblák és mátrixok kiírására a **write.table()** függvényt használhatjuk. Az első paraméter a kiírandó objektum neve, a második pedig a kimeneti állomány elérési útja. A **row.names** és a **col.names** logikai paraméterek szabályozzák, hogy a sor és oszlopnevek szerepeljenek-e a kimeneti állományban. Ezek alapértelmezett értéke TRUE.

```
> xmat<-matrix(1:12,nrow=3)
> write.table(xmat,"table.txt",col.names=F,row.names=F)
```

Mátrixok kiírásánál sokszor a sor- és oszlopnevek kiírásától eltekintünk, adattáblák esetében azonban ez fontos lehet. Arra is van lehetőségünk, hogy az állomány helyett a vágóasztalt válasszuk kimenetnek. Ekkor a

```
> write.table(women,"clipboard", sep="\t", col.names=NA)
```

sorral a vágóasztalra helyezhetjük az adattáblát, amit egy táblázatkezelőbe azonnal beilleszthetünk (CTRL+V). A fenti példa a sorneveket is kiírja, így a helyes beillesztéshez az első sorban, a sor elején egy új oszlopnévre is szükség van. A **col.names** argumentum NA értéke üres oszlopnév mezőt helyez el az első sorban.

A **write.table()** paramétereinek alapértelmezett értékén változtat a **write.csv()** és **write.csv2()** függvény.

5. Adattáblák kezelése

Az adatkezelés szempontjából legfontosabb R objektum az adattábla (dataframe). Mint korábban láttuk, a mátrixhoz hasonlóan sorokat és oszlopokat tartalmaz, illetve a listához hasonlóan elemekből, méghozzá azonos hosszúságú oszlopvektorokból, épül fel. Az adattábla kettős eredete jelentősen megkönnyíti az ilyen adatok kezelését.

Az adattábla sorai egyedekre (személyek, tárgyak, dolgok, stb.) vonatkozó megfigyelések, az oszlopok pedig a megfigyelt tulajdonságok. A statisztikában úgy mondanánk, hogy az adattáblában az adatmátrixunkat/többdimenziós mintánkat rögzíthetjük, a sorok a mintaelemek, az oszlopok a megfigyelt változók.

Az adattábla inhomogén adatszerkezet, oszlopai különböző típusú adatokat is tartalmazhatnak. Jellemzően kvalitatív (nominális és ordinális skálán mért) adatok tárolására a faktort használjuk, kvantitatív (intervallum és arányskálán mért) adatok tárolására a numerikus vektort. Természetesen adattáblában karakteres és logikai vektorok is szerepelhetnek, sőt dátumokat és időpontokat is kezelhetünk az adattáblában.

Az adatok adattáblába szervezésénél vezérlő elv, hogy az azonos változóhoz tartozó adatértékek kerüljenek azonos oszlopba. Tekintsünk egy egyszerű kísérletet, ahol arra keressük a választ, hogy a táplálkozás módja befolyásolja-e a vér alvadási idejét. Véletlenszerűen kiválasztunk 24 állatot az egyes diétákhoz (A, B, C, D) és adatainkat papíron a következőképpen rendezzük:

A	B	C	D
62	63	68	56
60	67	66	62
63	71	71	60
59	64	67	61
	65	68	63
	66	68	64
			63
			59

Az egyes numerikus értékek másodpercben mért véralvadási időket jelentenek. Ahhoz, hogy helyesen hozzassuk létre az adattáblánkat, a következőképpen kell átalakítani a fenti táblázatot.

A	62
A	60
A	63
A	59
B	63
B	67

B	71
B	64
B	65
B	66
C	68
C	66
C	71
C	67
C	68
C	68
D	56
D	62
D	60
D	61
D	63
D	64
D	63
D	59

Ezt a táblázatot már rögzíthetjük az R egy adattáblájába.

5.1. Adattáblák létrehozása

Korábban már láttuk, hogy a **data.frame()** függvénnyel hogyan hozhatunk létre adattáblát (3.5. fejezet): a függvény argumentumában az adattáblát alkotó oszlopvektorokat kellett felsorolnunk. Állományban rögzített adattábla beolvasására is láttunk példát a 4.1.2. fejezetben: pl. a **read.table()** függvénnyel adattáblába olvashatjuk adatainkat.

További lehetőség a **fix()** és az **edit()** függvények használata, melyekkel az Excel munkalapjához hasonló, kényelmes felületen hozhatjuk létre új, vagy módosíthatjuk meglévő adattábláinkat. A függvények a paraméterükben várják a módosítandó adattábla nevét, de az **edit()** – a **fix()**-szel ellentétben – nem változtatja meg a paraméter értékét, hanem a módosított adattábla lesz a visszatérési értéke.

```
> fix(d)           # módosítja d-t
> d.uj<-edit(d)    # d változatlan, a módosítások d.uj-ba kerülnek
```

Az R számos beépített *dataset*-tel (többnyire adattábla, mátrix, idősor) rendelkezik. A **data()** függvény segítségével fedezhetjük fel a parancssorból már is elérhető adattáblák nevét és rövid leírását. További információt is kérhetünk egy kiválasztott adattábláról (pl. women):

```
> ?women
```


Az alapértelmezetten betöltött csomagok közül a **datasets** tartalmaz adattáblákat, de számos más csomagban is található dataset-ek, pl: **MASS**, **survival**, **nlme**. A telepített csomagban lévő összes dataset is lekérdezhető következő sorral:

```
> data(package = .packages(all.available = TRUE))
```

5.2. Adattáblák indexelése

Az adattáblák indexelésére a mátrixok és listák indexelési eljárásait is használhatjuk. A 3.5. fejezetben már áttekintettük ezeket a lehetőségeket.

A következő példákban a **datasets** csomag **mtcars** adattábláját használjuk, amely a parancssorból azonnal elérhető. Az 32 db régi autó fogyasztását és 10 további jellemzőjét tartalmazó adattábla első 10 sorát láthatjuk itt:

```
> mtcars[1:10,]
      mpg  cyl  disp  hp drat   wt  qsec vs am gear carb
Mazda RX4    21.0   6 160.0 110 3.90 2.620 16.46 0  1    4    4
Mazda RX4 Wag 21.0   6 160.0 110 3.90 2.875 17.02 0  1    4    4
Datsun 710    22.8   4 108.0  93 3.85 2.320 18.61 1  1    4    1
Hornet 4 Drive 21.4   6 258.0 110 3.08 3.215 19.44 1  0    3    1
Hornet Sportabout 18.7   8 360.0 175 3.15 3.440 17.02 0  0    3    2
Valiant      18.1   6 225.0 105 2.76 3.460 20.22 1  0    3    1
Duster 360    14.3   8 360.0 245 3.21 3.570 15.84 0  0    3    4
Merc 240D     24.4   4 146.7  62 3.69 3.190 20.00 1  0    4    2
Merc 230      22.8   4 140.8  95 3.92 3.150 22.90 1  0    4    2
Merc 280      19.2   6 167.6 123 3.92 3.440 18.30 1  0    4    4
```

Az adattábla változóinak részletes leírását a következő parancs szolgáltatja:

```
> ?mtcars
```

Indexeléssel elérhetjük adattábla tetszőleges értékét:

```
> mtcars[6,3]
[1] 225
```

```
> mtcars$disp[6]
[1] 225
```

vagy tetszőleges sorát:

```
> mtcars[6,]
      mpg  cyl  disp  hp drat   wt  qsec vs am gear carb
Valiant 18.1   6  225 105 2.76 3.46 20.22 1  0    3    1
```

vagy oszlopát:

```
> mtcars[,8]
[1] 0 0 1 1 0 1 0 1 1 1 1 0 0 0 0 0 0 1 1 1 1 0 0 0 0 1 0
[28] 1 0 0 0 1
```

```
> mtcars$am
[1] 1 1 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 1 0 0 0 0 0 1 1
[28] 1 1 1 1 1
```

Az adattábla értékeinek egy tetszőleges tartománya is elérhető, ha vektorokkal indexelünk:

```
> mtcars[11:15,c(1,3,8)]
      mpg  disp vs
Merc 280C    17.8 167.6 1
Merc 450SE    16.4 275.8 0
Merc 450SL    17.3 275.8 0
Merc 450SLC   15.2 275.8 0
Cadillac Fleetwood 10.4 472.0 0
```

Ha az indexvektorban használt numerikus értékek sorrendjét felcseréljük, akkor az adattábla oszlopait, esetleg sorait cserélhetjük fel:

```
> mtcars[15:11,c(3,8,1)]
      disp vs  mpg
Cadillac Fleetwood 472.0 0 10.4
Merc 450SLC        275.8 0 15.2
Merc 450SL         275.8 0 17.3
Merc 450SE         275.8 0 16.4
Merc 280C          167.6 1 17.8
```

Amikor az adattábla egyetlen oszlopából válogatunk le adatot, akkor az eredmény nem adattábla, hanem egy vektor lesz. Ezt elkerülhetjük, ha a **drop=FALSE** argumentumot használjuk:

```
> mtcars[c(2,4,6),8]
[1] 0 1 1
```

```
> mtcars[c(2,4,6),8,drop=F]
      vs
Mazda RX4 Wag    0
Hornet 4 Drive   1
Valiant          1
```

Bizonyos esetekben szükség lehet az adattábla sorainak véletlen kiválasztására. Ekkor a **sample()** függvényt használjuk:

```
> mtcars[sample(1:32,10),]
      mpg cyl  disp  hp drat   wt  qsec vs am gear carb
Chrysler Imperial 14.7   8 440.0 230 3.23 5.345 17.42 0 0   3   4
Ford Pantera L    15.8   8 351.0 264 4.22 3.170 14.50 0 1   5   4
Merc 450SLC        15.2   8 275.8 180 3.07 3.780 18.00 0 0   3   3
Merc 280           19.2   6 167.6 123 3.92 3.440 18.30 1 0   4   4
Porsche 914-2      26.0   4 120.3  91 4.43 2.140 16.70 0 1   5   2
Hornet 4 Drive     21.4   6 258.0 110 3.08 3.215 19.44 1 0   3   1
Pontiac Firebird   19.2   8 400.0 175 3.08 3.845 17.05 0 0   3   2
Fiat 128           32.4   4  78.7  66 4.08 2.200 19.47 1 1   4   1
Merc 240D          24.4   4 146.7  62 3.69 3.190 20.00 1 0   4   2
Merc 230           22.8   4 140.8  95 3.92 3.150 22.90 1 0   4   2
```

A **sample()** függvény alapértelmezés szerint visszatevés nélküli választ véletlen értékeket az első paraméterből (esetünkben 32 számból 10-et), de ha a **replace=TRUE** argumentumot használjuk, akkor visszatevéssel fog választani:

```
> d<-mtcars[sample(11:13,4,replace=T),]; d
      mpg cyl  disp  hp drat   wt  qsec vs am gear carb
Merc 280C    17.8   6 167.6 123 3.92 3.44 18.9 1 0   4   4
Merc 450SL    17.3   8 275.8 180 3.07 3.73 17.6 0 0   3   3
Merc 280C.1   17.8   6 167.6 123 3.92 3.44 18.9 1 0   4   4
Merc 450SE    16.4   8 275.8 180 3.07 4.07 17.4 0 0   3   3
```

A **sample()** függvény fenti paraméterezése mellett biztosan előfordul sorismétlés az új **d** adattáblában. Most az 1. és a 3. sor azonos, de mivel a sorok nevének az adattáblában különbözőnek kell lennie a "Merc 280C" egy ".1" résszel egészült ki a megismételt 3. sorban.

Az sorismétléseket tartalmazó adattáblák kezelésére a **duplicated()** és a **unique()** függvényeket használhatjuk. A sorismétlések felderítésére a **duplicated()** függvényt használjuk:

```
> duplicated(d)
[1] FALSE FALSE TRUE FALSE

> d[duplicated(d),]
      mpg cyl  disp  hp drat   wt  qsec vs am gear carb
Merc 280C.1 17.8   6 167.6 123 3.92 3.44 18.9  1  0    4    4
```

A sorismétlések eltávolítására a **unique()** függvényt használhatjuk:

```
> unique(d)
      mpg cyl  disp  hp drat   wt  qsec vs am gear carb
Merc 280C  17.8   6 167.6 123 3.92 3.44 18.9  1  0    4    4
Merc 450SL  17.3   8 275.8 180 3.07 3.73 17.6  0  0    3    3
Merc 450SE  16.4   8 275.8 180 3.07 4.07 17.4  0  0    3    3
```

5.3. A with() és az attach()

Az adattáblák változóinak indexelés nélküli elérésére több módszert is nyújt az R. Egyrészt számos statisztikai függvény rendelkezik **data** argumentummal, amelynek ha egy adattábla nevét adjuk értékül, akkor illető adattábla oszlopneveit mindenfajta indexelés nélkül használhatjuk a statisztikai függvény többi argumentumában.

```
> names(women)
[1] "height" "weight"
> lm(height~weight, data=women)
```

További lehetőségünk a **with()** függvény használata, amelyben ha az első argumentumban az adattábla nevét szerepeltetjük, a második argumentumban szereplő kifejezésben nem kell indexelnünk az adattábla változóit:

```
> with(women, lm(height~weight))
```

Ha több utasítást szeretnénk végrehajtani a **with()** függvény használata során, akkor a második argumentumban használjunk kapcsos zárójelet ({}), az utasításokat pedig írjuk külön sorba, vagy válasszuk el pontosvesszővel őket.

```
> with(women, {plot(height~weight); abline(lm(height~weight))})
```

Az **attach()** függvény használatával is megtakaríthatjuk a változók indexelését. A függvény argumentumában szereplő adattáblát az elérési útba helyezzük, így a névfeloldás során az adattáblánkat is végignézi az R.

```
> names(women)
[1] "height" "weight"
> height
Error: object "height" not found
> weight
Error: object "weight" not found
```

```
> attach(women)
> height
[1] 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72
> weight
[1] 115 117 120 123 126 129 132 135 139 142 146 150 154 159 164
```

Az elérési útból a **detach()** függvénnyel törölhetünk adattáblát (vagy csomagot).

```
> detach(women)
> height
Error: object "height" not found
> weight
Error: object "weight" not found
```

Az **attach()** használatával azonban óvatosnak kell lennünk, mert a munkaterület egyéb változóival könnyen ütközhetnek az adattábla változónevei:

```
> height<-1:10
> attach(women)

The following object(s) are masked _by_ .GlobalEnv :

    height

> height
[1] 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
> weight
[1] 115 117 120 123 126 129 132 135 139 142 146 150 154 159 164
```

5.4. Sorok és oszlopok nevei

Az adattábla sorait a **row.names**, az oszlopait a **names** attribútum használatával nevezhetjük el. A sornevek egymástól különböző, karakteres vagy numerikus egész értékek lehetnek, míg az oszlopnevek csak karakteres adatok. A sor- és oszlopnevek lekérdezésére és beállítására korábban már láttunk példát (3.5. fejezet).

Sokszor előfordul, hogy egy adattábla valamely változójának értékeivel szeretnénk a sorokat elnevezni, ill. fordítva, az adattábla sorneveit oszlopvektorban szeretnénk látni. Az adattábla állományból történő beolvasása során a **read.table()** függvényben a `"row.names=n"` argumentum megadásával a szöveges állomány n. oszlopából nyerjük a sorok neveit.

Az **mtcars** adattábla sorneveit a következő parancs segítségével vihetjük be változóba:

```
> mtcars2<-data.frame(name=row.names(mtcars),mtcars,row.names=1:32)
> mtcars2[1:10,]
      name   mpg  cyl  disp  hp drat    wt  qsec vs am gear carb
1  Mazda RX4 21.0   6 160.0 110 3.90 2.620 16.46  0  1    4    4
2  Mazda RX4 Wag 21.0   6 160.0 110 3.90 2.875 17.02  0  1    4    4
3   Datsun 710 22.8   4 108.0  93 3.85 2.320 18.61  1  1    4    1
4  Hornet 4 Drive 21.4   6 258.0 110 3.08 3.215 19.44  1  0    3    1
5 Hornet Sportabout 18.7   8 360.0 175 3.15 3.440 17.02  0  0    3    2
6   Valiant 18.1   6 225.0 105 2.76 3.460 20.22  1  0    3    1
7   Duster 360 14.3   8 360.0 245 3.21 3.570 15.84  0  0    3    4
8   Merc 240D 24.4   4 146.7  62 3.69 3.190 20.00  1  0    4    2
9   Merc 230 22.8   4 140.8  95 3.92 3.150 22.90  1  0    4    2
10  Merc 280 19.2   6 167.6 123 3.92 3.440 18.30  1  0    4    4
```

A fordított irányhoz a következő parancsot kell használnunk:

```
> mtcars3<-mtcars2                # új adattábla

> rownames(mtcars3)<-mtcars3$name  # sornevek meghatározása
> mtcars3<-mtcars3[2:11]          # a felesleges első oszlop törlése
> mtcars3[1:10,]
```

	mpg	cyl	disp	hp	drat	wt	qsec	vs	am	gear
Mazda RX4	21.0	6	160.0	110	3.90	2.620	16.46	0	1	4
Mazda RX4 Wag	21.0	6	160.0	110	3.90	2.875	17.02	0	1	4
Datsun 710	22.8	4	108.0	93	3.85	2.320	18.61	1	1	4
Hornet 4 Drive	21.4	6	258.0	110	3.08	3.215	19.44	1	0	3
Hornet Sportabout	18.7	8	360.0	175	3.15	3.440	17.02	0	0	3
Valiant	18.1	6	225.0	105	2.76	3.460	20.22	1	0	3
Duster 360	14.3	8	360.0	245	3.21	3.570	15.84	0	0	3
Merc 240D	24.4	4	146.7	62	3.69	3.190	20.00	1	0	4
Merc 230	22.8	4	140.8	95	3.92	3.150	22.90	1	0	4
Merc 280	19.2	6	167.6	123	3.92	3.440	18.30	1	0	4

5.5. Rendezés

A vektorok rendezésénél már megismertük az **order()** függvényt (3.1.8. fejezet), amelyet adattáblák rendezésére is használhatunk. Az **mtcars** adattábla sorait a fogyasztási adatok (mpg változó) alapján növekvő sorrendbe rendezhetjük, ha a sorok indexelésére az **order()** függvény visszatérési értékét használjuk:

```
> order(mtcars$mpg)
[1] 15 16 24  7 17 31 14 23 22 29 12 13 11  6  5 10 25 30  1  2
[21]  4 32 21  3  9  8 27 26 19 28 18 20
```

A fenti indexeket a sorkoordináta helyére írva, megkapjuk a rendezett adattáblát (helytakarékoságból az első 10 sorát írjuk ki):

```
> mtcars[order(mtcars$mpg)[1:10],]
      mpg cyl  disp  hp drat   wt  qsec vs am gear carb
Cadillac Fleetwood 10.4   8 472.0 205 2.93 5.250 17.98 0  0   3    4
Lincoln Continental 10.4   8 460.0 215 3.00 5.424 17.82 0  0   3    4
Camaro Z28          13.3   8 350.0 245 3.73 3.840 15.41 0  0   3    4
Duster 360          14.3   8 360.0 245 3.21 3.570 15.84 0  0   3    4
Chrysler Imperial   14.7   8 440.0 230 3.23 5.345 17.42 0  0   3    4
Maserati Bora        15.0   8 301.0 335 3.54 3.570 14.60 0  1   5    8
Merc 450SLC          15.2   8 275.8 180 3.07 3.780 18.00 0  0   3    3
AMC Javelin          15.2   8 304.0 150 3.15 3.435 17.30 0  0   3    2
Dodge Challenger     15.5   8 318.0 150 2.76 3.520 16.87 0  0   3    2
Ford Pantera L       15.8   8 351.0 264 4.22 3.170 14.50 0  1   5    4
```

Rendezési szempontnak a sorneveket is használhatjuk:

```
> mtcars[order(rownames(mtcars))][1:10,]
      mpg cyl  disp  hp drat   wt  qsec vs am gear carb
AMC Javelin      15.2   8 304.0 150 3.15 3.435 17.30 0  0   3    2
Cadillac Fleetwood 10.4   8 472.0 205 2.93 5.250 17.98 0  0   3    4
Camaro Z28        13.3   8 350.0 245 3.73 3.840 15.41 0  0   3    4
Chrysler Imperial 14.7   8 440.0 230 3.23 5.345 17.42 0  0   3    4
Datsun 710        22.8   4 108.0  93 3.85 2.320 18.61 1  1   4    1
Dodge Challenger  15.5   8 318.0 150 2.76 3.520 16.87 0  0   3    2
Duster 360        14.3   8 360.0 245 3.21 3.570 15.84 0  0   3    4
Ferrari Dino       19.7   6 145.0 175 3.62 2.770 15.50 0  1   5    6
Fiat 128           32.4   4  78.7  66 4.08 2.200 19.47 1  1   4    1
Fiat X1-9          27.3   4  79.0  66 4.08 1.935 18.90 1  1   4    1
```

Rendezésnél egynél több változót is figyelembe vehetünk, ekkor az **order()** függvényben több változónevet kell felsorolnunk vesszővel elválasztva:

```
> mtcars[order(mtcars$mpg,mtcars$disp)[1:10],c("mpg","disp")]
      mpg  disp
Lincoln Continental 10.4 460.0
Cadillac Fleetwood  10.4 472.0
Camaro Z28           13.3 350.0
Duster 360           14.3 360.0
Chrysler Imperial   14.7 440.0
Maserati Bora        15.0 301.0
Merc 450SLC          15.2 275.8
AMC Javelin          15.2 304.0
Dodge Challenger     15.5 318.0
Ford Pantera L       15.8 351.0
```

Csökkenő sorrendű rendezéshez használhatjuk az **order()** függvény "decreasing=TRUE" argumentumát, vagy a **rev()** függvényt. Több rendezési szempont esetén ha keverni szeretnénk a rendezési irányokat, akkor numerikus oszlopvektorok előtt a mínusz (-) jellel fordíthatjuk meg a rendezés irányát csökkenőre.

```
> mtcars[order(mtcars$mpg,-mtcars$disp)[1:10],c("mpg","disp")]
      mpg  disp
Cadillac Fleetwood  10.4 472.0
Lincoln Continental 10.4 460.0
Camaro Z28           13.3 350.0
Duster 360           14.3 360.0
Chrysler Imperial   14.7 440.0
Maserati Bora        15.0 301.0
AMC Javelin          15.2 304.0
Merc 450SLC          15.2 275.8
Dodge Challenger     15.5 318.0
Ford Pantera L       15.8 351.0
```

5.5. Adattábla szűrése

Sokszor előfordul, hogy az adattábla sorait egy vagy több változó (oszlop) értéke szerint szeretnénk leválogatni. Ekkor az adattábla indexelése során a sorkoordináta helyén logikai kifejezést kell szerepeltetünk. Ha például le szeretnénk kérdezni, azokat a sorokat, amelyekben a fogyasztás értéke kisebb mint 15 mérföld/gallon, akkor a következő logikai kifejezést használhatjuk:

```
> mtcars$mpg<15
[1] FALSE FALSE FALSE FALSE FALSE FALSE TRUE FALSE FALSE FALSE
[11] FALSE FALSE FALSE FALSE TRUE TRUE TRUE FALSE FALSE FALSE
[21] FALSE FALSE FALSE TRUE FALSE FALSE FALSE FALSE FALSE FALSE
[31] FALSE FALSE
```

A fenti logikai vektorban pontosan azokban a pozíciókban szerepel TRUE érték, amelyek sorban fogyasztás értéke kisebb mint 15 mérföld/gallon. Ha ezt szerepeltetjük a sorkoordináta helyén, a kívánt sorokhoz jutunk:

```
> mtcars[mtcars$mpg<15,]
      mpg cyl  disp  hp drat   wt  qsec vs am gear carb
Duster 360  14.3   8   360 245 3.21 3.570 15.84 0  0    3    4
Cadillac Fleetwood 10.4   8   472 205 2.93 5.250 17.98 0  0    3    4
Lincoln Continental 10.4   8   460 215 3.00 5.424 17.82 0  0    3    4
Chrysler Imperial  14.7   8   440 230 3.23 5.345 17.42 0  0    3    4
```

```

Camaro Z28      13.3    8  350 245 3.73 3.840 15.41  0  0    3    4

```

Több változón alapuló feltétel megadásához összetett logikai kifejezést kell írunk:

```

> mtcars[mtcars$mpg<15 & mtcars$disp>400,]
      mpg cyl disp  hp drat   wt  qsec vs am gear carb
Cadillac Fleetwood 10.4   8  472 205 2.93 5.250 17.98  0  0    3    4
Lincoln Continental 10.4   8  460 215 3.00 5.424 17.82  0  0    3    4
Chrysler Imperial  14.7   8  440 230 3.23 5.345 17.42  0  0    3    4

```

Adattáblák szűrését egyszerűsíti a **subset()** függvény, amely az első paraméterében egy adattáblát, második paraméterében pedig a szűrést jelentő logikai kifejezést várja. A fenti szűrés **subset()** függvény használatával:

```

> subset(mtcars, mpg<15 & disp>400)
      mpg cyl disp  hp drat   wt  qsec vs am gear carb
Cadillac Fleetwood 10.4   8  472 205 2.93 5.250 17.98  0  0    3    4
Lincoln Continental 10.4   8  460 215 3.00 5.424 17.82  0  0    3    4
Chrysler Imperial  14.7   8  440 230 3.23 5.345 17.42  0  0    3    4

```

A **subset()** függvény egy **select** argumentumot is tartalmazhat, melynek segítségével a szűrés eredményében megjelenő oszlopokat határozhatjuk meg:

```

> subset(mtcars, mpg<15 & disp>400, select=c("mpg","disp"))
      mpg disp
Cadillac Fleetwood 10.4  472
Lincoln Continental 10.4  460
Chrysler Imperial  14.7  440

```

5.6. Hiányzó értékeket tartalmazó sorok eltávolítása

Az **NA** értéket is tartalmazó adattáblánkból az **na.omit()** függvény használatával távolíthatjuk el azokat a sorokat, amelyekben a hiányzó érték előfordul.

```

> data(mtcars)
> mtcars[c(2,5,7),1]<-NA
> mtcars[1:10,]
      mpg cyl  disp  hp drat   wt  qsec vs am gear carb
Mazda RX4      21.0   6 160.0 110 3.90 2.620 16.46  0  1    4    4
Mazda RX4 Wag   NA    6 160.0 110 3.90 2.875 17.02  0  1    4    4
Datsun 710     22.8   4 108.0  93 3.85 2.320 18.61  1  1    4    1
Hornet 4 Drive  21.4   6 258.0 110 3.08 3.215 19.44  1  0    3    1
Hornet Sportabout NA    8 360.0 175 3.15 3.440 17.02  0  0    3    2
Valiant        18.1   6 225.0 105 2.76 3.460 20.22  1  0    3    1
Duster 360     NA    8 360.0 245 3.21 3.570 15.84  0  0    3    4
Merc 240D       24.4   4 146.7  62 3.69 3.190 20.00  1  0    4    2
Merc 230        22.8   4 140.8  95 3.92 3.150 22.90  1  0    4    2
Merc 280        19.2   6 167.6 123 3.92 3.440 18.30  1  0    4    4

> na.omit(mtcars)[1:10,]
      mpg cyl  disp  hp drat   wt  qsec vs am gear carb
Mazda RX4      21.0   6 160.0 110 3.90 2.620 16.46  0  1    4    4
Datsun 710     22.8   4 108.0  93 3.85 2.320 18.61  1  1    4    1
Hornet 4 Drive  21.4   6 258.0 110 3.08 3.215 19.44  1  0    3    1
Valiant        18.1   6 225.0 105 2.76 3.460 20.22  1  0    3    1
Merc 240D       24.4   4 146.7  62 3.69 3.190 20.00  1  0    4    2
Merc 230        22.8   4 140.8  95 3.92 3.150 22.90  1  0    4    2
Merc 280        19.2   6 167.6 123 3.92 3.440 18.30  1  0    4    4
Merc 280C       17.8   6 167.6 123 3.92 3.440 18.90  1  0    4    4

```

```
Merc 450SE      16.4    8 275.8 180 3.07 4.070 17.40  0  0    3    3
Merc 450SL      17.3    8 275.8 180 3.07 3.730 17.60  0  0    3    3
```

5.7. Adattábla oszlopainak transzformálása

Számos esetben szükség lehet az adattábla oszlopaiban lévő értékek átalakítására (transzformálására). Az értékeket vagy helyben (ugyanabban az oszlopban) változtatjuk meg, vagy új oszlopként szűrjük be az adattáblába.

Adatok transzformálásához tekintsük a **women** adattáblát, amely a **weight** változójában font-ban mért értékeket tartalmaz. Ezt alakítsuk át kg-ban mért adatokká egy új oszlopban:

```
> data(women); women
  height weight
1     58    115
2     59    117
3     60    120
4     61    123
5     62    126
6     63    129
7     64    132
8     65    135
9     66    139
10    67    142
11    68    146
12    69    150
13    70    154
14    71    159
15    72    164

> women$suly<-round(women$weight*0.45)
> women
  height weight suly
1     58    115   52
2     59    117   53
3     60    120   54
4     61    123   55
5     62    126   57
6     63    129   58
7     64    132   59
8     65    135   61
9     66    139   63
10    67    142   64
11    68    146   66
12    69    150   68
13    70    154   69
14    71    159   72
15    72    164   74
```

Ugyanezt az eredményt a **transform()** függvény segítségével is elérhetjük, ahol a **subset()**-hez hasonlóan némileg egyszerűbben hivatkozhatunk az adattábla változóira. Most alakítsuk át **height** változót inch-ről cm-re.

```
> transform(women, magassag=round(height*2.54))
  height weight suly magassag
1     58    115   52    142
2     59    117   53    145
3     60    120   54    147
4     61    123   55    149
5     62    126   57    152
```


6	63	129	58	154
7	64	132	59	157
8	65	135	61	159
9	66	139	63	162
10	67	142	64	164
11	68	146	66	167
12	69	150	68	169
13	70	154	69	172
14	71	159	72	174
15	72	164	74	176

Amennyiben a fenti példákban nem új változónevek az átalakítás célpontjai, hanem már létező oszlopok, akkor helyben végezzük a transzformációt:

```
> transform(women,height=height-10)
  height weight suly
1     48    115   52
2     49    117   53
3     50    120   54
4     51    123   55
5     52    126   57
6     53    129   58
7     54    132   59
8     55    135   61
9     56    139   63
10    57    142   64
11    58    146   66
12    59    150   68
13    60    154   69
14    61    159   72
15    62    164   74
```

A változók átalakításának másik gyakori esete, amikor az eredetileg folytonos változót kategórikus változóvá alakítjuk. A **cut()** függvény segítségével numerikus vektorból faktort állíthatunk elő.

```
> cut(1:10,3)
 [1] (0.991,4] (0.991,4] (0.991,4] (4,7]      (4,7]      (4,7]      (4,7]
 [8] (7,10]    (7,10]    (7,10]
Levels: (0.991,4] (4,7] (7,10]
```

A fenti példában a 10 elemű bemenő vektorból 3 szintű faktort hoztunk létre. Ha az intervallumok határát magunk szeretnénk megadni, akkor a második (**breaks**) argumentumban egy vektort kell megadnunk:

```
> cut(1:10,breaks=c(0,2,10))
 [1] (0,2] (0,2] (2,10] (2,10] (2,10] (2,10] (2,10] (2,10] (2,10] (2,10]
Levels: (0,2] (2,10]
```

A létrejövő faktor szintjei az intervallumok leírásaiból állnak, természetesen ezeket megváltoztathatjuk, csak a **labels** paramétert kell használnunk:

```
> cut(1:10,breaks=c(0,2,7,10),label=c("gyenge","közepes","erős"))
 [1] gyenge gyenge  közepes közepes közepes közepes közepes erős   erős
[10] erős
Levels: gyenge közepes erős
```

Adattáblák esetében a **cut()** függvény használatára láthatunk egy példát:

```
> transform(women,height=cut(height,breaks=c(0,60,70,100),  
+ labels=c("alacsony","közepes","magas")))
```

	height	weight	suly
1	alacsony	115	52
2	alacsony	117	53
3	alacsony	120	54
4	közepes	123	55
5	közepes	126	57
6	közepes	129	58
7	közepes	132	59
8	közepes	135	61
9	közepes	139	63
10	közepes	142	64
11	közepes	146	66
12	közepes	150	68
13	közepes	154	69
14	magas	159	72
15	magas	164	74

6. Grafika az R-ben

Az R számos eljárást ad a grafikus ábrák létrehozására, sőt saját ábratípusokat is létrehozhatunk. A parancssorba gépelt **demo(graphics)** vagy **demo(persp)** függvényhívásokkal képet kaphatunk az R grafikus lehetőségeiről.

Az R segítségével *grafikus eszközre* (*graphical device*) rajzolhatunk, amely alapértelmezetten a képernyő, de egy adott típusú állomány is lehet. A grafikus (rajz)függvényeink két alapvető csoportba sorolhatók, az ún. *magas-szintű* (*high-level*) rajzfüggvények és az *alacsony-szintű* (*low-level*) függvények.

6.1. Grafikus eszközök

Az R-ben megnyithatunk egy vagy több grafikus eszközt, ezekből mindig az egyik az aktuális (aktív), amelyre a grafikus függvényeinkkel rajzolhatunk. Az alapértelmezett grafikus eszközünk az R-ben a képernyő egy ablaka (*windows*), de több állománytípus (pl. *jpeg*, *pdf*, *postscript*) áll rendelkezésre, amelyekben létrehozhatjuk ábráinkat. A grafikus eszközök leírását a

```
> ?device
```

paranccsal érhetjük el.

Grafikus eszközt a típusuknak megfelelő függvényhívással hozhatunk létre. A következő sorban két *windows* és egy *jpeg* típusú grafikus eszközt hozunk létre:

```
> windows(); windows(); jpeg("abra.jpg")
> dev.list()
      windows      windows jpeg:75:abra.jpg
      2           3           4
```

Az **dev.list()** függvénnyel a megnyitott grafikus eszközeink listáját kapjuk meg: az eszköz típusát és azonosítóját látjuk a képernyőn. Az első megnyitott eszközünk 2-es azonosítót kapja.

A megnyitott eszközeink egyike az aktuális grafikus eszköz, az utoljára megnyitott eszköz lesz az aktuális. Az aktuális eszközt a **dev.cur()** függvénnyel kérdezhetjük le, beállítása a **dev.set()** függvénnyel lehetséges:

```
> dev.cur()
jpeg:75:abra.jpg
      4
```

```
> dev.set(3)
windows
      3
```

```
> dev.cur()
windows
      3
```

A grafikus eszközök bezárását a **dev.off()** függvény végzi. Paraméter nélkül az aktuális eszközt zárhatjuk be, numerikus paraméterrel pedig az adott sorszámú eszközt. A visszatérési értéke az aktuális grafikus eszköz. A **graphics.off()** az összes nyitott eszközt bezárja:

```
> dev.off()
```

```
jpeg:75:abra.jpg
4
```

```
> dev.off(2)
jpeg:75:abra.jpg
4
```

```
> graphics.off()
```

6.2. Az eszközfelület felosztása

Nagyon hasznos lehetőség az R-ben, hogy a rajzterület felosztható különálló részekre (ablakokra), melyek mindegyikére a többitől függetlenül rajzolhatunk. A felosztásra több lehetőségünk is van, ezek nem minden esetben kompatibilisek egymással.

A legegyszerűbben a **mfrow** vagy **mfc** grafikus paramétereket használhatjuk a felosztásra, egy kételemű numerikus vektor lehet az értékük, amelyek a felosztott ablakok sorainak és oszlopainak a számát határozzák meg.

```
> par(mfrow=c(3,2))
```

A fenti sor hatására egy 3 sorból és 2 oszlopból álló, 6 elkülönült ablakot tartalmazó rajzterületet kapunk. Az **mfrow** esetén a felosztás soronként, az **mfc** esetén pedig oszloponként történik.

Az aktuális felosztásról a **layout.show()** függvény ad tájékoztatást:

```
> par(mfrow=c(3,2)); layout.show(6)
```

A függvény sorszámokkal azonosítja a különböző rajzterületeket, így azok beazonosíthatók, nagyságuk és elhelyezkedésük az ábráról leolvasható:

1	2
3	4
5	6

A fenti felosztás az **mfc** paraméter beállításával is elérhető, de ekkor a rajzterületek kiosztása oszloponként történik:

```
> par(mfcol=c(3,2)); layout.show(6)
```

1	4
2	5
3	6

A felosztott rajzterületekre az ábrák rajzolása az azonosítók sorrendjében történik, először az 1-es sorszámú rajzterületre rajzolunk, majd a következő magas-szintű függvényhívás a 2-es sorszámú rajzterületre rajzol, és így tovább.

Ritkán előfordul, hogy a fenti sorrendet felül szeretnénk bírálni és azt szeretnénk, hogy a következő magas-szintű függvényünk egy adott (nem a sorrendben következő) rajzterületre vonatkozzon. Ekkor az **mfg** paramétert használhatjuk az aktuális rajzterület beállítására:

```
> par(mfg=c(2,1,3,2))
```

A fenti példában arról rendelkezünk, hogy a 2. sor 1. oszlopába kerüljön a következő ábra. A 4 elemű numerikus vektor utolsó két értéke csak megismétli a felosztás tényét, miszerint a rajzterület 3 sor és 2 oszlop mentén lett felosztva.

A rajzterület rugalmasabb felosztását teszi lehetővé **layout()** függvény, amely a paraméterében szereplő mátrix értékei mentén végzi a felosztást. A rajzterület részei eltérő méretűek is lehetnek, valamint gondoskodhatunk az egymás melletti részek egyesítéséről is.

A **mfcoll** paraméter használatánál szereplő felosztást a következő **layout()** függvényhívás hajtja végre:

```
> layout(matrix(1:6,ncol=2)); layout.show(6)
```

1	4
2	5
3	6

Ha eltérő nagyságú területekre szeretnénk felosztani a rajzunkat, akkor a **widths** és a **heights** paraméterekkel állíthatjuk be az oszlopok és a sorok egymáshoz viszonyított arányát.

```
> layout(matrix(1:4,ncol=2), widths=c(1,2), heights=c(1,2))
> layout.show(4)
```

1	3
2	4

A felosztás itt egy 2x2-es mátrix alapján történik, ahol a **widths** paraméter a két oszlop szélességét állítja be: a második oszlop az első oszlop szélességének kétszerese. A **heights** paraméter hasonlóan határozza meg a sorok magasságát.

A **layout()** függvény első paraméterében szereplő mátrix azonos értékeket is tartalmazhat, ekkor egymás melletti rajzterületek összevonására van lehetőségünk:

```
> layout(matrix(c(1:3,3),ncol=2), widths=c(1,2), heights=c(1,2))
> layout.show(3)
```

1	3
2	

A fenti két felosztási módszertől alapjaiban eltérő a **split.screen()** függvénnyel történő felosztás.

```
> split.screen(c(2,1))
[1] 1 2
```

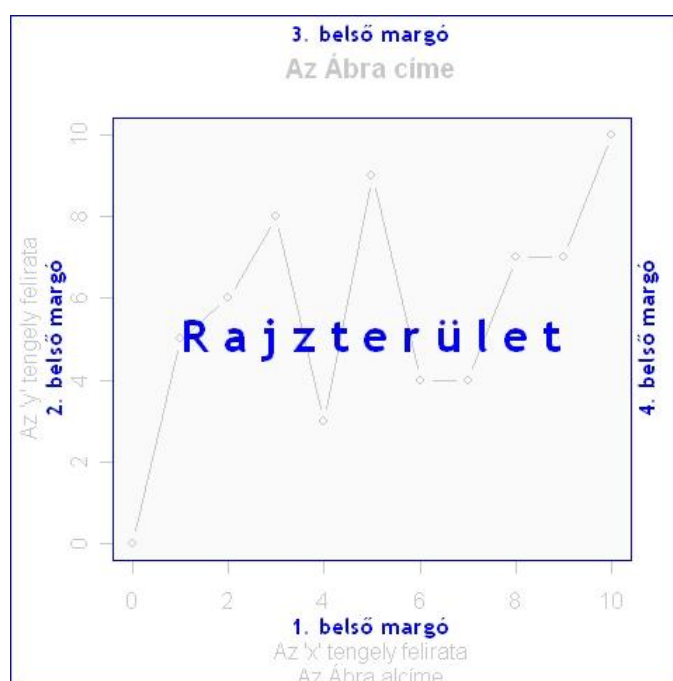
A példában 2 sor és 1 oszlop mentén a rajzterületet egy felső és alsó részre osztottuk. Ezek azonosítója a visszatérési értéknek megfelelően 1 és 2. Az azonosítókat felhasználhatjuk az adott rajzterület továbbosztásához:

```
> split.screen(c(1,3), screen=2)
[1] 3 4 5
```

A 2-es rajzterületet osztjuk 1 sor és 3 oszlop mentén három egyenlő részre, ezek új azonosítóival tér vissza a függvény. A rajzterület kiválasztását a **screen()** függvénnyel végezzük, paraméterben egy rajzterület azonosítóját kell megadnunk. Rajzterület tartalmát az **erase.screen()** függvénnyel törölhetjük, a rajzterület felosztásából a **close.screen()** függvénnyel léphetünk ki.

6.2. Az eszközfelület részei

Az eszközfelületen egyetlen ábra létrehozásakor a következő részeket különböztethetjük meg: külső margó, ábraterület, belső margó, rajzterület. A 6.1. ábrán belülről kifelé haladva a rajzterület és a belső margó látható, melyek együtt egy olyan ábraterületet alkotnak, amely teljesen kitölti az eszközfelületet. Külső margó alapértelmezés szerint nincs, ezt magunknak kell beállítani.

6.1. ábra

A rajzterületre kerülnek az ábrázolandó pontok, vonalak, görbék, 2 és 3 dimenziós alakzatok. A belső margón foglal helyet az ábra címe és alcíme, a tengelyek felirata, a beosztások címkéi és maguk a beosztások is. A rajzterület és a belső margó határán helyezkedik el a két tengely, valamint a rajzterületet körbevevő szegély is.

A belső margók a **mai** (inch-ben mért) és **mar** (szövegsorokban mért) paraméterek segítségével kérdezhetők le és állíthatók be.

```
> par(c("mai", "mar"))
$mai
[1] 0.95625 0.76875 0.76875 0.39375
```

```
$mar
[1] 5.1 4.1 4.1 2.1
```

A kapott értékek rendre az alsó, bal oldali, felső és jobb oldali margókat jelentik.

A külső margók az **omi** és az **oma** paraméterek segítségével kezelhetők és mint láttuk alapértelmezetten nem kerülnek beállításra:

```
> par(c("omi", "oma"))
$omi
[1] 0 0 0 0
```

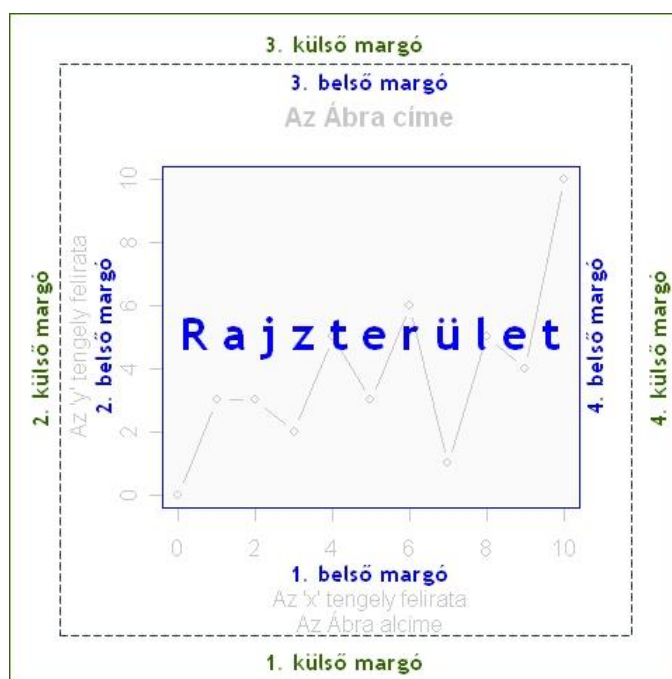
```
$oma
[1] 0 0 0 0
```

Az **omi** az inch-ben mért, az **oma** pedig a szövegsorban mért margónagyságot határozza meg. Ha 2 szövegsornyira állítjuk mindegyik külső margót

```
> par(oma=c(2,2,2,2))
> par(c("omi", "oma"))
$omi
[1] 0.375 0.375 0.375 0.375
```

```
$oma
[1] 2 2 2 2
```

akkor az eszközfelület a 6.2. ábrának megfelelően épül fel.

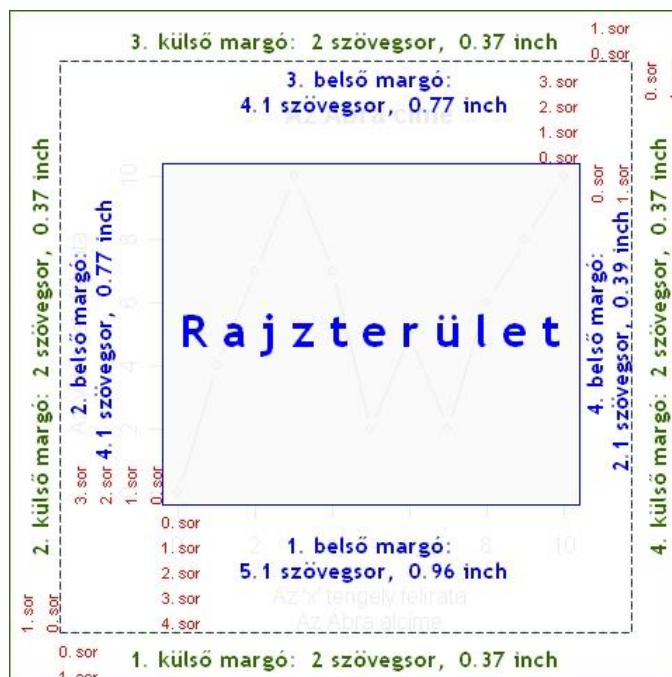
6.2. ábra

A margókban (külső vagy belső) szöveges információt az **mtext()** függvénnyel helyezhetünk el. Az **side** paraméter a margó kiválasztását jelenti (1=alsó, 2=bal, 3=felső, 4=jobb), a **line** paraméterrel a margó szövegsorát adjuk meg (0-val kezdődik), az **outer** paraméter pedig a külső vagy belső margó közötti választásról gondoskodik (TRUE=külső margó, FALSE=belső margó). A külső és belső margóba írhatunk a következő parancsokkal:

```
> mtext("Külső margó", outer=T, line=2)
```

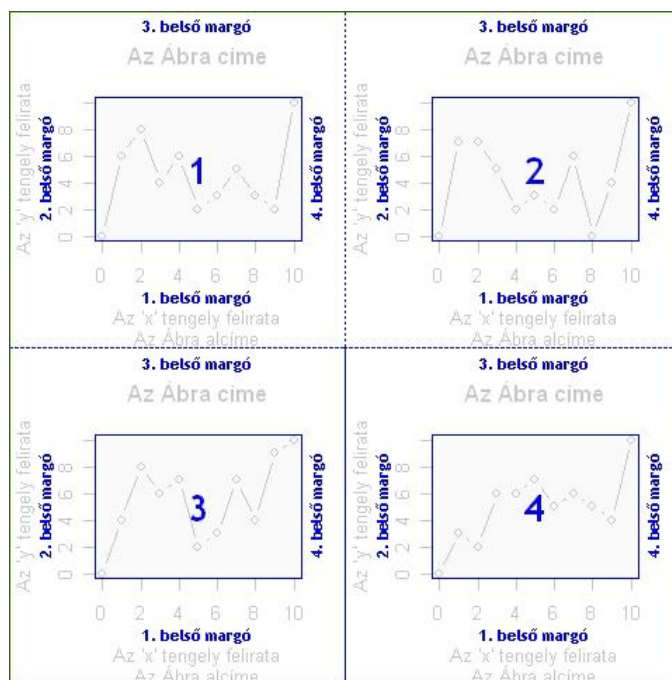
```
> mtext("Belső margó", outer=F, line=1)
```

A belső és külső margóba írható szövegsorokról a 6.3. ábra tájékoztatást. Az **mtext()** függvény **line** paramétere határozza meg a szöveg helyét, az **adj** paraméter a szöveg igazítását (a tengelyekkel párhuzamos irányban az adj=0 balra igazít, adj=1 jobbra igazít).

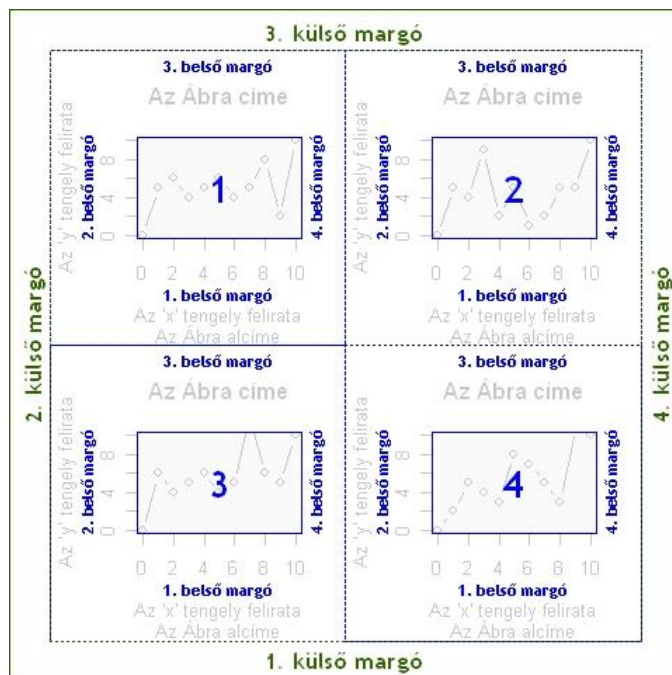
6.3. ábra

Amennyiben az eszközfelületünket több ablakra osztjuk az alapértelmezett felosztásban az ablakokban egy-egy ábraterület található, amelyek belső margóval és rajzterülettel rendelkeznek (6.4. ábra).

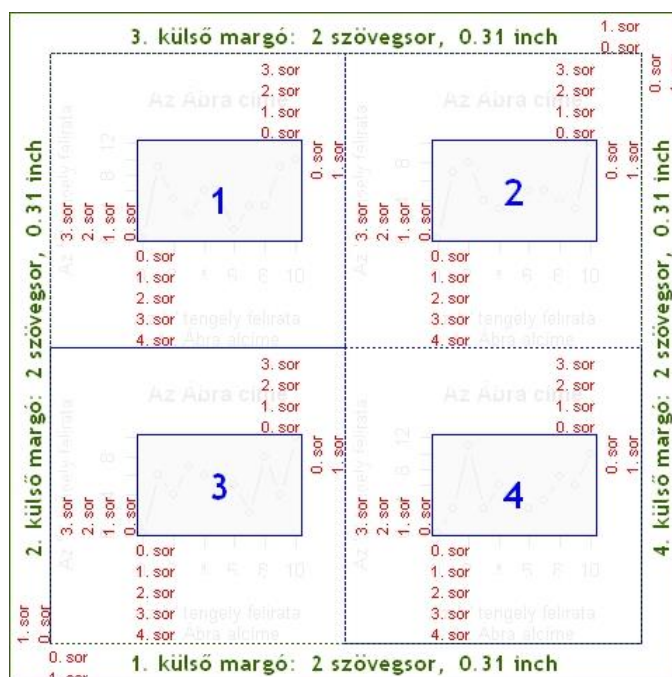
6.4. ábra

A külső margó most is hiányzik, de a szokásos grafikus paraméterek segítségével beállíthatjuk, ekkor a 6.5. ábrának megfelelő felosztást kapjuk.

6.5. ábra

Természetesen a margókba most is írhatunk tetszőleges szöveget az **mtext()** függvény segítségével a 6.6. ábrának megfelelően.

6.6. ábra

6.3. Magas-szintű rajzfüggvények

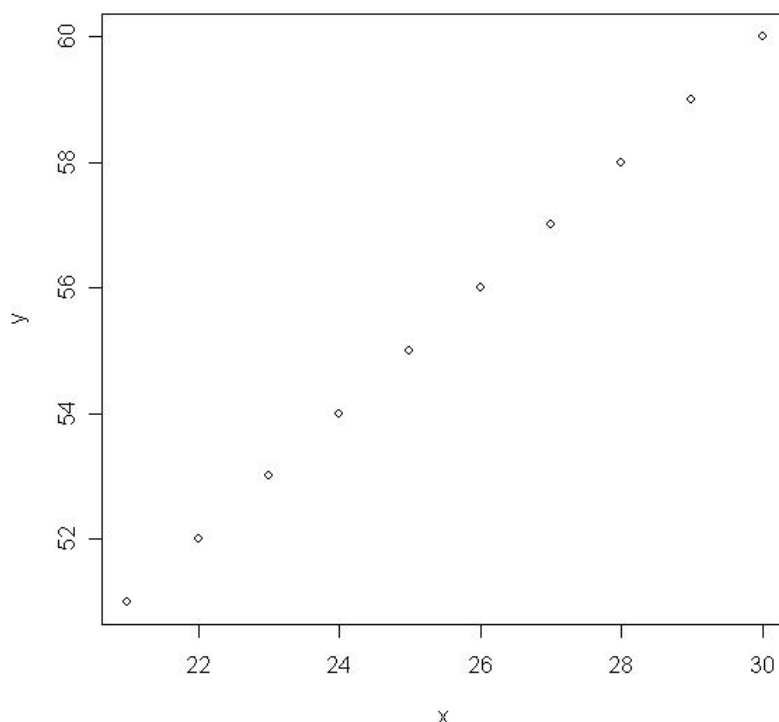
A magas-szintű rajzfüggvények az aktív grafikai eszközön hoznak létre új ábrát, ami a legtöbbször a régi tartalom törlésével jár. Az ábrához többek között tengelyek, címkék és feliratok tartoznak, amelyek megjelenítéséről a grafikai paraméterekkel gondoskodhatunk.

A legtöbbször használt magas-szintű függvények a **plot()**, **hist()**, **barplot()**, **boxplot()**, **pie()** és a **curve()**.

6.3.1. A plot() függvény

A **plot()** az R legalapvetőbb függvénye ábrák létrehozására. Egyik legegyszerűbb felhasználása, hogy az x és y tengelyek mentén a függvény bemeneti paramétereiben meghatározott értékpárokhöz (mint x és y értékekhez) egy-egy pontot jelenítsen meg az ábrán (6.7. ábra):

```
> x<-21:30
> y<-51:60
> plot(x,y)
```


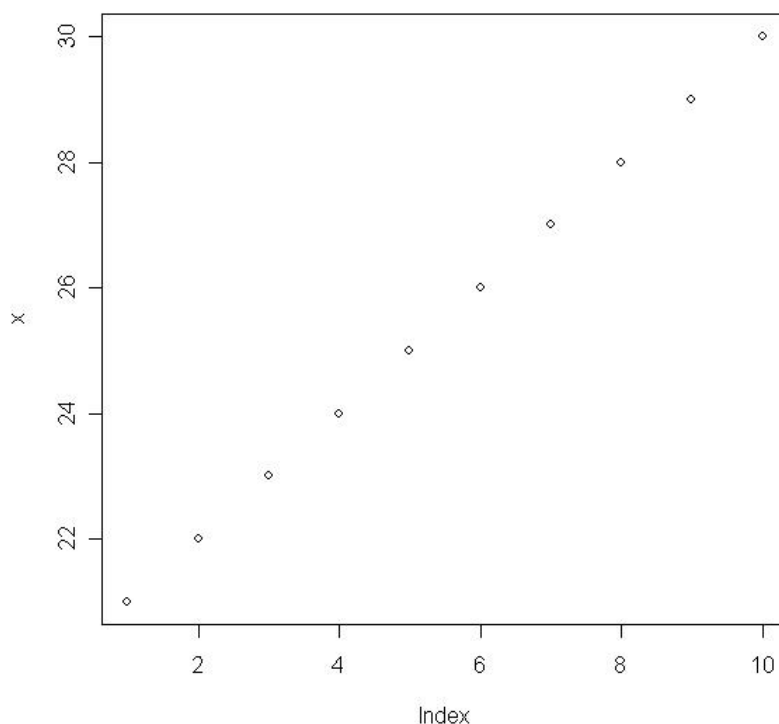
6.7. ábra

Az **x** és **y** numerikus vektorok 10-10 eleműek, a 6.7. ábrán is 10 pontot látunk. Az első pontnak megfelelő karika a (21, 51) koordinátájú pontban rajzolódik ki, ezek a koordináták az **x** és **y** vektor első elemei. A második kis karika rajzolásához a numerikus vektorok 2. elemeit használja a **plot()**, ez a (22, 52) koordinátájú pont lesz. A többi 8 pont is hasonlóan, az azonos pozíción lévő vektorelemeknek megfelelő értékpárok alapján jelenik meg az ábrán.

A **plot()** függvény egyetlen vektorral is hívható:

```
> x<-21:30
```

```
> plot(x)
```

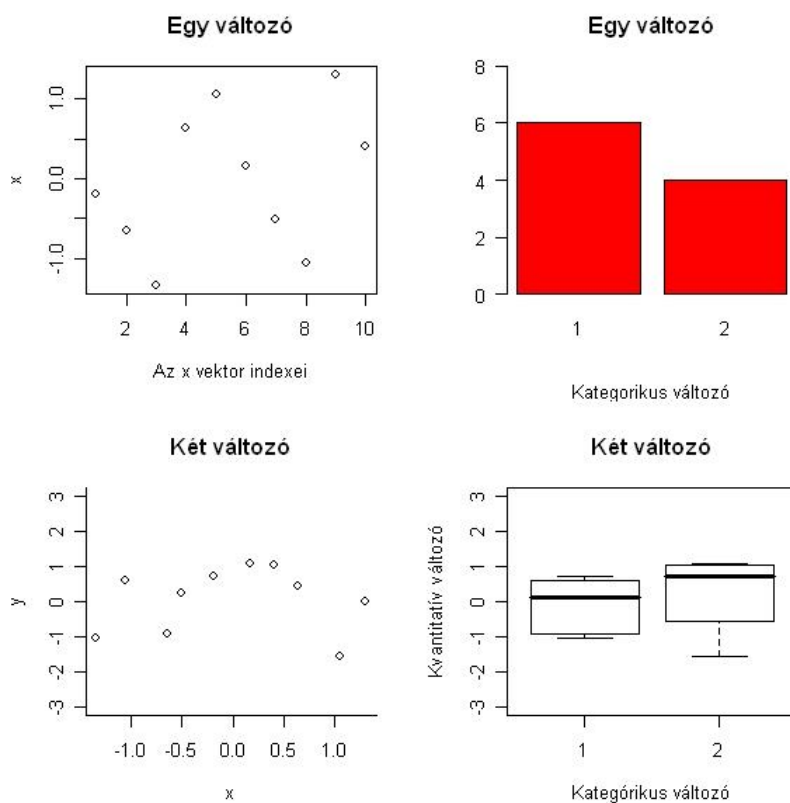

6.8 ábra

A 6.8. ábrán a **plot()** függvény a bemeneti **x** vektor alapján jelenít meg 10 pontot. A pontok megjelenítéséhez szükséges két koordináta közül most csak az egyik az *y* koordináta áll rendelkezésre, ezt éppen az **x** vektor elemei alkotják. Az *x* koordináták az **x** vektor indexeiből állnak, amely egy 10 elemű vektor esetén az 1,2, ...,10 elemeket jelenti. Az első ábrázolt pont koordinátái ennek megfelelően az (1, 21), a második (2, 22) és így tovább, az utolsó (10, 30).

A **plot()** függvény paraméterében a numerikus vektorok helyett faktorok is szerepelhetnek. Ha egyetlen faktorról hívjuk, akkor oszlopdiagramot kapunk, ha faktorról és numerikus vektorról, akkor dobozdiagramot kapunk. Ezeket az eseteket foglalja össze a 6.9. ábra.

```
> layout(matrix(1:4,ncol=2, byrow=T))
> x<-rnorm(10)
> y<-rnorm(10)
> f<-gl(2,3,10)
> plot(x, main="Egy változó", xlab="Az x vektor indexei")
> plot(f, main="Egy változó", sub="Kategorikus változó",
+      las=1, col="red", pch=16, , ylim=c(0, 8))
> plot(cbind(x,y), main="Két változó", ylim=c(-3,3), bty="l")
> plot(y~f, main="Két változó", xlab="Kategorikus változó",
+      ylab="Kvantitatív változó", ylim=c(-3,3))
```


6.9. ábra

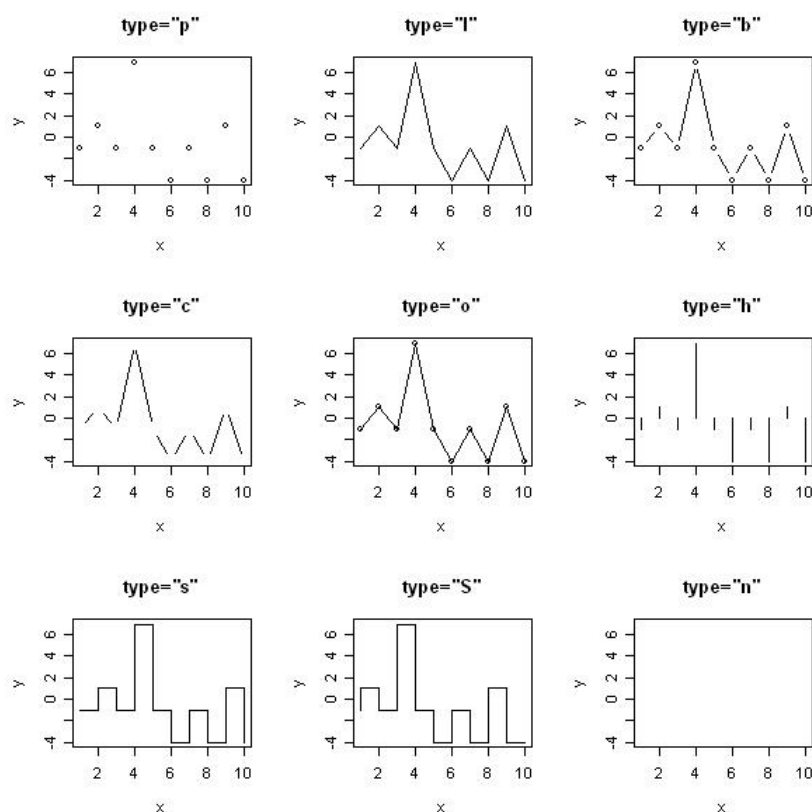
A 6.9. ábra megjelenítéséhez a **plot()** függvényekben különböző paramétereket használhatunk. Nézzük a legfontosabbakat sorban:

main	Az ábra címe, felül, közén, kiemelten fog megjelenni.
sub	Az ábra alcíme, az ábra alján jelenik meg.
xlab, ylab	Az <i>x</i> és <i>y</i> tengely felirata, ha elhagyjuk, akkor az ábrázolt objektum nevét olvashatjuk.
axes	A tengelyek és a rajzterület szegélyeinek megjelenítését szabályozzuk. Alapértelmezett értéke a TRUE. Ha FALSE értéket adunk, akkor az axis() és a box() függvényekkel a tengelyeket és a szegélyt később is megrajzolhatjuk.
bty	A rajzterület szegélyezését állíthatjuk be. Értéke egy karakter lehet, melyek jelentése a következő:
"o"	teljes keretet rajzol
"l"	bal oldalt és lent lesz csak szegély
"7"	lent és jobboldalt rajzol keretet
"c"	alul, baloldalt és felül lesz rajzol szegélyt
"u"	baloldalt, alul és jobboldalt kapunk keretet
"j"	felül, jobboldalt és alul jelenik meg szegély
"n"	nem jelenít meg szegélyt

xlim, ylim	Az x és y tengelyek ábrázolási tartományát határozzuk meg. Értékeik egy-egy kételemű numerikus vektor, melyek az ábrázolt intervallum alsó és felső határait adják.
fg, bg, col, col.axis, col.lab, col.main, col.sub	Az ábra színeinek megadására használt paraméterek.
las	Az x és y tengelyek címkéi lehetnek párhuzamosak és merőlegesek a tengelyekre nézve. A lehetséges eseteknek megfelelően a paraméter értéke lehet: <ul style="list-style-type: none"> 0 párhuzamosak a tengelyükkel (alapértelmezés) 1 x-re párhuzamos, y-ra merőleges 2 merőlegesek a tengelyükre 3 x-re merőleges, y-ra párhuzamos
pch	A kirajzolt pont határozza meg. Értéke vagy egy karakter és ekkor az lesz a megjelenített pont alakja, vagy tipikusan egy skalár 0 és 25 között.
lty	
cex, cex.axis, cex.lab, cex.main, cex.sub	
family, font, font.axis, font.lab, font.main, font.sub	

A **plot()** függvény fontos argumentuma a **type**, amelyikkel jelentősen módosíthatjuk azonos adatok esetén is a megjelenítést. A lehetséges értékeket és a hozzájuk tartozó megjelenítést a 6.10. ábra tartalmazza.

```
> layout(matrix(1:9, ncol=3, byrow=T))
> x<-1:10; y<-rpois(10, lambda=5); m<-cbind(x=x, y=y-5)
> plot(m, type="p", main='type="p"')
> plot(m, type="l", main='type="l"')
> plot(m, type="b", main='type="b"')
> plot(m, type="c", main='type="c"')
> plot(m, type="o", main='type="o"')
> plot(m, type="h", main='type="h"')
> plot(m, type="s", main='type="s"')
> plot(m, type="S", main='type="S"')
> plot(m, type="n", main='type="n"')
```

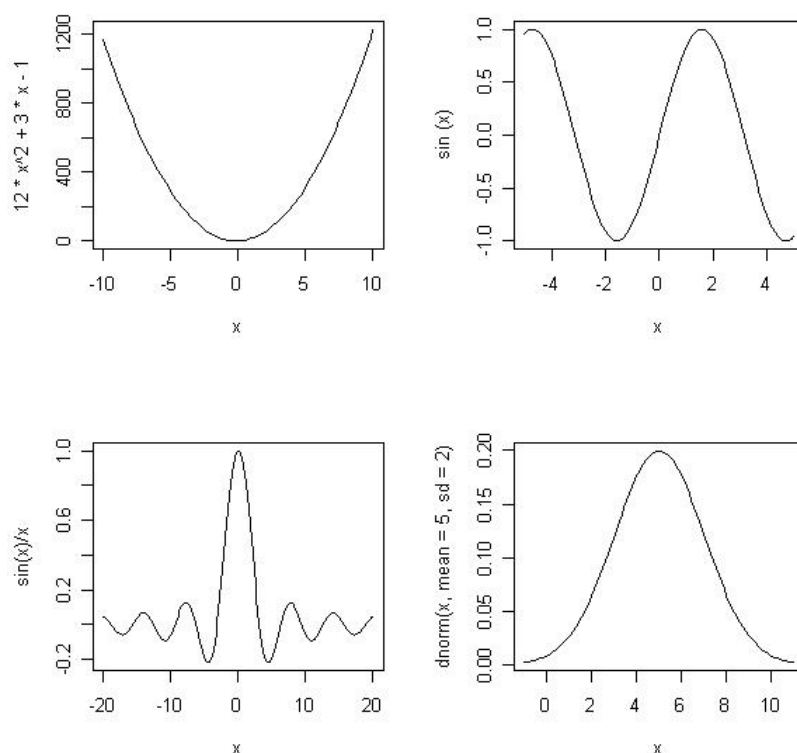

6.10. ábra

6.3.2. A `curve()` függvény

A **`curve()`** függvény segítségével egy x -ben változó függvény grafikonját rajzolhatjuk meg. Az első argumentum kifejezése írja le az ábrázolandó függvényt, amely R-beli matematikai függvények nevét is tartalmazhatja. A **`from`** és **`to`** paraméterek határozzák meg a megjelenítés értelmezési tartományát, az **`n`** paraméter pedig, hogy összesen hány behelyettesítés történjen a függvénybe. A 6.11. ábra tartalmaz néhány példát a **`curve()`** függvény használatára.

```
> par(mfrow=c(2,2))
> curve(12*x**2+3*x-1, from=-10, to=10)
> curve(sin, from=-5, to=5)
> curve(sin(x)/x, from=-20, to=20, n=200)
> curve(dnorm(x,mean=5,sd=2),from=-1, to=11)
```


6.11. ábra

6.3.3. A hist() függvény

A **hist()** függvény segítségével hisztogramot rajzolhatunk, azaz bizonyos osztályintervallumokhoz tartozó téglalapokat láthatunk egymás mellett, melyek területükkel jelzik az osztályintervallum (relatív)gyakoriságát. Az osztályintervallumok létrehozását a bemenő adatvektor alapján a **hist()** függvény is végezheti, de tipikusabb a **breaks** paraméterrel vezérelni az intervallumok létrehozását. A **hist()** függvény legfontosabb argumentumai a következők:

breaks	Az értéke lehet: (1) skalár (ekkor az osztályintervallumok számát jelenti), (2) numerikus vektor (az osztályintervallumok határai), (3) karaktersorozat (az osztályhatárok megállapítására használt algoritmus neve ("Sturges", "Scott", "FD" / "Freedman-Diaconis") vagy (4) egy saját függvény neve, amely az osztályokat létrehozza.
freq	Gyakoriság (TRUE) vagy relatív gyakoriság (FALSE) megjelenítése között választhatunk a paraméter segítségével. Alapértelmezetten TRUE, de ha nem azonos nagyságú az osztályintervallumok, akkor FALSE lesz az értéke.
right	Az osztályintervallumok bal vagy jobb oldali zártságát szabályozhatjuk vele. Alapértelmezett értéke a TRUE, ami jobb oldali zártságot jelent, azaz ezek az értékek még az osztályhoz

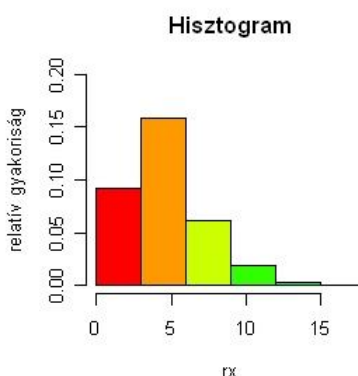
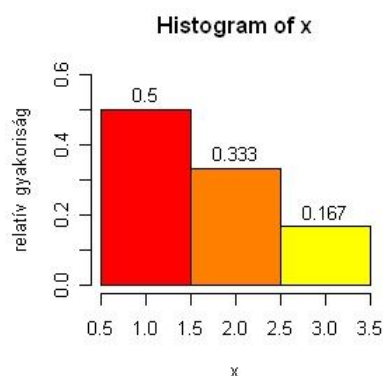
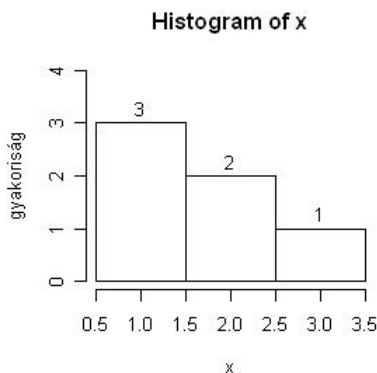
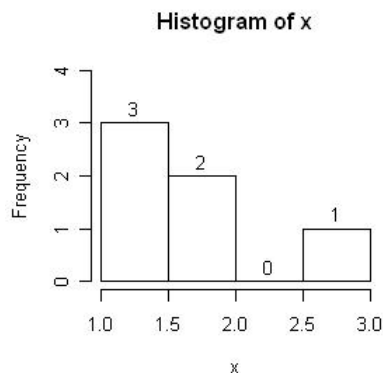
tartoznak.

include.lowest Amennyiben a **right** értéke `TRUE` és a legkisebb érték az első osztályintervallum bal szélső értéke, akkor az argumentum `TRUE` értéke esetén (ez az alapértelmezett) az osztályintervallumhoz sorolja a függvény ezt az elemet. Ha a **right** értéke `FALSE` (jobb oldali nyitottság), akkor mindez a legnagyobb értékre és az utolsó osztály jobb szélső értékére értendő.

plot Ha megváltoztatjuk az alapértelmezett `TRUE` értéket `FALSE`-ra, akkor nem történik meg a hisztogram kirajzolása, hanem a visszatérési értékkel (ami egy lista) dolgozhatunk tovább.

labels Az oszlopok tetején (relatív)gyakoriságot jelenít meg.

```
> par(mfrow=c(2,2))
> x<-c(1,1,1,2,2,3)
> rx<-rpois(120, lambda=5)
> hist(x,ylim=c(0,4),labels=T)
> hist(x,breaks=c(.5,1.5,2.5,3.5),right=TRUE,ylim=c(0,4),
+       labels=T,ylab="gyakoriság")
> hist(x,freq=F,breaks=c(.5,1.5,2.5,3.5),right=TRUE,ylim=c(0,.6),
+       labels=T,ylab="relatív gyakoriság",col=rainbow(12))
> hist(rx,freq=F,breaks=seq(0,20,3),ylab="relatív gyakoriság",
+       col=rainbow(10),main="Hisztogram",ylim=c(0,.2))
```


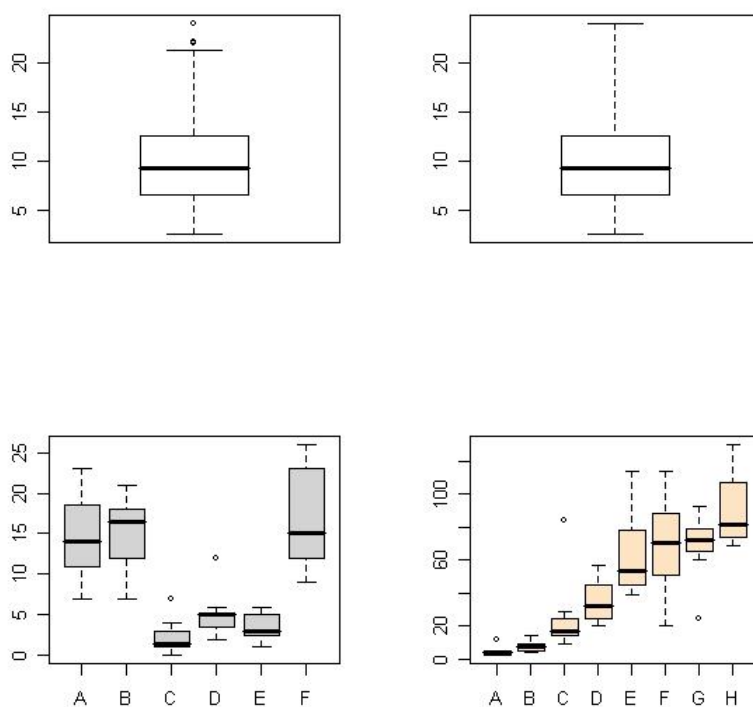
6.12. ábra

6.3.4. A boxplot() függvény

A **boxplot()** függvény a hisztogramhoz hasonlóan az adatmegtekintés vizualizálását segíti ún. dobozdiagramok megjelenítésével. A dobozdiagramról a minta terjedelme (legkisebb és legnagyobb értéke), az alsó- és felsőkvartilis, illetve a medián olvasható le. Általában több csoport adatait hasonlítjuk össze a dobozdiagram segítségével.

A **boxplot()** függvény **range** paraméterével a kiugró értékek kezelését befolyásolhatjuk.

```
> par(mfrow=c(2,2))
> rx<-rchisq(100,10)
> boxplot(rx)
> boxplot(rx,range=0)
> boxplot(count~spray, data=InsectSprays, col="lightgray")
> boxplot(decrease~treatment, data=OrchardSprays, col="bisque")
```


6.13. ábra

6.3.5. A pie() függvény

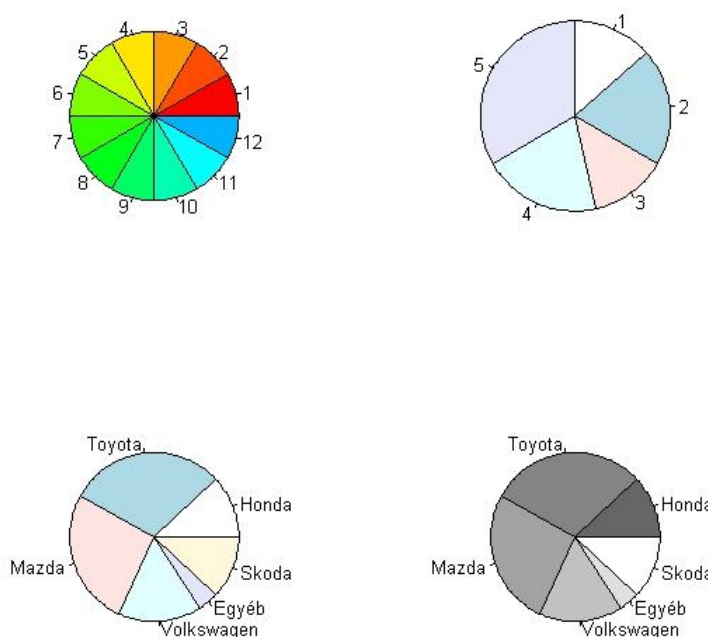
A kördiagramot a **pie()** függvénnyel készíthetünk. A **radius** argumentum a kör sugarát adja meg, a **clockwise** a körcikkek körbejárási irányát adja meg.

```
> par(mfrow=c(2,2))
```

```

> pie(rep(1,12), col = rainbow(20))
> pie(c(2,3,2,3,5), radius=0.9, clockwise = T)
> pie.sales <- c(0.12, 0.3, 0.26, 0.16, 0.04, 0.12)
> names(pie.sales) <- c("Honda", "Toyota", "Mazda", "Volkswagen", "Egyéb",
"Skoda")
> pie(pie.sales)
> pie(pie.sales, col = gray(seq(0.4,1.0,length=6)))

```


6.14. ábra

6.3.6. A barplot() függvény

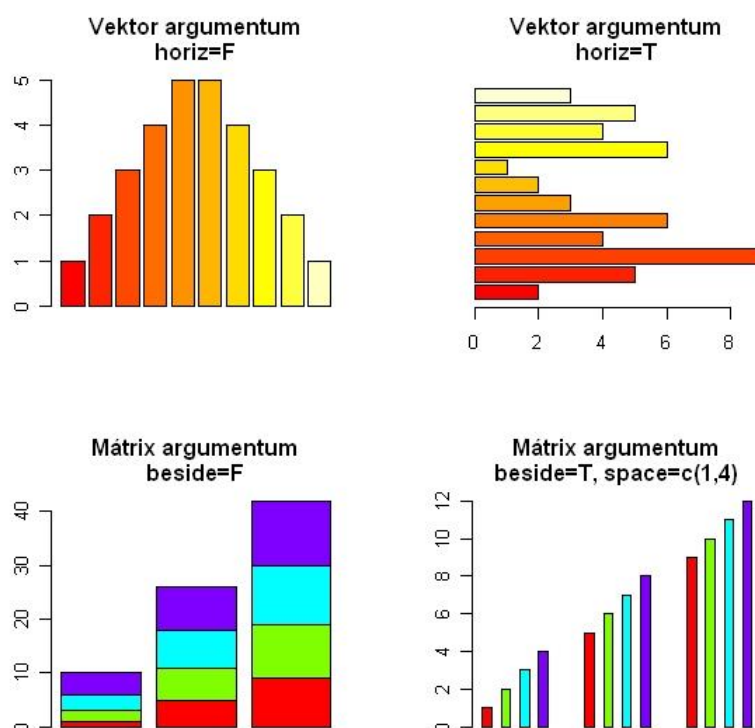
A **barplot()** függvény oszlopdiagram létrehozását teszi lehetővé. Numerikus vektorból vagy mátrixból hozhatunk létre oszlopdiagramot. Használhatjuk a **horiz** argumentumot, amellyel fekvő vagy álló oszlopdiagramot hozhatunk létre vagy a **space**-t, amellyel az oszlopok egymás közötti távolságát adhatjuk meg. Mátrix bemenő paraméter esetén az egy oszlopban lévő elemeket egy csoportba sorolja a **box()** függvény. A **beside** argumentum **FALSE** értéke mellett a csoportok egymás mellett, a csoportok elemei pedig egymás felett jelennek meg. A **beside** **TRUE** értéke mellett a csoportok elemei egymás mellett szerepelnek, de a csoportok között nagyobb lesz a távolság. A fentieket szemlélteti a 6.15. ábra.

```

> par(mfrow=c(2,2))
> barplot(c(1:5,5:1),main="Vektor argumentum\nhoriz=F",col=heat.colors(10))
> barplot(rpois(12, lambda=5),main="Vektor argumentum\nhoriz=T",
+         col=heat.colors(12),horiz=T)
> m<-matrix(1:12,ncol=3); m
      [,1] [,2] [,3]
[1,]    1    5    9
[2,]    2    6   10
[3,]    3    7   11

```

```
[4,]      4      8     12
> barplot(m,main="Mátrix argumentum\nbeside=F",col=rainbow(4))
> barplot(m,main="Mátrix argumentum\nbeside=T, space=c(1,4)",
+         beside=T, space=c(1,4), col=rainbow(4))
```


6.15. ábra

6.4. Alacsony-szintű rajzfüggvények

Az alacsony-szintű függvények segítségével meglévő ábráinkhoz adhatunk hozzá elemeket. Szöveget írhatunk a külső vagy belső margóra az **mtext()**, az ábraterületre pedig a **text()** függvénnyel. Az ábraterületre pontokat helyezhetünk el **points()**, vonalakat a **lines()** és az **abline()** függvénnyel. Továbbá rajzolhatunk téglalapot a **rect()**, sokszöget a **polygon()** függvénnyel. Az ábránkra tengelyeket rajzolhatunk az **axis()**, szegélyeket a **box()**, jelmagyarázatot a **legend()**, címet és alcímet a **title()** függvénnyel.

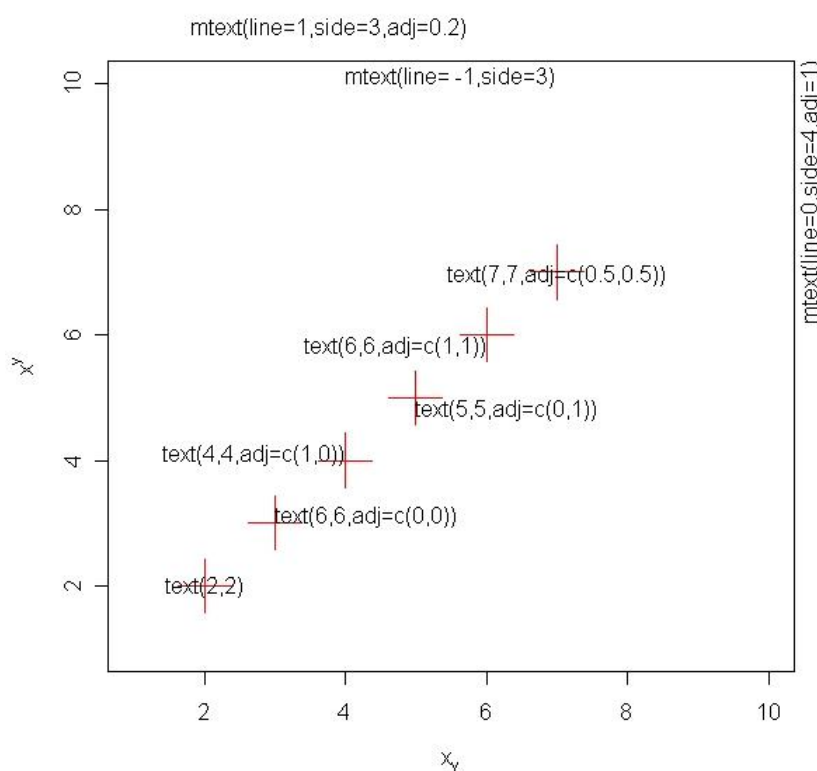
6.4.1. Szöveg elhelyezése

Az **mtext()** függvényben a szöveg helyét a **line** argumentum határozza meg: az alapértelmezett 0 segítségével a margóra tudunk írni, de kintebb vagy beljebb is tudunk írni a margóhoz képest pozitív vagy negatív érték megadása esetén. A **text()** függvényben a szöveg helyét a felhasználó koordináta-rendszerében értendő **x** és **y** argumentum értékei határozzák meg.

Mindkét függvény esetében az **adj** argumentum határozza meg a szöveg igazítását, ami tipikusan 0 és 1 közötti numerikus érték, de a legtöbb grafikus eszközön kibővíthetjük ezt a tartományt. A **text()** függvény esetében ez a paraméter kételemű vektor is lehet, az első érték

az x a második az y irányában határozza meg az igazítást. Az **mtext()** függvény esetében egyetlen érték is elegendő igazításra, a másik pozíciót a **line** argumentum értékéből következik. Mindezt a 6.16. ábráról is leolvashatjuk.

```
> plot(1:10,xlab=expression(x[y]),ylab=expression(x^y), type="n")
> mtext("mtext(line= -1,side=3)",line=-1,side=3)
> mtext("mtext(line=1,side=3,adj=0.2)",line=1,side=3,adj=0.2)
> mtext("mtext(line=0,side=4,adj=1)",line=0,side=4,adj=1)
> points(2:7,2:7,pch=3, cex=4,col="red")
> text(2,2,"text(2,2)")
> text(3,3,"text(6,6,adj=c(0,0))",adj=c(0,0))
> text(4,4,"text(4,4,adj=c(1,0))",adj=c(1,0))
> text(5,5,"text(5,5,adj=c(0,1))",adj=c(0,1))
> text(6,6,"text(6,6,adj=c(1,1))",adj=c(1,1))
> text(7,7,"text(7,7,adj=c(0.5,0.5))",adj=c(.5,.5))
```


6.16. ábra

Az x és y tengely feliratában alsó és felső indexet is használhatunk. Ehhez az **expression()** függvényt használjuk fel, amellyel kifejezéseket hozhatunk létre az R-ben. Alsó indexek írására a szögletes zárójelet (pl. $x[y]$), felső indexre a hatványozás jelét (pl. x^y) használhatjuk.

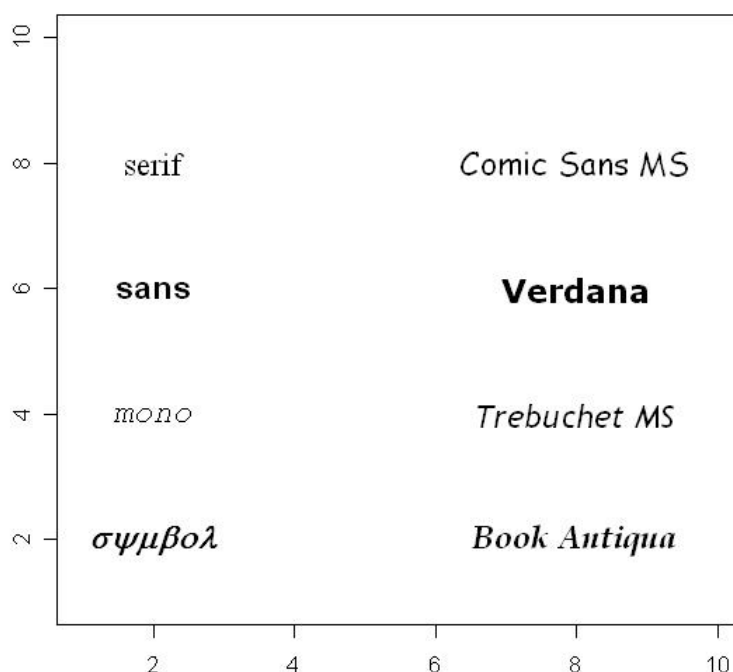
A megjelenítendő szöveg betűtípusát is megváltoztathatjuk a **font** és a **family** argumentumok segítségével. A **font** értékei: 1=normál, 2=félkövér,3=dőlt és 4=félkövér/dőlt. A **family** argumentum egy betűcsalád nevét tartalmazhatja, alapértelmezett értékei a "serif", "sans", "mono" és "symbol" lehetnek. A számítógépen egyéb betűcsaládok a **windowsFonts()** és a **windowFont()** függvények használata után lesznek elérhetőek az R-ben.

```
> windowsFonts( font.comic = windowsFont("Comic Sans MS"),
```

```

+           font.verdana = windowsFont("Verdana"),
+           font.trebuchet = windowsFont("Trebuchet MS"),
+           font.book.antiqua = windowsFont("Book Antiqua"))
> plot(1:10, type="n", xlab="", ylab="")
> par(cex=1.4)
> text(2, 8, "serif", family="serif", font=1)
> text(2, 6, "sans", family="sans", font=2)
> text(2, 4, "mono", family="mono", font=3)
> text(2, 2, "symbol", family="symbol", font=4)
> text(8, 8, "Comic Sans MS", family="font.comic", font=1)
> text(8, 6, "Verdana", family="font.verdana", font=2)
> text(8, 4, "Trebuchet MS", family="font.trebuchet", font=3)
> text(8, 2, "Book Antiqua", family="font.book.antiqua", font=4)

```


6.17. ábra

6.4.2. Pontok, vonalak

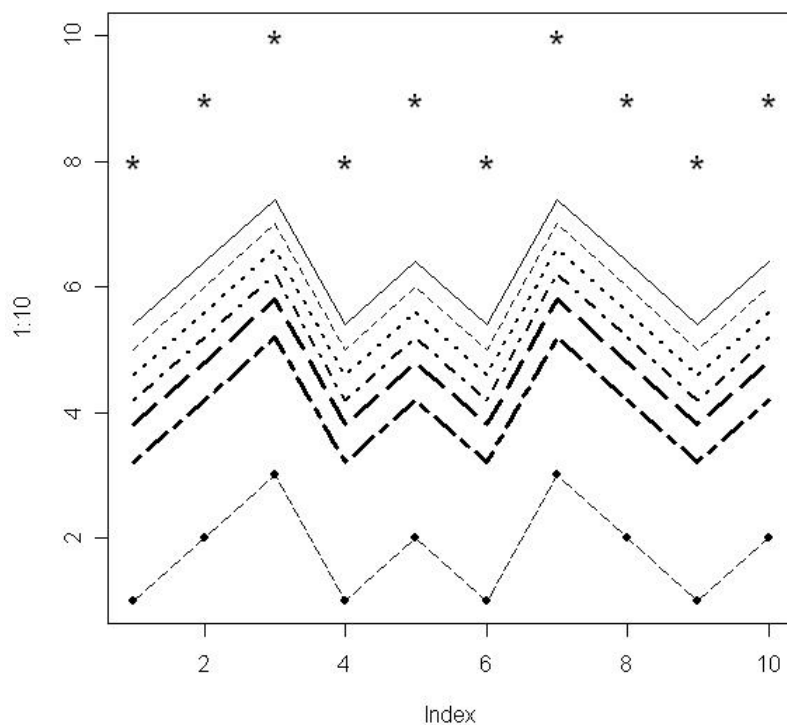
A **points()** függvény **x** és **y** paramétere a megjelenítendő pontok koordinátáit tartalmazzák, míg a **lines()** függvény ugyanezen paraméterek mellett egyenes szakaszokkal köti össze pontokat. A megjelenítendő pontok alakját a **pch**, a vonalak típusát pedig a **lty** paraméter határozza meg.

```

> plot(1:10, type="n")
> x<-c(1, 2, 3, 1, 2, 1, 3, 2, 1, 2)
> points(1:10, x+7, pch="*", cex=2)
> lines(1:10, x+4.4, lty=1)
> lines(1:10, x+4, lty=2, lwd=1.5)
> lines(1:10, x+3.6, lty=3, lwd=2)
> lines(1:10, x+3.2, lty=4, lwd=2.5)
> lines(1:10, x+2.8, lty=5, lwd=3)
> lines(1:10, x+2.2, lty=6, lwd=3.5)

```

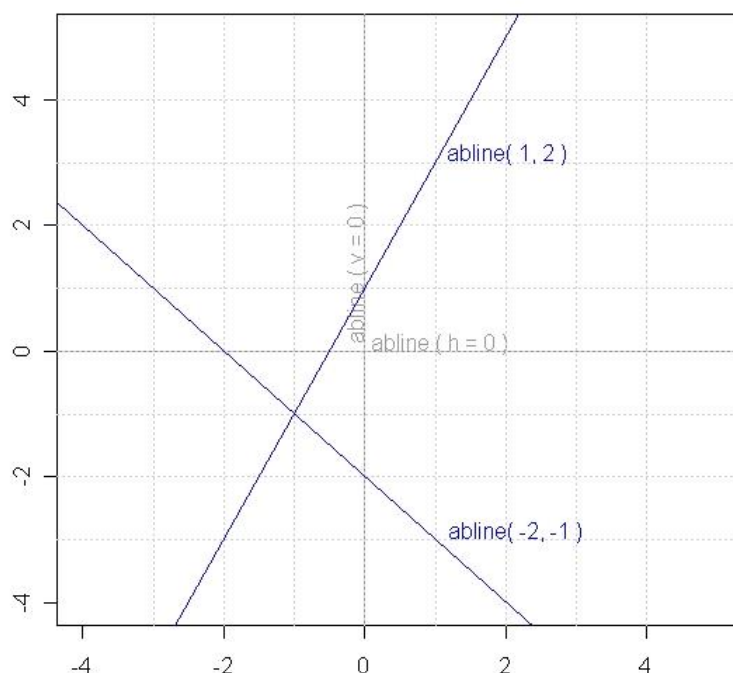
```
> points(1:10,x, pch=16)
> lines(1:10,x, lty=5)
```


6.18. ábra

Egyeneseket az **abline()** segítségével is létrehozhatunk. Legfontosabb argumentumok az **a** és a **b**, amelyek az y tengellyel való metszéspontot és az egyenes meredekséget adják meg. Függőleges és vízszintes egyeneseket is rajzolhatunk a **v** és **h** paraméterek megadásával.

```
> plot(-4:5,-4:5, type="n",xlab="",ylab="")
> abline(h=0, v=0, col = "gray60")
> text(0.1,0, "abline ( h = 0 )",col="gray60",adj=c(0,-0.1))
> text(0,0.1, "abline ( v = 0 )",col="gray60",adj=c(0,-0.1),srt=90)
> abline(h = -3:4, v = -3:4, col = "lightgray", lty=3)
> abline(a=1, b=2, col="blue")
> text(1,3,"abline( 1, 2 )", col="blue",adj=c(-.1,-.1))
> abline(a=-2, b=-1, col="blue")
> text(1,-3,"abline( -2, -1 )", col="blue",adj=c(-.1,-.1))
```

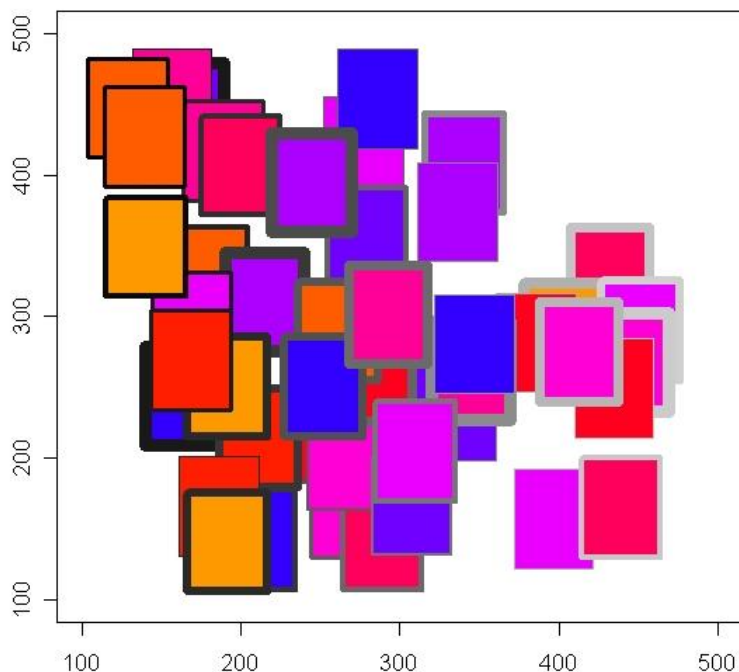

6.19. ábra

6.4.3. Téglalapok, poligonok, nyilak

A **rect()** függvénnyel téglalapot rajzolhatunk az ábraterületre. A téglalapok bal alsó és jobb felső sarkának x és y koordinátáját kell megadnunk, ezek rendre: **xleft**, **ybottom**, **xright**, **ytop**.

```
> plot(100:500,100:500, type="n",xlab="",ylab="")
> x<-runif(50)*350
> y<-runif(50)*330
> rect(100+x, 100+y, 150+x, 170+y, col=rainbow(11,start=.7,end=.1),
+      border=gray(x/400),lwd=x%%10)
```


6.20. ábra

A **polygon()** függvény tetszőleges egyenesekkel határolt síkidomok létrehozásáért felelős. Az **x** és **y** paraméterében várja a csúcspontok koordinátáit. A lenti példában a vonalak rajzolására használatos **segments()** függvény is bemutatásra kerül, azt láthatjuk, hogy a **polygon()** függvény argumentuma, hogyan feleltethető meg a **segments()** függvény bemenő paraméterének.

```
my_segments<-function(x,y) {
  i<-1:(length(x)-1)
  segments(x[i],y[i],x[i+1],y[i+1])
  segments(x[length(x)],y[length(x)],x[1],y[1])
}

plot(-4:5,-4:5, type="n",xlab="",ylab="")
abline(h=0, v=0, col = "gray60")
abline(h = -4:5, v = -4:5, col = "lightgray", lty=3)
x<-c(-4,-1,0)
y<-c(1,2,1)
polygon(x,y,col="gray")
y<-y+2
my_segments(x,y)

x<-c(1,2,3,4)
y<-c(1,2,2,1)
polygon(x,y,col="gray")
y<-y+2
my_segments(x,y)

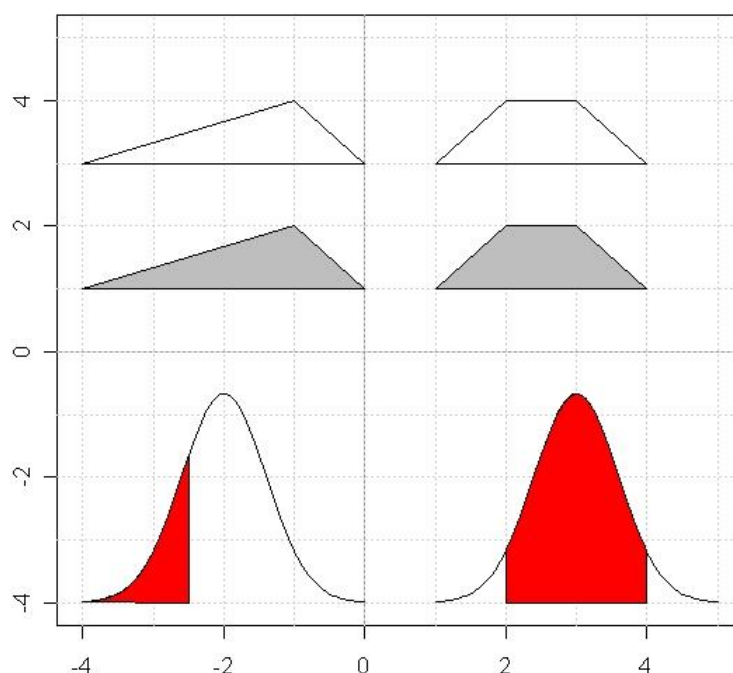
my_func<-function(x) {
```



```

  return (5*dnorm(x,mean=-2,sd=.6)-4)
}
curve(my_func,from=-4,to=0, add=T)
xp<-seq(-4,-2.5,.01)
polygon(c(xp,-2.5),c(my_func(xp),-4),col="red")
curve(my_func(x-5),from=1,to=5, add=T)
xp<-seq(2,4,.01)
polygon(c(2,xp,4),c(-4,my_func(xp-5),-4),col="red")

```


6.21. ábra

6.4.4. Egyéb kiegészítők

Ha ábránk létrehozása során korábban nem gondoskodtunk cím/alcím, tengelyek, szegély vagy jelmagyarázat megrajzolásáról, akkor alacsony-szintű rajzfüggvényekkel utólag is hozzáadhatjuk ezeket a grafikánkhoz.

A **tilte()** függvény fontosabb argumentumai a következők:

main, sub	Az ábra címének és alcímének meghatározására használjuk.
xlab, ylab	Tengelyfeliratok hozzáadása.
line	Az alapértelmezett szövegpozíciót írhatjuk felül, ha meghatározzuk a szövegsor sorszámát.
outer	Az ábra címét a külső margóra írhatjuk ha TRUE értéket adunk meg.

A **box()** függvény legfontosabb argumentuma:

which	A bekeretezendő terület meghatározása. Értékei lehetnek:
"plot"	rajzterület szegélyezése
"figure"	ábraterület szegélyezése
"inner"	több ábra esetén az ábraterületeket fogja össze
"outer"	az eszközfelület szegélyezése

A tengelyek megjelenítését szabályzó grafikai paraméterek, az **axis()** függvény használata során:

xaxt, yaxt	Az x és y tengely kirajzolását tilthatjuk meg, ha "n" értékkel látjuk el. Alapértelmezett az "s", ekkor megrajzolja az illető tengelyt. (Hasonló a szerepe, mint az axes argumentumnak.)
mgp=c(3,1,0)	A tengely egyes részeinek a rajzterület szélétől mért távolságát meghatározó 3 elemű vektor. Az első érték a tengelyfelirat, a második a tengelycímkék, a harmadik magának a tengely vonalának a margóját adja meg.
lab	Háromelemű numerikus vektor, amelynek az első két elemével az x és az y tengely beosztásainak a számát határozhatjuk meg. A tényleges osztátszám az általunk megadott értéktől eltérhet. A harmadik elemet nem veszi figyelembe az R.
xaxp, yaxp	Leginkább lekérdezésre szánt 3 elemű numerikus vektor. Az első és második elem a két szélső beosztás értéket adja, a harmadik elem pedig az osztályok számát.
xaxs, yaxs	Az alapértelmezett "r" érték mellett a tengelyek által átfogott intervallum az ábrázolandó adatokból kiszámolt vagy az xlim , ylim paraméterekből kapott intervallumnál 4%-al nagyobb lesz. Pontos egyezéshez az "i" értéket kell megadnunk.
tck, tcl, las, xlim, ylim, log, xlog, ylog	Korábban már szerepletek.

Az **axis()** függvény fontos argumentumai:

side	A rajzolandó tengely helye: 1=lennt, 2=balra, 3=fennt, 4=jobbra..
at=NULL	A beosztások helyét határozza meg. Ha az értéke NULL, akkor automatikusan számolja az R, egyébként a megadott numerikus vektor elemeinek megfelelő helyre kerül beosztás.
labels	A beosztások címkéit határozza meg.

Jelmagyarázat többnyire a rajzterületen belül foglal helyet, a pozícióját is a felhasználói koordinátákban kell megadni. A jelmagyarázat létrehozását számos paraméter segíti, de az

ábrán szereplő és a jelmagyarázatban használt jelek közötti összhangot nekünk kell megteremteni, az R semmilyen ellenőrzést nem végez ezzel kapcsolatban.

A **legend()** függvény argumentumai:

x, y	A jelmagyarázat bal felső sarkának a koordinátái a rajzterület koordinátaiban mérve. Az x argumentum karakteres értékével az igazítást adhatjuk meg: "bottomright", "bottom", "bottomleft", "left", "topleft", "top", "topright", "right" and "center"
legend	A jelmagyarázat szövegét tartalmazó karakteres vektor.
fill, lty, lwd, pch	A jelmagyarázat szövegét és az ábrán használt jeleket összekötő szimbólumok létrehozására használható argumentumok.
inset=0	Ha kulcsszavakat használunk az igazításra, akkor a margótól mért távolságot itt adhatjuk meg.
merge	Ha pontokat és vonalakat is használunk a jelmagyarázatban, akkor TRUE érték mellett ezeket kombinálja a megjelenítéskor.
horiz=FALSE	A jelmagyarázat tájolását befolyásoló logikai paraméter.
ncol=1	A jelmagyarázat oszlopainak a számát határozza meg.
text.col, bg	A szöveg színe és a háttérszín jelmagyarázatban.

```
> op<-par()
> par(oma=c(.5,.5,2,.5))
> par(mfrow=c(2,2))
> x<-rnorm(10)

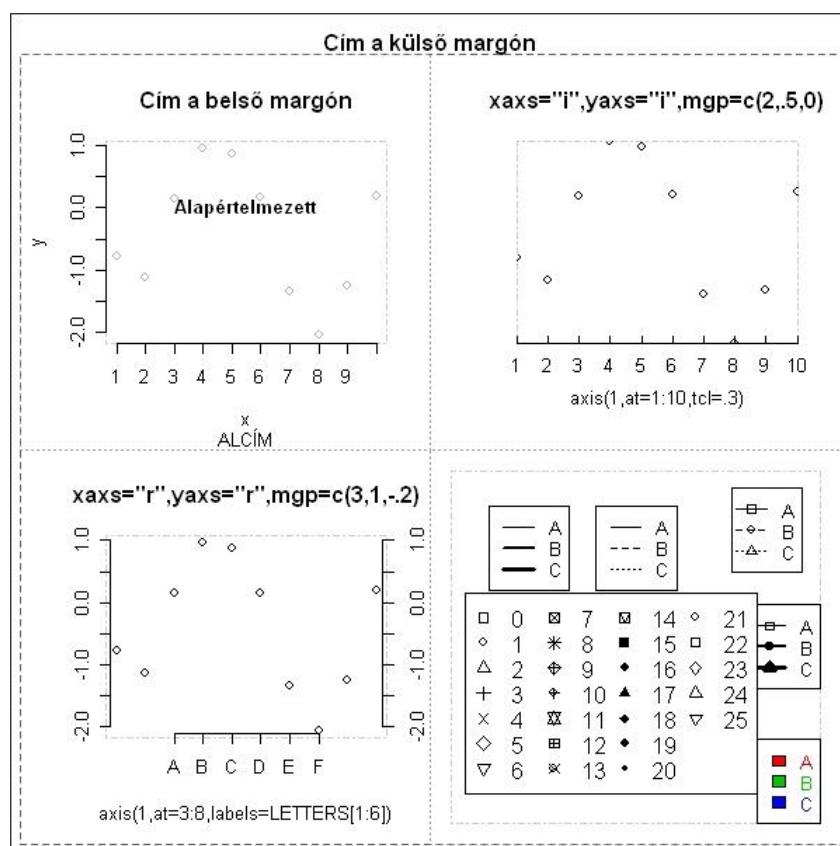
> plot(x,main="",axes=F,xlab="",ylab="",col=gray(0.7))
> text(5.5,0,"Alapértelmezett",font=2)
> title(main="Cím a külső margón",outer=T,line=0.2)
> title(main="Cím a belső margón")
> title(sub="ALCÍM")
> title(xlab="x",ylab="y")
> box("outer",lty=1,col=grey(.2))
> box("inner",lty=2,col=grey(.4))
> box("figure",lty=3,col=grey(.6))
> box("plot",lty=4,col=grey(.8))
> axis(1, at=1:10);axis(2)

> par(xaxs="i")
> par(yaxs="i")
> par(mgp=c(2,.5,0))
> plot(x,main='xaxs="i",yaxs="i",mgp=c(2,.5,0)',axes=F,
+      xlab="axis(1,at=1:10,tcl=.3)",ylab="")
> box("plot",lty=4,col=grey(.8))
> axis(1,at=1:10,tcl=.3)
>
> par(xaxs="r")
> par(yaxs="r")
>
> par(mgp=c(3,1,-.2))
> plot(x,main='xaxs="r",yaxs="r",mgp=c(3,1,-.2)',axes=F,xlab="axis(1,at=3:8,labels=LETTERS[1:6])",ylab="")
```

```

> box("plot",lty=4,col=grey(.8))
> axis(1,at=3:8,labels=LETTERS[1:6])
> axis(2)
> axis(4)
>
> par(mgp=c(3,1,0))
>
> par(mar=c(1,1,1,1))
> plot(1:10,main="",axes=F,xlab="",ylab="",type="n")
> box("figure",lty=3,col=grey(.6))
> box("plot",lty=4,col=grey(.8))
> legend("topleft",LETTERS[1:3],lw=1:3,inset=.1)
> legend("top",LETTERS[1:3],lty=1:3,inset=.1)
> legend("topright",LETTERS[1:3],lty=1:3,pch=0:3,inset=.05)
> legend("right",LETTERS[1:3],lw=1:3,pch=0:3)
> legend("bottomright",LETTERS[1:3],fill=2:4,text.col=2:4)
> legend(1,7, as.character(0:25), pch = 0:25,ncol=4,cex=1.2)
>
>
>
> par(op)

```


6.22. ábra

6.5. Interaktív grafikus függvények

Az R hagyományos grafikus rendszere elsősorban statikus ábrák létrehozását támogatja, a kész grafikán további interaktív műveletekre csak korlátozottan van lehetőség. Ezek közül most a **locator()** és az **identify()** függvényeket tekintjük át.

A **locator()** függvény lehetővé teszi, hogy a felhasználó a rajzterületen az egér bal gombjával kijelöljön egy vagy több pontot. A függvény visszatérési értéke egy lista, amely a megjelölt pontok x és y koordinátáit sorolja fel.

```
> legend(locator(1), as.character(0:25), pch = 0:25)
```

A **locator()** függvény fontosabb argumentumai:

n	A meghatározandó pontok maximális számát adhatjuk meg. Alapértelmezetten 512 pont helyét kaphatjuk meg.
type	Értéke az "n", "p", "l" vagy "o" karakter valamelyike lehet. Az alapértelmezett "n" esetében az egérekattintás után nem történik megjelenítés, míg "p" és "o" hatására egy pont fog megjelenni, "l" vagy "o" estén pedig vonal fogja összekötni a megjelölt helyeket.

Az **identify()** függvény a rajzterületen megjelenő adatpontokhoz rendel címkét. A **locator()** függvényhez hasonlóan az egér bal gombjával itt is ki kell jelölni egy pontot a rajzterületen, majd a függvény a megjelölt ponthoz legközelebb lévő adatponthoz rendel egy címkét. Az **identify()** függvény visszatérési értéke az azonosított adatpontok indexe.

```
> library(MASS)
> attach(mammals)
> plot(body, brain, log="xy")
> identify(body, brain, row.names(mammals), n=10)
[1] 2 7 32 35 36 44 46 48 52 58
```

Az **identify()** függvény fontosabb argumentumai:

x, y	Numerikus vektorok, amelyek az ábra adatpontjainak x és y koordinátáit határozzák meg.
labels	Karakteres vektor, amely egyes adatpontok címkéit tartalmazza. Az x és y argumentumokkal azonos hosszú vektor, alapértelmezetten sorszámokat tartalmaz.
pos=FALSE	Ha FALSE az értéke, akkor a függvény az azonosított adatpontok indexével fog visszatérni. Ha TRUE, akkor egy listával, amely az ind elemében az indexeket, pos elemében pedig a címke adatponthoz viszonyított helyét tartalmazza (1=lennt, 2=balra, 3=fennt, 4=jobbra, ill. 0=ekkor az atpen=TRUE volt)
n	A megjelelölendő pontok száma.
plot=TRUE	Logikai érték, amely ha TRUE (ez az alapértelmezett), akkor megjelenít címkéket, egyébként nem.
atpen=FALSE	A címke pozíciója TRUE érték esetén az egérekattintás helye lesz, FALSE esetén automatikusan kerül meghatározásra.
offset=0.5	A címke és az adatpont távolsága. A numerikus érték a karakterszélességhez mért. Az atpen=FALSE esetén nem használja az R.

tolarence=0.25 Inch-ben mért numerikus érték, amely az egérekattintás és a „közeli” adatpont közötti maximális távolságot jelenti.

6.5. Trellis grafika

Az előző fejezetekben megismert rajzfüggvények az R hagyományos grafikus lehetőségei közé tartoznak.

6.6. A ggplot2 grafika

7. Matematika az R-ben

7.1. Eloszlások

Előre definiált eloszlások széles körét biztosítja számunkra az R. Mindegyik eloszláshoz négy függvény tartozik, amelyek csak az egy betűs előtagban (prefix) különböznek. A prefixként használható d , p , q és r jelentése a következő:

- d – az eloszlás értékeire kérdezhetünk rá: diszkrét esetben az adott érték előfordulási valószínűségét kapjuk, folytonos esetben a sűrűségfüggvény adott pontbeli értékét,
- p – a kumulatív eloszlás, azaz az eloszlásfüggvény adott pontbeli értékét kapjuk,
- q – az eloszlás kvantilisei, azaz egy adott valószínűséghez tartozó értéket kapunk,
- r – adott számú véletlen számot generálhatunk az adott eloszlásból.

A következő táblázat foglalja össze az R-ben használható legfontosabb eloszlásokat. Ha kiválasztjuk például a normális eloszlás **...norm()** függvényvéget, akkor az előtagok használatával megkaphatjuk a már valós **dnorm()**, **pnorm()**, **qnorm()** és **rnorm()** függvényeket.

Eloszlás (*-diszkrét)	Függvény vége	Eloszlás paraméterei
béta	...beta()	shape1, shape2
binomiális*	...binom()	size, prob
Cauchy	...cauchy()	location, scale
χ^2	...chisq()	df
exponenciális	...exp()	rate
Fisher F	...f()	df1, df2
gamma	...gamma()	shape
geometriai*	...geom()	prob
hipergeometrikus*	...hyper()	m, n, k
logisztikus	...logis()	location, scale
lognormális	...lnorm()	meanlog, sdlog
negatív binomiális*	...nbinom()	size, prob
normális	...norm()	mean, sd
Poisson*	...pois()	lambda
Wilcoxon*	...signrank()	n
Student t	...t()	df
egyenletes	...unif()	min, max
Weibull	...weibull()	shape, scale
Wilcoxon*	...wilcox()	m, n

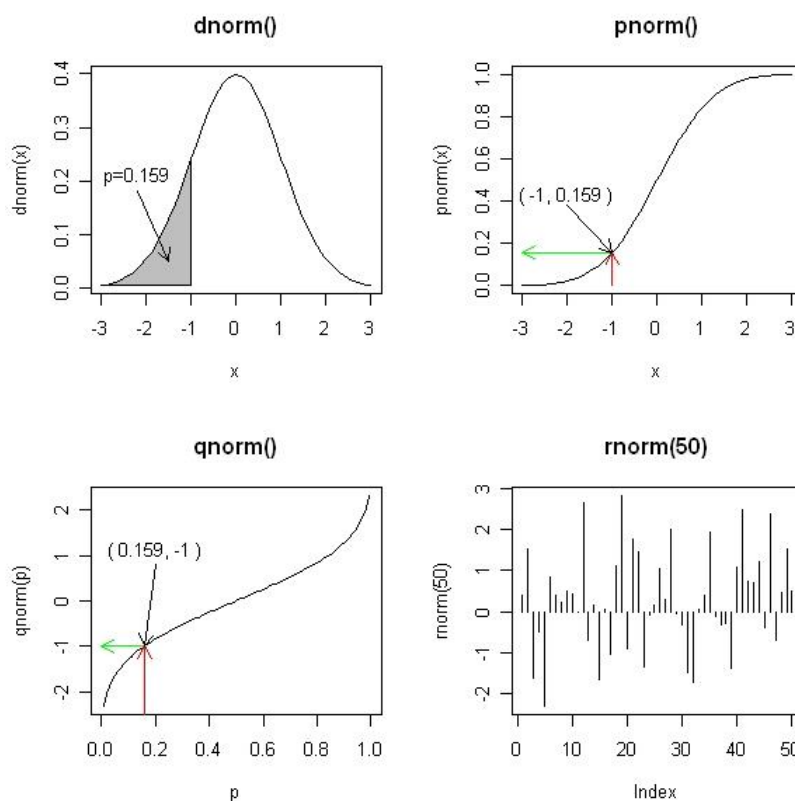
A folytonos normális eloszlás és a diszkrét binomiális eloszlás segítségével bemutatjuk a fenti függvények használatát. A normális eloszláshoz tartozó négy függvény használatára látunk példát a 7.1. ábrán.

```
> # Előkészítés
> par(mfrow=c(2,2)); x<-seq(-3,3,0.1); p<-seq(0,1,0.01)
> # 1. ábra: dnorm()
> plot(x, dnorm(x), type="l", main="dnorm()")
> polygon(c(x[x<=-1], -1), c(dnorm(x[x<=-1]), dnorm(-3)), col="grey")
> text(-2.2, .2, paste("p=", round(pnorm(-1), 3), sep=""), adj=c(.5, 0))
```

```

> arrows(-2.2, .18, -1.5, .05, length=0.1)
> # 2. ábra: pnorm()
> plot(x, pnorm(x), type="l", main="pnorm() ")
> arrows(-1, 0, -1, pnorm(-1), col="red", length=0.1)
> arrows(-1, pnorm(-1), -3, pnorm(-1), col="green", length=0.1)
> text(-2, .4, paste("( -1, ", round(pnorm(-1), 3), " )"), adj=c(.5, 0))
> arrows(-2, .38, -1, pnorm(-1), length=0.1)
> # 3. ábra: qnorm()
> plot(p, qnorm(p), type="l", main="qnorm() ")
> arrows(pnorm(-1), -3, pnorm(-1), -1, col="red", length=0.1)
> arrows(pnorm(-1), -1, 0, -1, col="green", length=0.1)
> text(.2, 1, paste("( ", round(pnorm(-1), 3), " , -1 )", sep=""), adj=c(.5, 0))
> arrows(.2, 0.8, pnorm(-1), -1, length=0.1)
> # 4. ábra: rnorm()
> plot(rnorm(50), type="h", main="rnorm(50) ")

```


7.1. ábra

A **dnorm()** függvény alapértelmezés szerint a standard normális eloszlás sűrűségfüggvényének értékeit szolgáltatja. A **mean** és az **sd** argumentumokkal tetszőleges paraméterű normális eloszlást definiálhatunk.

A binomiális eloszláshoz tartozó négy függvényre a 7.2. ábrán látunk példát.

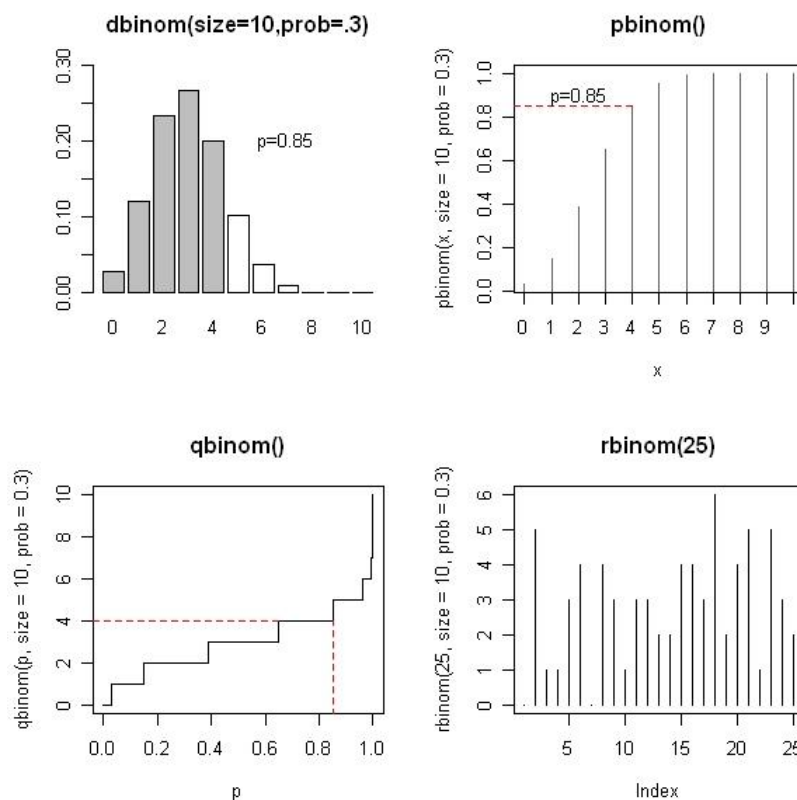
```

> # Előkészítés
> par(mfrow=c(2,2)); x<-0:10; p<-seq(0,1,0.01)
> # 1. ábra: dbinom()
> barplot(dbinom(x, size=10, prob=.3), main="dbinom(size=10, prob=.3)",
+ names.arg=0:10, col=c(rep("gray", 5), rep("white", 5)), ylim=c(0, .3))
> text(9, .2, paste("p=", round(pbinom(4, size=10, prob=.3), 3), sep=""))

```



```
> # 2. ábra: pbinom()
> plot(x,pbinom(x,size=10,prob=.3),type="h",main="pbinom()",
+       axes=F,col=gray(.4))
> box(); axis(1,at=0:10); axis(2)
> segments(4, pbinom(4,size=10,prob=.3),
+          -1,pbinom(4,size=10,prob=.3),lty=2,col="red")
> text(2,pbinom(4,size=10,prob=.3),
+       paste("p=",round(pbinom(4,size=10,prob=.3),3),sep=""),
+       adj=c(.5,-.3))
> # 3. ábra: qbinom()
> plot(p,qbinom(p,size=10,prob=.3),type="s",main="qbinom()",
+       axes=F,col=gray(.4))
> segments(.85,-1,.85,4,lty=2,col="red")
> segments(pbinom(3,size=10,prob=.3),4,-1,4,lty=2,col="red")
> # 4. ábra: rbinom()
> plot(rbinom(25,size=10,prob=.3),type="h",main="rbinom(25)",
+       axes=F,col=gray(.4))
```


7.2. ábra

Irodalomjegyzék

[1] R <-...erre, erre...! (**Bevezetés az R-nyelv és környezet használatába**) (szerző: Solymosi Norbert)

[2] Crawley, Michael J. *The R Book*. John Wiley & Sons Ltd, England. 2007.

R feladatok

Alapok

1. Határozzuk meg az első száz természetes szám összegét!
2. Határozzuk meg a száznál kisebb páratlan természetes számok összegét!
3. Határozzuk meg az első száz páros természetes szám összegét!
4. Határozzuk meg az első száz, 3-mal osztható természetes szám összegét!
5. Határozzuk meg a száznál kisebb, 3-mal osztható természetes számok összegét!
6. Határozzuk meg az első tíz négyzetszám összegét!
7. Készítsünk egy olyan 10 elemű vektort, amelynek elemei egy számtani sorozat egymást követő elemei! Legyen az utolsó elem 120, a szomszédos elemek közötti távolság pedig 3!
8. Készítsünk egy olyan 10 elemű vektort, amelynek elemei egy számtani sorozat egymást követő elemei! Legyen az első elem a hexadecimális E01, a szomszédos elemek közötti távolság pedig 12!
9. Készítsünk egy 10 elemű vektort, mely a $\sin\left(\frac{\pi}{2}i\right)$, $i=1,\dots,10$ értékeket tartalmazza!
(Ügyeljünk a kerekítésre, használjuk a `round()` függvényt!)
10. Készítsünk egy olyan 10 elemű vektort, amelynek elemei egy mértani sorozat egymást követő elemei! Legyen az első elem 20, a szomszédos elemek közötti hányados pedig 3!
11. Hozzunk létre egy y vektort, mely egy tetszőleges x vektor elemeit 2-szer egymás után felsorolva tartalmazza!
12. Hozzunk létre egy y vektort, melynek első és utolsó eleme legyen 0, valamint a közbülső értékek egy tetszőleges x vektor elemeit 2-szer egymás után felsorolva tartalmazzák!
13. Hozzunk létre egy y vektort, mely egy tetszőleges x vektor elemeit 12-szer egymás után felsorolva tartalmazza!
14. Hozzunk létre egy y vektort, mely egy tetszőleges x vektor elemeinek mindegyikét 12-szer rendre megismétli!
15. Hozzunk létre egy y vektort, mely egy tetszőleges x vektor első elemét 12-szer megismétli, az összes többi x elemet pedig 1-szer felsorolva tartalmazza!
16. Töltsük fel 0-val a 10 elemű x vektor páros indexű elemeit!
17. Töltsük fel 0-val a 10 elemű x vektor páratlan indexű elemeit!
18. Töltsük fel 0-val a tetszőleges elemszámú x vektor páros indexű elemeit!
19. Hozzunk létre egy y vektort, mely egy tetszőleges x vektor elemeit fordított sorrendben tartalmazza!
20. Hozzunk létre egy y vektort, mely egy tetszőleges x vektor elemeinek alsó felét tartalmazza! (Páratlan elemszámú x esetén az alsó „kisebbik felét”. Használjuk a `floor()` függvényt!)
21. Hozzunk létre egy y vektort, mely egy tetszőleges x vektor elemeinek felső felét tartalmazza! (Páratlan elemszámú x esetén a felső „nagyobbik felét”. Használjuk a `ceiling()` függvényt!)

Egyéb adatszerkezetek

1. Készítsünk egy csupa 0 elemeket tartalmazó, 3 sorból és 4 oszlopból álló mátrixot!
2. Készítsünk egy 3 sorból és 5 oszlopból álló mátrixot, amelynek elemei a sor- és oszlopindexek szorzatait tartalmazza!

Megoldások

Alapok

```

1.  sum(1:100)
    [1] 5050
2.  sum(seq(from=1, to=99, by=2))
    [1] 2500
3.  sum(seq(from=2, by=2, length.out=100))
    [1] 10100
4.  sum(seq(from=3, by=3, length.out=100))
    [1] 15150
5.  sum(seq(from=3, to=99, by=3))
    [1] 1683
6.  sum((1:10)^2)
    [1] 385
7.  seq(to=120, by=3, length.out=10)
    [1]  93  96  99 102 105 108 111 114 117 120
8.  seq(from=0xE01, by=12, length.out=10)
    [1] 3585 3597 3609 3621 3633 3645 3657 3669 3681 3693
9.  round(sin((pi/2)*(1:10)))
    [1]  1  0 -1  0  1  0 -1  0  1  0
10. 20*3^(0:9)
    [1]      20      60     180     540    1620    4860   14580
    43740 131220 393660
11. y<-c(x,x)
12. y<-c(0,x,x,0)
13. y<-rep(x, times=12)
14. y<-rep(x, each=12)
15. y<-rep(x, times=c(12,rep(1,length(x)-1)))
16. x[(1:5)*2]<-0
17. x[(0:4)*2+1]<-0
18. x[c(F,T)]<-0
19. y<-x[length(x):1]
20. y<-x[1:floor((length(x)/2))]
21. y<-x[ceiling((length(x)/2)):length(x)]

```

Egyéb adatszerkezetek

```

1. m<-matrix(0,nrow=3, ncol=4)
2. m<-matrix(c(1:5, (1:5)*2, (1:5)*3),nrow=3,ncol=5,byrow=T)

```